SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU GŁÓWNEGO

ODDZIAŁÓW, KÓŁ I SEKCYJ

POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

W KRAKOWIE

Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA ZA CZAS
OD 1 MARCA 1930 DO 31 MARCA 1931 R.

KRAKÓW 1931
NAKŁADEM POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO

POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO

z działalności za czas od 1 marca 1930 do 31 marca 1931 r.

KRONIKA ŻAŁOBNA.

W roku sprawozdawczym nieubłagana śmierć zabrała z naszego grona szereg zasłużonych członków P. T. T.

Ograniczamy się do wymienienia ich nazwisk, gdyż wspomnienia pośmiertne o poszczególnych zasłużonych członkach zamieszczone zostaną w publikacjach P. T. T. Zmarli: 1) Śp. dr. Ludwik Rajski, członek Zarządu Oddziału P. T. T. w Kołomyi, 2) śp. dr. Natalja Lazarewiczowa i 3) śp. dr. Edward Zieliński, członkowie Oddziału Nowosądeckiego, 4) śp. Stefan Makarczyk, wiceprezes Oddziału Warszawskiego, 5) śp. Kazimierz Lubieniecki, wiceprezes Oddziału Lwowskiego, 6) śp. Kazimierz Czapla, 7) śp. ks. Antoni Wojciech, 8) śp. Alfons Wracławek, 9) śp. Emilja Mitisowa, 10) śp. Jerzy Schmidt, 11) Herman Arendt, 12) śp. Jan Ziętek, 13) śp. Józef Siostrzonek, 14) śp. Zdzisław Motowski, 15) Oskar Spiler i 16) Franciszek Grüning, członkowie Oddziału w Katowicach, 17) śp. Karol Muszyński, członek Oddziału Radomskiego, 18) śp. Antoni Wiśniowski, były prezes i członek Zarządu Oddziału w Żywcu, 19) śp. mg. Tadeusz Lisko, członek Koła w Wadowicach, 20) śp. dr. Edward Duchiewicz, wiceprezes Oddziału w Jarosławiu i 21) śp. inż. Franciszek Hornung, członek tegoż Oddziału, 22) bp. Dawid Vogel, członek Oddziału Krynickiego, 23) śp. Łukasz Bednarczuk, członek Oddziału w Łodzi.

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE I ADMINISTRACYJNE.

Zarząd Główny P. T. T.

Skład Zarządu Głównego P. T. T. w r. 1939 nie uległ zmianie, albowiem na Zjeździe Delegatów w Stanisławowie w dniu 4 maja 1930 wybrano ponownie wylosowanych członków Zarządu Głównego.

Po ukonstytuowaniu się Zarządu Głównego skład jego był następujący: Prezes inż. Jan Wacław Czerwiński, wiceprezesi: Stanisław Osiecki, prof. dr. Walery Goetel, dr. Wacław Majewski, sekretarz: dr. Emil Stolfa, zastępca sekretarza: Bohdan Małachowski, skarbnik: Stefan Porębski, zastępca skarbnika dyr. Józef Dorawski.

Członkowie Zarządu Głównego: Prof. Józef Braszka, Tadeusz Bukowiecki, prof. Janusz Domaniewski, dyr. Jan Galicz, Edmund Kaźmierczak, inż. Adam Konopczyński, dr. Roman Kordys, dr. Adam Lardemer, prof. Adam Lenkiewicz, Wacław Łaciński, inż. Kazimierz Markiewicz, inż. Mieczysław Mączyński, dr. Jan Nowicki, dr. Mieczysław Orłowicz, mjr. Bronisław Romaniszyn, dr. Tadeusz Smoluchowski, prof. Kazimierz Sosnowski, dr. Emil Stolfa.

Zastępcy członków Zarządu: dyr. Józef Dorawski, inż. Stanisław Krawczyk, Bohdan Małachowski, inż. Aleksander Praczyński, Stefan Porębski, prof. Feliks Rapf, prof. Franciszek Sykutowski.

Delegaci Sekcji. Narciarskiej: dr. Henryk Szatkowski, turystycznej: dr. Kazimierz Piotrowski, Ochrony Tatr: prof. Stanisław Sokołowski, członkowie Komisji Rewizyjnej: Jan Fischer, dr. Faustyn Jakubowski, Władysław Skórczewski.

Składki. Wysokość składek członkowskich wynosiła 8 zł dla Zarządu Głównego z tem, że Oddziałom liczącym poniżej 200 członków (oraz kilku innym większym Oddziałom), a pracującym czynnie w górach, odliczono tytułem subwencji 3 zł. za każdego członka. Nowi członkowie opłacali nadto jednorazowo 2 zł za blankiet na legitymację konwencyjną dla Zarządu głównego oraz kwotę 5 zł na inwestycje przypadającą w połowie dla Zarządu głównego i Oddziału. Składki na rzecz poszczególnych Oddziałów nie były jednakowe.

Ostatni Zjazd Delegatów P. T. T. polecił Zarządowi Głównemu poddać rewizji dotychczasowy system zniżkowych wkładek do kasy centralnej P. T. T., które powinny być jednolite dla wszystkich Oddziałów. Wyjątki mogą być przyznane przez Zarząd Główny przez zniżenie tych wkładek do połowy tylko dla Oddziałów, mających mniej niż 300 członków, o ile prowadzą prace realne w terenie (budowa schronisk i t. p.) z tem, że ogół udzielonych w ten sposób zniżek nie może dotyczyć większej ilości Oddziałów, niż jednoczących $^1/_6$ część członków P. T. T. Zasady te mają obowiązywać od 1 stycznia 1931 r.

Na posiedzeniu Wydziału Wykonawczego P. T. T. w dniu 21 listopada 1930 roku uchwalono wkładki członkowskie na rok 1931 utrzymać w tej samej wysokości, co w roku 1930.

Biuro Centralne P. T. T.

Z naciskiem stwierdzić należy, że od szeregu lat objawiana ożywiona działalność Towarzystwa nietylko nie słabnie, ale przeciwnie przybiera na rozmachu. Wzmagające się wskutek tego prace Zarządu Głównego, a w szczególności jego Prezydjum powodują potrzebę zwoływania licznych posiedzeń i konferencyj różnego rodzaju, urządzania i brania udziału w licznych zjazdach, wycieczkach, uroczystościach, związanych z działalnością P. T. T., o czem będzie szczegółowa mowa w odnośnych rozdziałach niniejszego sprawozdania. Dobrze obesłane i ożywione posiedzenia Zarządu Głównego odbyły się w dniach 16 marca 1930, 3 maja 1930, 15 czerwca 1930, 26 października 1930 i 8 marca 1931, zaś Wydziału Wykonawczego w dniach 11 czerwca 1930, 17 września 1930, 16 listopada 1930, 21 stycznia 1931, 29 stycznia 1931, 19 lutego 1931, 4 marca 1931 i 31 marca 1931 poza licznemi posiedzeniami prezydjalnemi. Nic dziwnego, że wobec gwałtownie i nadmiernie wzmagających się agend i prac P T. T. stała się palącą potrzebą reorganizacja i uzupełnienie personalu Biura Zarządu Głównego, tembardziej, że dotychczasowy personal wskutek chorób był zdekompletowany. To też w myśl zaleceń Zjazdu Delegatów rozpisano konkurs na kierownika Biura oraz jedną urzędniczkę i siłami temi w osobach p. mg. Witolda Mileskiego, jako kierownika i p. Józefy Ożgowej, jako urzędniczki wyposażono Biuro Zarządu Głównego, pozostawiając nadto dotychczasową pomocniczą siłę biurową, a w miejsce dochodzącej obsługaczki i kursora przyjęto stałego woźnego do obsługi Biura. Nadmienia się, że Biuro Zarządu prowadzi nadto agendy Oddziału Krakowskiego P. T. T. za zwrotem wydatków obliczanym ryczałtowo.

Nie mamy do zanotowania w roku sprawozdawczym żadnych zmian organizacyjnych. Mimo wezwań niektóre Oddziały nie nadesłały dotychczas swych statutów, zatwierdzonych przez władzę administracyjną, spodziewamy się jednak, że dalszy nacisk w tym kierunku ze strony Zarządu Głównego odniesie pożądany skutek.

Prace nad zmianą statutu P. T. T. już się rozpoczęły. Opracowany przez Sekretarza projekt przedłożony został Komisji prawniczej do rozpatrzenia.

Sprawy finansowe.

Zestawienie finansowe, zamknięcie rachunkowe za 1930 r. i projekt preliminarza na 1931 r. Zarządu Głównego umieszczono na str. LXII—LXXI z dotyczącemi uwagami. W uzupełnieniu tychże zauważa się, że dotychczasową coroczną subwencję w wysokości 300 zł. na cele naukowe uchwalono przekazywać Oddziałowi Zakopiańskiemu, jako rekompensatę za odstąpienie przez ten Oddział ubikacji w schronisku przy Pięciu Stawach dla Naukowej Stacji Wysokogórskiej.

Prośbę pp. Zwolińskich o ułatwienie im materjalne poszukiwań w Tatrach nowych grot załatwiono w zasadzie przychylnie. Sprawa wymaga jednak należytego ujęcia finansowego. Odpowiednie wnioski zostaną opracowane i w najbliższym czasie przedłożone Zarządowi Głównemu.

Oddziały P. T. T.

W r. 1930 obejmowało Polskie Towarzystwo Tatrzańskie 28 Oddziałów, a to:

Oddział	Adres	Z ilością członków	Z wkładką na rzecz Oddziału w kwocie zł.	Z kołem miejscowem	Z kołem fachowem (sekcją)
1. Bielsko	Państwowa Szkoła Przemysł.	2.404	2·—[1]	w Dziedzicach.	Sekcja narciarska
2. Bochnia	na ręce WP. Piotra Galasa, Gimnazjum, Gołębia.	48	4·—[2]		
3. Cieszyn		1.556	3·—[1]	w Skoczowie.	Sekcja narciarska Watra w Cieszynie
4. Dąbrowa Górnicza	na ręce WP. Inż. Józefa Fercha, Szkoła Górn. i Hutn. tel. 5.		5·—[1]		
5. Drohobycz	na ręce WP. Inż. Marjana Kozłowskiego, S. A. „Nafta".	140			
6. Jarosław	na ręce WP. B. Kotziana, Kierownika Kasy Skarbowej	42	1·—[1]		
7. Katowice	Królowej Jadwigi 4, I. p.	2.302	10·—[1]	w Królewskiej Hucie, Mikołowie, Rudzie, Rybniku, Hajdukach.	
8. Kielce	na ręce WP. Gustawa Kobyleckiego, Urząd Wojewódzki	81	2·—[1]		
9. Kołomyja	na ręce WP. Inż. Ludwika Morawetza, Biuro Rady Powiatowej.	71	3·—[2]		Koło narciarskie
10. Kraków	Potockiego 4 parter.	}			
11. Krakowski Akad.	Grodzka 64, Instytut Geograficzny.	} 1.950	5·—[1]		
12. Krynica	na ręce WP. Romana Nitribitta, Zakład Zdrojowy.	95	7·—[2]		
13. Lwów	Sokoła 4.	347	6·—		
14. Łódź	na ręce WP. Inż. Wacława Kowalewskiego, Narutowicza 107.	108	6·—[1]		
15. Nowy Targ	na ręce WP. Józefa Czaji.	98			
16. Nowy Sącz	na ręce WP. Prof. Feliksa Rapfa, I. Gimnazjum.	223	4·—[2]		
17. Poznań	na ręce WP. Dr. Tadeusza Smoluchowskiego, Chełmońskiego 8.	253	7·—[2]		Koło narciarskie
18. Rabka	na ręce WP. Władysławy Tadrzyńskiej, Willa „Wisła".		4·—[1]		Sekcja narciarska
19. Radom	Żeromskiego 46, II. p.	61	6·—[1]		
20. Sanok	na ręce WP. Jana Chytły, urzędnika Inspektoratu Szkolnego.				
21. Stanisławów	3-go Maja 19, III.	522	3·—[2]	w Dolinie, Jaremczu, Kałuszu, Mikuliczynie, Nadwórnej, Worochcie, Skolem.	Sekcja narciarska
22. Stryj	na ręce WP. Mieczysława Jarosza, Mickiewicza 28.	50	1·20[2]		
23. Szczawnica	na ręce WP. Hr. Adama Stadnickiego, Zakład Zdrojowy.	115	5·—[2]		
24. Tarnów	na ręce WP. Dr. Emila Carewicza, III. Gimnazjum.	371	7·—[1]		
25. Warszawa	Żórawia 9, m. 1, tel. 244-42.	1.290	6·—[1]		
26. Wilno	na ręce WP. Prof. Dr. Tad. Czeżewskiego, Uniwersytet.	66	2·50[1]		
27. Zakopane	Dworzec Tatrzański, Krupówki.	380	4·—[1]		
28. Żywiec	na ręce WP. Inż. Wiktora Fucika, Zarząd Dóbr.	1.685	11·—[1]	*a)* w Białej: na ręce WP. Prof. Stanisława Merty, Sem. Naucz. ż. im. św. Hildegardy. *b)* w Wadowicach: na ręce WP. Prof. Czesł. Panczakiewicza, Gimn. *c)* w Zwardoniu: na ręce WP. Zen. Kowalskiego, Nacz. Stacji Kolejowej.	Koło narciarzy Sekcja narciarska
Razem		14.258			

[1]) Ponadto pobierał Oddział od każdego członka po 8 zł. na rzecz Zarządu Głównego.
[2]) Ponadto pobierał Oddział od każdego członka po 5 zł. na rzecz Zarządu Głównego.

Jak z powyższego zestawienia tabelarycznego się okazuje, przybyło w roku sprawozdawczym 5 Oddziałów (w Bielsku, Dąbrowie Górniczej, Drohobyczu, Stryju i w Krakowie Oddział Akademicki), przyrost wynosił zatem około 23%. Koła miejscowe istnieją przy 4 Oddziałach (13·8%), a Koła fachowe przy 9 Oddziałach (31%). Zauważa się przytem, że w roku sprawozdawczym powstała przy Oddziale Zakopiańskim Sekcja Ochrony Przyrody, zaś przy Oddziale Stanisławowskim Koło w Skolem, a przy Oddziale Żywieckim Koło w Zwardoniu oraz przy Oddziale Cieszyńskim Koło w Skoczowie, a przy Oddziale Stanisławowskim dwie delegatury: w Rafajłowej i Porohach. Organizacją Koła w Częstochowie zajmuje się Oddział w Kielcach. Wreszcie w toku są prace nad utworzeniem Delegatury Oddziału Babiogórskiego w Zawoji. W roku sprawozdawczym nastąpiło komisyjne rozgraniczenie terenów działalności Oddziałów w Kielcach i Radomiu. Zauważyć należy, że Oddział drohobycki pod względem sprawności i rozmachu swej działalności wysunął się na czoło Oddziałów, czynnie w górach pracujących, a w ostatnim czasie przemianowany z Koła Oddział Bielski zaimponował liczbą członków, największą ze wszystkich Oddziałów.

W miarę zwiększania się oddalenia od gór słabnie rozpęd organizacyjny górskiego ruchu turystycznego. Jest to wprawdzie objaw naturalny, jednak nie usprawiedliwia on braku Oddziałów, lub przynajmniej Kół w takich większych środowiskach jak Lublin, Przemyśl, Krakowskie Zagłębie węglowe, Częstochowa i inne. Ale również bezpośrednio u podnóża gór ciągle jeszcze brakuje nam Oddziałów lub Kół w takich miejscowościach jak Sambor, Krosno, Jasło, Gorlice, Myślenice. Dziwić się należy, że w tych miejscowościach nie znalazły się dotychczas jednostki, któreby poruszyły miejscową inteligencję do zorganizowania się dla ideowej pracy P. T. T. na pobliskich terenach górskich. Należy tym miejscowościom postawić jako wzór wschodnią Małopolskę, gdzie w znacznie trudniejszych warunkach w małych przeważnie miejscowościach społeczeństwo polskie garnie się gorliwie do pracy w naszem Towarzystwie.

Zjazd Delegatów P. T. T.

W dniu 4 maja 1930 roku odbył się doroczny Zjazd Delegatów P. T. T. w lokalu Oddziału P. T T. w Stanisławowie z następującym porządkiem dziennym: 1) Otwarcie Zjazdu, 2) Odczytanie protokółu z ostatniego Zjazdu Delegatów, 3) Sprawozdanie Zarządu Głównego i Komisji dla robót w górach, 4) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej i udzielenie Zarządowi Głównemu absolutorjum, 5) Program działalności: *a)* sprawy organizacyjne, *b)* sprawy administracyjne i rozbudowa Dworca P. T. T. w Zakopanem, *c)* sprawy naukowe, ochrony przyrody i Parków Narodowych, *d)* sprawy robót w górach, *e)* sprawy wydawnicze, *f)* sprawy propagandy i ułatwień turystycznych, 6) zatwierdzenie preliminarza budżetowego na rok 1930/31, 7) wybory, 8) wnioski i interpelacje.

Zjazd licznie obesłany zaszczycili swą obecnością jako goście: pp. dr. Jakób Grauer, wicedyrektor D. O. K. P., inż. Marjan Kozłowski, Władysław Pieniążek, zast. Dow. Dyw., dr. Janecki, starosta powiatowy, Zagajewski Tadeusz, asesor Magistratu m. Stanisławowa, Fuchsówna (P. O. W.), dr. Rittermann Aleksander, prof. W. Dąbrowski, prezes Związku Naucz. Szkół Wyższych, Józef Jaxa-Chamiec, imieniem T. S. L., Jan Wyżykowski, dyr. Gimnazjum.

Prezes Oddziału Stanisławowskiego inż. Fierich, powitał obecnych, dziękując Delegatom za przybycie. Prezes Zarządu Głównego P. T. T. inż. Czerwiński, otwierając Zjazd, zaznaczył przedewszystkiem, że Zjazd raczyli zaszczycić swoją obecnością liczni przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, wojskowości, Zarządu miasta i instytucyj i podziękował im najuprzejmiej za łaskawe przybycie, które jest wymownym dowodem zainteresowania, jakie praca Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego znajduje w szerokich sferach społeczeństwa oraz u czynników rządowych i samorządowych i prosił o dalsze poparcie. Prezes podniósł zasługi Oddziałów Wschodnich P. T. T., a w szczególności Oddziału Stanisławowskiego na polu opiekowania się i zagospodarowania turystycznego Beskidów Wschodnich i złożył Oddziałowi Stanisławowskiemu serdeczne gratulacje z powodu osiągniętych wyników pracy oraz życzenia najpomyślniejszego dalszego rozwoju. Po przemowach przedstawicieli Władz, miasta i instytucyj zabrał głos ponownie prezes inż. Czerwiński, wspominając z żalem o śmierci szeregu członków P. T. T., których pamięć uczcili zebrani przez powstanie. Po odczytaniu przez Sekretarza ilości głosów, przypadających poszczególnym Oddziałom oraz porządku dziennego Zjazdu,

przystąpiono do właściwych obrad, które rozpoczął prof. dr. W. Goetel sprawozdaniem Zarządu Głównego i Komisji robót w górach, a następnie odczytano sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.

Następnie przez aklamację powzięto następującą uchwałę:

„Zjazd Delegatów w uznaniu długoletniej ofiarnej, owocnej i pełnej poświęcenia pracy dla dobra i rozwoju P. T. T., prowadzonej kolejno w charakterze członka zarządu, do 1922 r. I. wiceprezesa, a od r. 1922 do chwili obecnej w charakterze prezesa Towarzystwa nadaje na wniosek Zarządu inż. Janowi Czerwińskiemu, godność członka honorowego Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Dalej Zjazd uchwalił przez aklamację przesłać odpowiednią depeszę hołdowniczą Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej i Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu".

W związku ze sprawozdaniem uchwalono szereg wniosków, które zamieszcza się poniżej przy poszczególnych działach sprawozdania. Tutaj wymienia się następujące:

1. Zjazd Delegatów przyjmuje do wiadomości sprawozdanie roczne Zarządu Głównego P. T. T. i udziela absolutorjum z działalności w ubiegłym roku. Specjalne uznanie i podziękowanie wyraża Zjazd Delegatów prezesowi inż. Janowi Czerwińskiemu, za kierownictwo prac Towarzystwa, wiceprezesom: prof. dr. Waleremu Goetlowi za kierownictwo prac w Komisji dla robót w górach oraz zabiegi o utworzenie w najważniejszych terenach górskich Parków Narodowych i rezerwatów, Stanisławowi Osieckiemu za rozwinięcie energicznej uwieńczonej pomyślnym rezultatem działalności dla uzyskania indywidualnych zniżek kolejowych dla członków P. T. T., dr. Wacławowi Majewskiemu za kierownictwo prac terenowych na terenie Wschodnich Karpat, dr. Emilowi Stolfie za trudy przy prowadzeniu Sekretarjatu P. T. T. oraz prof. Kazimierzowi Sosnowskiemu za kierownictwo prac Międzyoddziałowej Komisji Zachodnio-Beskidowej, jako też prace literackie i terenowe dla ułatwienia turystyki w Beskidach Zachodnich.

2. Zjazd Delegatów przyjmuje do wiadomości sprawozdania roczne Oddziałów, Kół miejscowych i Sekcyj Towarzystwa. Specjalne uznanie wyraża Zjazd Delegatów tym Oddziałom i Kołom miejscowym, które czy to w dziedzinie budowy schronisk, czy budowy i konserwacji ścieżek względnie wydawnictwa, przyczyniły się do wzrostu majątku Towarzystwa, udogodnień dla turystów zwiedzających góry, względnie do wzrostu polskiej literatury turystycznej. Dotyczy to w szczególności Oddziałów Górnośląskiego w Katowicach, Cieszyńskiego, Babiogórskiego w Żywcu wraz z Kołem Narciarzy i Kołem w Białej, Oddziału Zakopiańskiego, Nowotarskiego, Nowosądeckiego, Bocheńskiego, Lwowskiego, Stanisławowskiego, Kołomyjskiego i Warszawskiego.

3 Zjazd Delegatów składa serdeczne podziękowanie prof. dr. Janowi Gwalbertowi Pawlikowskiemu za ofiarną pracę przy redagowaniu „Wierchów".

4. Zjazd Delegatów wyraził gorące podziękowanie Ministerstwu Robót Publicznych za stałe i wydatne popieranie prac terenowych i budowy schronisk, udzielane zarówno Zarządowi Głównemu jak i Oddziałom Towarzystwa, jakoteż za zwołanie w 1929 r. w Zakopanem ankiety w sprawie Tatr, rozwoju Podhala i Zakopanego, oraz wydanie obszernego drukowanego protokołu tejże ankiety.

5. Zjazd Delegatów składa gorące podziękowanie Władzom, które poparły działalność Towarzystwa i jego prace, a w szczególności: Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministerstwu Komunikacji, Ministerstwu Spraw Zagranicznych, Ministerstwu Rolnictwa, Panu Ministrowi Komunikacji inż. Alfredowi Kühnowi, kierownikowi Referatu Turystyki w Ministerstwie Robót Publicznych dr. Mieczysławowi Orłowiczowi, dyr. dep. Kołakowskiemu i nacz. wydz. Florenckiemu, w Ministerstwie Komunikacji, panom Wojewodom dr. Nakoniecznikowi w Stanisławowie i Kwaśniewskiemu w Krakowie, Urzędom wojewódzkim w Krakowie, Katowicach, Lwowie i Stanisławowie, w szczególności ich Wojewódzkim Komisjom Turystycznym, referentom turystyki przy Urzędach Wojewódzkich, w szczególności inż. Aleksandrowi Praczyńskiemu w Krakowie, Janowi Wesołowskiemu we Lwowie, inż. Romualdowi Dąbrowskiemu w Stanisławowie, dyr. koleji państwowych w Stanisławowie p. S. Wiktorowi, dyr. lasów państwowych we Lwowie p. Kączkowskiemu, starostom w Nowym Targu, Skolem, Dolinie, Kałuszu, Stanisławowie, Nadwórnej i Kosowie, Państwowemu Zarządowi Dóbr w Cieszynie, Komisjom Uzdrowiskowym i Zarządom Uzdrowisk Zakopane i Krynica.

6. Zjazd Delegatów przesyła najserdeczniejsze pozdrowienia Prezydjum Asocjacji Słowiańskich Towarzystw Turystycznych, wszystkim Towarzystwom zrzeszonym w tejże Asocjacji, Prezydjum Związku Polskich Towarzystw Turystycznych,

oraz wszystkim Towarzystwom zrzeszonym w tymże Związku, tudzież Pol. Tow. Turystycznemu Beskid Śląski w Orłowej.

7. Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Głównemu rozwinięcie energicznej akcji zmierzającej do powiększenia ilości Oddziałów miejscowych i Kół Towarzystwa.

Za najbardziej dotkliwe luki w organizacji P. T. T. uważa Zjazd Delegatów brak Oddziałów w Lublinie, Toruniu, Bydgoszczy, Przemyślu (dla Zagłębia naftowego), Sosnowcu (dla Zagłębia Dąbrowskiego), oraz Kół w miastach powiatowych, letniskach i zakładach kąpielowych, położonych w Karpatach lub sąsiedztwie Karpat wzdłuż linji kolejowej Żywiec—Stanisławów i na południe od niej. Zarówno Zarząd Główny, jak i Oddziały miejscowe powinny starać się rozszerzyć pod tym względem organizację Towarzystwa.

8. Zjazd Delegatów uważa za niezbędne, aby przy wszystkich Oddziałach, w których istnieje pewna grupa narciarzy, w miarę możności powstawały Koła narciarskie.

W sprawach administracyjnych uchwalono polecić Zarządowi Głównemu rozważenie szans zwiększenia dochodów, w szczególności podjęcia starań o uzyskanie większej pożyczki bezprocentowej, spłacalnej w dłuższym okresie czasu, a nadto przyjęto następującą rezolucję:

Uznając za niezbędne oparcie działalności Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego na więcej trwałych podstawach finansowych, Zjazd Delegatów P. T. T. zaleca Głównemu Zarządowi opracowanie odpowiedniego programu finansowej pomocy dla Pogotowia i upoważnia Zarząd Główny do ewentualnego specjalnego opodatkowania członków P. T. T. na ten cel, jeżeli zajdzie tego potrzeba.

II. KOMISJE MIĘDZYODDZIAŁOWE.

W roku sprawozdawczym odbyły się dwa posiedzenia Komisji Międzyoddziałowej Zachodnio-Beskidzkiej w dniu 6 kwietnia 1930 r. w Tarnowie pod przewodnictwem prof. K. Sosnowskiego i w dniu 21 grudnia 1930 r. w Krakowie pod przewodnictwem prof. W. Goetla oraz dwa posiedzenia Komisji Międzyoddziałowej Wschodnio-Beskidzkiej w dniu 3 maja 1930 r. i 9 lutego 1931 r. oba pod przewodnictwem prof. W. Goetla.

A. Komisja zachodnio-beskidzka.

Najważniejsze uchwały Komisji Międzyoddziałowej Zachodnio-Beskidzkiej z dnia 3 maja 1930 r. są następujące:

Rezerwaty w dobrach hr. Stadnickiego.

Komisja powitała z radością zakomunikowany jej przez hr. Stadnickiego fakt wydzielenia w jego dobrach rezerwatów: 1) 2 ha w Barnowcu, gdzie są ciekawe skały oraz stare świerki około 45 m wysokie, osobliwe rośliny i mchy. 2) Pod Zabowską Halą, z rewiru nr. 59—36 ha, półrezerwat z gospodarką przerębową. 3) W paśmie Radziejowej na północnych zboczach Hali Rostockiej z rewiru nr. 75, wydzielony na życzenie prof. Szafera z limbami i Lycopodium alpinum.

Przy tej sposobności zwrócił hr. Stadnicki uwagę na potrzebę wydzielenia 10—20 ha lasu na Hucie przy szosie Tylicz—Krynica jako rezerwat, stosunkowo bardzo łatwo dostępny, bo tuż przy szosie położony.

Uchwalono dalej zwrócić się do Państwowej Rady Ochrony Przyrody z usilną prośbą *a)* o wzięcie pod ochronę zabytku przyrody, jakim jest skała piaskowa w okolicy Szczyrzyca w powiecie Limanowskim. Skała ta jest chłopską własnością prywatną i może być łatwo i tanim kosztem wykupioną. Obecnie w najbliższem jej sąsiedztwie otwarto kilka włomów, co grozi jej zagładą, oraz *b)* o ochronę kamiennych „grzybów" koło Leksandrowy na południe od Wiśnicza oraz Kamienia Brodzińskiego pod Rajbrotem.

Następnie Komisja uznała sprawę budowy schroniska koło Prehyby za wewnętrzną sprawę Oddziału Nowo-Sandeckiego, zastrzegając jednak, żeby nie było sprzeczności z ideą szlaku głównego i oświadczając się przeciw budowie schroniska na Obidzy.

W końcu zatwierdzono granicę między Oddziałami w Nowym Sączu i Krynicy przez Juchów, dolinę Wierchomli do Popradu.

Regulamin Komisji Zachodnio-Beskidzkiej.

Na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 1930 uchwalono następujący tekst regulaminu Komisji, przyjęty następnie przez Zarząd Główny:

§ 1. Skład Komisji stanowią: przewodniczący, zastępca przewodniczącego z ramienia Zarządu Głównego, jakoteż delegaci Oddziałów: Cie-

szyńskiego, Górnośląskiego, Bielskiego, Żywieckiego, Krakowskiego Oddziału Akademickiego, Rabczańskiego, Nowotarskiego, Bocheńskiego, Szczawnickiego, Tarnowskiego, Nowosądeckiego, Krakowskiego, Krynickiego i Sanockiego.

§ 2. Komisja dzieli się na dwie podkomisje. Do I. Podkomisji wchodzą delegaci pierwszych pięciu Oddziałów, do II. Podkomisji reszta. Podkomisje obradują oddzielnie lub łącznie, w tym wypadku odbywając posiedzenia dla spraw wspólnych wszystkim Oddziałom zachodnio-beskidzkim, jako plenum Komisji.

§ 3. Na posiedzenia Komisji względnie Podkomisyj Oddziały wysyłają po dwóch przedstawicieli, a mianowicie przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego Oddziału, względnie osoby, upoważnione przez prezydjum Oddziału. Jeden tylko z przedstawicieli posiada prawo głosowania, drugi zaś ma głos doradczy.

§ 4. Przewodniczący i zastępca przewodniczącego Komisji mają każdy po 1 głosie, pozatem Zarząd Główny P. T. T. może wysyłać dalszych swych przedstawicieli z głosem doradczym.

§ 5. Do ważności uchwał plenum Komisji niezbędna jest obecność przedstawicieli czterech z powyżej wymienionych Oddziałów, jakoteż przewodniczącego względnie jego zastępcy.

§ 6. Posiedzenia Komisji odbywają się normalnie dwa razy do roku w miejscowościach ustalonych na poprzedniem posiedzeniu.

§ 7. Nadzwyczajne posiedzenia Komisji są zwoływane na mocy uchwały Zarządu Głównego, względnie na życzenie przynajmniej trzech z wymienionych Oddziałów.

§ 8. Komisję zwołuje przewodniczący sam lub na wniosek trzech zainteresowanych Oddziałów.

Instrukcja znakowania szlaków turystycznych w Beskidach Zachodnich.

Na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 1930 uchwalono dalej następującą instrukcję znakowania szlaków turystycznych dla Zachodnich Beskidów, która została zatwierdzona przez Zarząd Główny:

1. Jako zasadę ustala się, że wszystkiemi pracami nad budową i znakowaniem szlaków turystycznych kieruje wyłącznie Komisja dla robót w górach (referent dla robót w górach) i bez jej aprobaty nie może być żaden szlak turystyczny przeprowadzony lub znakowany. Potrzebę znakowania nowych szlaków i wybór koloru przedstawiają Komisji dla robót w górach Komisje Międzyoddziałowe.

2. Celem usprawnienia prac nad znakowaniem szlaków Oddziały przygotowują całkowite plany znakowania na przydzielonym sobie terenie, które przedstawiają Komisji Międzyoddziałowej. Po aprobacie przez nią i przez Komisję dla robót w górach, Oddziały przystępują do wykonywania tych planów.

3. Wykonanie ustalonego według planu znakowania powierza Oddział osobom dobrze znającym teren.

4. Jako zasadę ustala się sposób znakowania kolorowemi paskami na białem tle (jeden pasek kolorowy w środku, po obu bokach pasek biały). Dla dotychczasowego sposobu znakowania z jednym paskiem białym pozostawia się czas przejściowy do końca roku 1938.

5. Jako zasadniczych kolorów używa się farb: czerwonej, niebieskiej, zielonej, żółtej. Czarnego koloru można użyć tylko w wyjątkowych wypadkach, samym kolorem białym nie znakuje się.

6. Kolor czerwony przeznaczony jest w pierwszej linji do znakowania szlaków dalekobieżnych, (główny szlak Beskidzki w Beskidach Zachodnich i Wschodnich). Wyjątkowo koloru czerwonego można użyć tylko do szlaków pobocznych, które nigdzie nie stykają się ze szlakiem głównym (biało-czerwono-białym).

7. Dłuższe i więcej uczęszczane szlaki poboczne, należy znakować jednym kolorem tak, aby turysta mógł o ile możności przejść cały szlak za jednym kolorem znaków (szlaki dalekobieżne). W związku z tem należy dążyć do tego, aby ważniejsze przejścia poprzeczne grzbietów, przecinające szlak główny były znakowane jednym kolorem (np. Rytro—Prehyba—Szczawnica lub Tymbark—Turbacz—Nowy Targ i t. p.).

8. Z podstawowych dolinnych punktów wyjścia, gdzie mają stać tablice orjentacyjne, należy wyprowadzać rozmaite szlaki różnemi kolorami dla uniknięcia pomyłek. Jedynie szlak główny przechodzi przez daną miejscowość w dwóch kierunkach.

9. Specjalne znakowanie zimowe wykonuje się na tych szlakach, która mają szczególne znaczenie jako pierwszorzędne przejścia dla narciarzy — zresztą należy, szczególnie

w lasach normalne znaki letnie umieszczać tak wysoko, aby mogły służyć także i w zimie. W wyjątkowych wypadkach tylko posługuje się specjalnem znakowaniem zimowem, używając normalnego znakowania w lasach lub posługując się tyczkami wbijanemi na otwartych przestrzeniach.

10. Jeżeli dwa różne szlaki (np. zielony i niebieski) schodzą się na pewnej przestrzeni, wspólny odcinek znakuje się w ten sposób, że umieszcza się oba znaki (biało-zielono-biały i biało-niebiesko-biały) na tych samych przedmiotach (drzewach czy kamieniach) ale łącznie, jeden wyżej, drugi niżej z oddzieleniem pasmem białego koloru, przyczem miejsce rozgałęzienia winno być jaknajstaranniej wyznakowane. Sposobu łączenia dwu kolorów między temi samemi paskami białemi należy zaniechać. — Równoległego prowadzenia szlaków ponad 3 km należy o ile możności unikać.

11. Normalną wielkość ustala się w ten sposób, że szerokość jednego paska wynosi 5 cm a więc cały znak potrójny może mieć najwyżej 15 cm szerokości. Wyjątkowo w punktach orjentacyjnie ważniejszych lub z innych technicznych względów znaki mogą być większe.

12. Ilość znaków zależy od ich celów i od terenu. Najgęściej będą znaki umieszczane przy ważniejszych rozgałęzieniach, gdzie trzeba dać w obu kierunkach po 2 lub 4 znaki tuż po sobie następujące. W terenie mylnym lub na bezdrożu obowiązuje zasada, aby przy minimum ilości jeden znak był widoczny od drugiego. Jeżeli wreszcie szlak prowadzi dłuższy czas wyraźną drogą bez odgałęzień, wystarczy odstęp 200—300 kroków.

13. Każdy szlak powinien być tak znakowany, aby znaki były widoczne z obu kierunków pochodu. Często więc wypadnie na jednem i tem samem drzewie czy kamieniu dać znaki widoczne z przeciwnych kierunków.

14. Szlaki turystyczne mogą być znakowane tylko za wiedzą i zgodą właściciela posiadłości, przez którą dany szlak przechodzi, którą to zgodę (o ile możności pisemną) należy sobie zawczasu zapewnić. To samo dotyczy znaków umieszczanych na węgłach domów, stodół, poręczach i t. p.

15. Umieszczanie znaków na słupach i kamieniach granicznych Państwa zostało rozporządzeniem Ministerstwa Robót Publicznych zabronione.

16. Wskazaną jest rzeczą postarać się o opiekę nad znakami u odpowiednich czynników (w Komendzie Policji Państwowej, Zarządach lasów, u władz gminnych i t. p.) i uprosić proboszczów i nauczycieli wiejskich o pouczanie ludności o znaczeniu znaków turystycznych.

17. Znaki należy umieszczać przedewszystkiem na drzewach po oskrobaniu chropowatości kory i obcięciu tylko zasłaniających gałęzi, na przestrzeniach bezdrzewnych na ścianach skalnych, blokach kamiennych, szałasach, a dopiero w razie koniecznej potrzeby (np. na halach) na specjalnie ku temu celowi wbijanych słupach. Znaki dawać należy o ile możności — na miejscach chronionych od wpływów atmosferycznych.

18. Wskazaną jest rzeczą wyznakowanie krótkich dojść do blisko po drodze położonych koleb, źródeł, punktów widokowych i t. p. Początek ścieżki znaczy się wówczas literą W lub WODA i strzałką, samą zaś ścieżkę białemi paskami.

19. Farby. Biała: Biel cynkowa. Kryje bardzo dobrze. Czerwona: *a)* Cynober czerwony prawdziwy. Ciężki i bardzo drogi, lecz bardzo trwały i wyraźny. Należy go z reguły używać przy powtórnem znakowaniu. *b)* Cynober czerwony sztuczny. Lekki i tani, lecz bardzo nietrwały. Należy go używać tylko przy pierwszem znakowaniu, jako grunt pod cynober prawdziwy. Zielona: Cynober zielony jasny. Niebieska: Ultramaryna najlepsza SAA. Należy ją zmięszać z $^1/_4$ częścią białej, gdyż sama jest za ciemną i na powietrzu ciemnieje. Żółta: Baltimore. Kryje bardzo słabo i dopiero po 2—3 krotnem pociągnięciu występuje wyraźnie. Na powietrzu przechodzi z czasem w odcień brunatny. Pokost najlepszy (nie sztuczny), pendzel mały, lecz z najlepszym włosem i z długą rączką. Farby raczej za gęste, jak za rzadkie. Wobec trudności z tą farbą można używać koloru bronzowo-pomarańczowego.

20. W punkcie wyjścia każdego szlaku znakowanego powinna stać większa (30 cm wys. 45 szer.) tablica orjentacyjna z daszkiem, posiadająca napis: „Polskie Towarzystwo Tatrzańskie Oddział . . . ", cel szlaku, jego czas, znak i strzałka.

21. W miejscu schodzenia się dwóch szlaków znakowanych winna stać z reguły nie jedna, lecz 2—3 małe (12×25 cm) tabliczki orjentacyjne, przybite w kierunkach pochodu i wskazujące strzałką kierunek najbliższego swego znaku i cel drogi. U nasady tabliczki — inicjał Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Tabliczki te należy umieszczać dyskretnie, by nie szpeciły krajobrazu.

22. Prosty sposób impregnowania słupów: Wierci się 7-mio-milimetrowym świdrem otwór skośnie do środka słupa tak, by sięgał $^1/_4$ części podziemnej słupa, następnie sypie się w otwór 4–6 gr. dobrze zmielonej i utartej mięszaniny sublimatu i soli kuchennej (w stosunku 8 części sublimatu i 4 części soli) poczem otwór zabija się szczelnie kołkiem.

23. Do pewnego stopnia zastąpić mogą tabliczki napisy na samych znakach. Na białym pasku wypisuje się czarnym lakierem cel drogi drukowanemi wyraźnemi literami oraz strzałkę, co nieraz dobrze się trzyma, lecz wymaga konserwacji. Należy baczyć, by rozmiary znaku nie były przez to nadmiernie wielkie.

24. Każdy szlak znakowany winien być odnawiany z reguły co dwa, a najmniej co trzy lata. O kolejności odnawiania decyduje potrzeba i coroczna kontrola.

25. Każdy Oddział znakujący prowadzi w osobnej książce ewidencję znakowania i poprawiania szlaków, zapisując tam każdorazowo datę znakowania, nazwisko znakującego, oraz ewentualne uwagi lub wskazania dla następnych znakowań.

26. Każdy Oddział zawiadamia sąsiednie Oddziały i Zarząd Główny o wykonanych zgodnie z planem znakowaniach przy podaniu kolorów i kosztów znakowania, o ile możności z mapką orjentacyjną.

Następnie postanowiono, że:

A) Typ znakowania w Beskidach Zachodnich ma być ujednostajniony i uzgodniony z tekstem Instrukcji do końca roku 1932.

B) Wyjątkowo koloru czerwonego można użyć tylko do tych szlaków pobocznych, które nigdzie nie stykają się ze szlakiem głównym (biało-czerwono-białym), przyczem kolor czerwony używany jest tak samo między dwoma białemi paskami.

C) Równoległego prowadzenia dwóch szlaków należy naogół unikać (nie powinny razem biec dłużej ponad 3 km. Dwa równoległe biegnące szlaki powinny być znakowane łącznie, z oddzieleniem białych kolan w zasadzie 5 cm) z tem, że znak potrójny będzie miał szerokości 15 cm (wyjątki dopuszczalne ze specjalnych względów).

D) Każdy Oddział musi zawiadamiać Oddziały sąsiednie i Zarząd Główny o wykonanych zgodnie z planem znakowaniach przy podaniu koloru, długości i kosztów znakowania, a także o ile możności z mapką.

Komisja zwróciła się do wszystkich Oddziałów Zachodnio-Beskidowych z prośbą o przysłanie do dnia 5 maja 1931 mapek orjentacyjnych z zaznaczeniem wszystkich projektowanych nowych znakowań.

E) Na wniosek p. Czoponowskiego p. Midowicz podjął się wytyczenia specjalnych szlaków narciarskich, a Komisja postanowiła zwrócić się w powyższej sprawie do Sekcji Narciarskiej P. T. T. o wyrażenie swej opinji.

F) Uchwalono przerwę w szlaku głównym zapełnić nowym szlakiem przez pasmo Podhalańskie, który będzie szlakiem pobocznym. Szlakiem głównym natomiast zostanie odcinek Rabka—Jordanów.

Różne sprawy.

Pozatem uchwalono: Zwrócić się do K. C. S. T. o przesyłanie wszystkich wiadomości o znakowaniach na terenach pogranicznych w Beskidzie po stronie czeskosłowackiej.

W sprawach narciarskich wyrażono opinję, że przy wszystkich Zachodnio-Beskidzkich Oddziałach należy powołać do życia sekcje narciarskie, dające specjalne prawa i ułatwienia dla szerokich rzesz narciarzy, przyczem stanowiliby oni specjalną kategorję członków P. T. T. W dalszej dyskusji przyjęto konieczność wydania przyszłego rocznika „Wierchów“ z szerokiem uwzględnieniem Beskidów Śląskich i Istebnej. Komisja postanowiła wziąć pod uwagę projekt p. Czoponowskiego, aby przewoźnicy pienińscy posiadali bloczki z biletami na przejazdy Dunajcem. W sprawie schroniska w Szczawnicy Niżnej uchwalono zwrócić się do Zarządu Głównego z prośbą o udzielenie pożyczki Oddziałowi Pienińskiemu na zagospodarowanie schroniska, dzierżawionego od Majerczaka z tem jednak, że, o ile Oddział Pieniński do 15 stycznia 1931 nie zawrze umowy z Majerczakiem, to pożyczkę tę przeznacza się dla Oddziałów P. T. T. w Nowym Sączu albo Tarnowie. Wreszcie zwrócono się do Zarządu Głównego o wysłanie podania do Min. Robót Publicznych o subwencję na wykończenie tego schroniska.

Przydział terenów Oddziałowi Bielskiemu i sasiednim.

W dniu 21 grudnia 1930 odbyło się posiedzenie I. Podkomisji Zachodnio-Beskidzkiej. Na posiedzeniu tem Oddział Bielski zażądał przydziału terenu działania, domagając się grupy Raczy, Skrzycznego lub w ostateczności Malinowskiej Skały.

Przeważył pogląd, aby podjąć budowę schroniska P. T. T. na Skrzycz-

nem, choć są różne trudności, jak np. brak wody na szczycie. Budowa tego schroniska ważna jest też ze względu na rozwój Szczyrku jako uzdrowiska. Tam więc gospodarowałby Oddział w Bielsku. Natomiast Oddział Górnośląski za zgodą Oddziału Żywieckiego mógłby gospodarować w grupie Raczańskiej. Oddział Bielski otrzymałby ponadto teren do znakowania od przełęczy Koniakowskiej do Rycerzowej. Ostatnia ta uchwała w odróżnieniu od poprzednich zapadła wbrew głosowi delegata Oddziału Żywieckiego, który na odstąpienie terenu Raczy nie godzi się, tembardziej, gdy przystąpi się obecnie być może do budowy domu turystycznego w Zwardoniu. W każdym jednak razie teren od Ujsołów poprzez Mładą Horę, Rycerzową i na wschód po przełęcz Ujsolską (z Menczołem włącznie), stanowiłby rezerwat turystyczny, którego opracowanie powierza się Oddziałowi Żywieckiemu.

Co do zachodniej części Beskidu Małego (wschodnia część będzie zagospodarowana przez Krakowski Oddział Akademicki i Koło P. T. T. w Wadowicach), to poza południowo-zachodnią jego skrajną częścią, jaką należy zostawić Beskidenvereinowi, resztę powinno zagospodarować Koło w Białej. Wobec powyższego uznano sprawę budowy schroniska na Błatniej jako nie pilną. Ponadto Podkomisja zatwierdziła zmianę w sprawie znakowania odcinka Ustroń—Równica—Polana, oraz Polana—Malinowska Skała—Barania góra (nieb. znak). Następnie uchwalono zaproponować Beskidenvereinowi odbycie wspólnej konferencji, któraby opracowała definitywny układ co do podziału terenów górskich. Dalej oświadczono się przeciw utworzeniu Oddziału w Zawoji, zaznaczając przytem, że Oddział Żywiecki powinien czem prędzej zająć się budową nowego schroniska na Babiej. Wreszcie uznano potrzebę pomocy dla Oddziału Cieszyńskiego przy budowie schroniska na Kamiennej.

B. Komisja Wschodnio-beskidzka.

W dniu 3 maja 1930 r. odbyło się w Stanisławowie posiedzenie Komisji Międzyoddziałowej Beskidów Wschodnich.

Program działalności Oddziałów wschodnich w roku 1930.

Stwierdzono, że w Beskidzie Wschodnim zachodzi potrzeba na terenie Oddziału Stanisławowskiego odnowienia znakowania szlaku głównego i bocznych, oraz zmiany trasy szlaku głównego na odcinku Kukul—Koźmieńska, a mianowicie trasa prowadzić ma z Kukulu do Foreszczenki, wzdłuż Prutu na Zaroślak, a stąd na Koźmieńską. Nowe znakowania mają być przeprowadzone w grupie Gorganów, w Bieszczadach i Czarnohorze przy równoczesnem umieszczeniu drogowskazów, tablic orjentacyjnych i oszklonych map. Nadto zamierza Oddział Stanisławowski: *a)* Dobudować skrzydło do budynku schroniska na Zaroślaku dla pomieszczenia suszarni i kuchni. *b)* Ukończyć budowę schroniska na Niźnej pod Doboszanką. *c)* Wybudować schrony turystyczne na Baraniej pod Chomiakiem i pod Wysoką w Gorganach. *d)* Rozpocząć budowę okazałego schroniska w Rafajłowej. *e)* Przystąpić do budowy schroniska przez Koło Doliniańskie w Dolinie Świcy oraz schronu turystycznego (przez przyszłe Koło Kosowskie) w Burkucie. Na wniosek Oddziału Lwowskiego uznano konieczność budowy schroniska pod Wełykim Werchem. Na wniosek Oddziału Kołomyjskiego uchwalono konieczność zakupna parceli w Zabiu pod budowę schroniska turystycznego. O ile Oddział Czarnohorski nie zdołałby wywiązać się z tego zadania, to sprawą tą zająć się ma Oddział Stanisławowski. W programie prac Oddziału Czarnohorskiego leży wykończenie zupełne Dworku Czarnohorskiego w Worochcie i oparkanienie obejścia tegoż. Dalej oświadczył Oddział Stanisławowski, że budowę schroniska w dolinie Swicy wykona Koło Doliniańskie własnym kosztem. Ponadto przyjął Oddział Stanisławowski na siebie obowiązek zajęcia się sprawą dwóch domków noclegowych na Farkatyku i pod Popadją w Beskidach huculskich. Natomiast Oddział Stanisławowski odstąpił od pierwotnie postawionego wniosku wybudowania schroniska pod Szybenym.

Trasa szlaku głównego wzdłuż Bieszczad, Gorganów i Czarnohory.

Następnie ustalono trasę szlaku głównego biegnącą wzdłuż Bieszczad, Gorgan i Czarnohory a mianowicie: Grupa I.: Ze stacji Sianki pod Beskid Wielki (1012 m) do wsi Hnyła i przez Starostynę (1229 m), Chresty (1109 m), Ciurinka (1228 m), Ruski Put (1311 m), Dziurawy Żołob (1292 m), Zełemeny (1307 m) na Pikuj (1405 m). Z Pikuja zejście do Husnego Wyżnego i przez wsie Matków, Smorze do Tucholki. (Terytorjum Oddziału P. T. T. w Drohobyczu). Grupa II.: Z Tucholki przez wieś Pławie do Trościan (1235 m) i przez Przysłop (990 m) do Sławska. (Terytorjum Koła w Skolem). Grupa III.: Ze Sławska

tak zwanym akademickim zjazdem na Wysoki Werch (1245 m), Czarną Repę (1288 m) i wzdłuż granicy do gościńca, biegnącego z Wyżkowa na Czechosłowację pkt. (941 m). (Terytorjum Koła w Stryju). Grupa IV.: Od punktu 941 przez Załom na Gorgan Wyszkowski (1448 m) i po pod Heczkę (1161 m), zejście do Klauzy Swicy. Stąd wyjście pod Jajce Ilemskie i przez Szywanię (1642 m), Mołodę (1723 m), popod Jajką (1600 m) do Potoku Mołody. (Terytorjum Koła w Dolinie). Grupa V.: Z Potoku Mołody popod Konia Grofeckiego obok jeziorka na Grofę (1752 m) i przez Płyśce, Parenkę (1737 m), Małą Popadję (1603 m) na Popadję (1742 m), skąd zejście do Potoku Pietrosa i do schroniska P. T. T. na Jali. (Terytorjum Oddziału P. T T. Lwów). Grupa VI.: Ze schroniska na Jali przez Wysoką (1805 m), Ihrowyszcze (1807 m), Sywulę (1835 m), popod Negrowę i Bojaryn do Potoku Salatrucila i Salatrukiem do Rafajłowej. Grupa VII.: Z Rafajłowej potokiem Douszyńca i przez Piekusz na Doboszankę (1757 m). Z Doboszanki zejście do schroniska P. T. T. (Terytorjum Koła w Nadwórnej). Grupa VIII.: Ze schroniska pod Doboszanką na Babiny Pohar (1271 m) i przez Gorgan Syniak, Syniak (1664 m), Chomiak do Błotka, skąd gościńcem do cerkwi w Jabłonicy. Następnie popod Mikulinkę na Seredną (1004 m) i do Worochty. Z Worochty przez Kiczerę (1201 m) na Kukul i zejście do Foroszczenki i do schroniska Stanisławowskiego Oddziału P. T. T. na Zaroślaku. Następnie na Howerle (2058 m) i przez Breskuł, Dancerz, Pożyżewską (1822 m), Turkuł (1935 m), Szpyci (1886 m), Munczel, na Pop Iwana (2026 m).

Stąd przez Waskul, Wiechja na Stoh (1655 m), gdzie zbiegają się trzy granice państw t. j. Polski, Czechosłowacji i Rumunji. Na Stohu koniec szlaku głównego, biegnącego od Sianek.

Podział terytorjalny między Oddziały i Koła.

Nadto dokonano podziału pracy znakowań na poszczególne Oddziały względnie Koła i przeprowadzono podział terytorjalny, a w szczególności: Oddział w Drohobyczu obejmuje terytorjum pomiędzy potokiem Wołosatym łącznie dopływem Sanu, a dorzeczem potoku Rybnik Majdański dopływem Stryja i gościńcem od Koziowej ku granicy czeskosłowackiej. Program pracy: Wyznaczenie szlaku głównego jak w grupie pierwszej, szlaków bocznych ze Sokolik na Halicz (1335 m); Ze Sianek na Kinczyk Bukowski oraz zejście do Ustrzyk Górnych; Z Mallmansthalu na Czarną Górę (1230 m); Wyszukanie schronisk względnie domów noclegowych w Siankach, Husnem-Wyżnem i Ustrzykach Górnych.

Koło w Skolem: Obejmuje terytorjum pomiędzy gościńcem od Koziowej przez Klimiec na Czechosłowację a doliną Oporu i Stryja. Program pracy: Wyznaczenie szlaku głównego jak grupa II., oraz szlaków bocznych na Paraszkę i do skał w Uryczu; Wyszukanie odpowiedniego domu noclegowego w Skolem.

Koło w Stryju: Obejmuje terytorjum od rzeki Oporu i Stryja do dopływu Świcy i Mizunki. Program pracy: Wyznaczenie szlaku głównego jak grupa III., oraz szlaków bocznych na Zełemin, z Hrebenowa na Kindrat i Matachin, z Tuchli na Magórę oraz z Synowódzka Wyżnego do skał w Rozhurczu i Bubnisk.

Koło w Dolinie: Obejmuje terytorjum od rzeki Mizunki i Świcy do potoku Mołody i Łomnicy od Osmołody w kierunku północnym. Program prac: Wyznaczenie szlaku głównego jak grupa IV., oraz szlaków bocznych z Obłazu na Gorgan Ilemski, z Ludwikówki na Gurgulat, Chom, oraz z Wyszkowa na Menczul i Doliną Prawicza na przełęcz Podmszan i na Jajce Ilemskie (1689 m); Z Podlutego względnie z Osmołody na Nerejedow w Arszycy oraz wyszukanie domu noclegowego w Wyszkowie i wybudowanie schroniska w dolinie Świcy przy klauzie.

Oddział P. T. T. we Lwowie obejmuje grupę Gorgan centralnych od potoku Mołody do granic Matakowa, Wysockiej, Ihrowyszcza i Sywuli. Program prac: Wyznaczenie szlaku głównego jak grupa V., oraz szlaków bocznych z Osmołody na Grofę potokiem Kotelca na koniec Gorganów, ze schroniska i na Sywulę stokiem południowym ponad potokiem Bystra.

Koło w Kałuszu obejmuje terytorjum na wschód od granicy Oddziału Lwowskiego do Rafajłowej. Program prac: Wyznaczenie szlaku głównego jak grupa VI., oraz szlaków bocznych z Podlutego przez Faszory względnie przeprowadzenie nowego znakowania doliną Muźmieńca na przełęcz pomiędzy Serednią a Wysoką; Adaptowanie schronu pod Wysoką.

Koło w Nadwórnej: Obejmuje terytorjum w dorzeczu Bystrzycy Nadwórniańskiej. Program prac: Wyznaczenie szlaków bocznych z Doboszanki przez Poleński, Kizielski, Kizię do potoku Zielonicy, z Rafajłowej na Skałki, na Taupiszyrkę, na Płoską, z Zielonej na Stanimir (1537 m), z Pasiecznej na Podsmereczek (1276 m), do wodospadu Buch-

towca i do Maniawy. Wykończenie budowy schroniska pod Doboszanką, utrzymanie domku na Ruskiej w pasmie Bratkowskiej i dom noclegowy w Zielonicy.

Oddział P. T. T. w Stanisławowie: Obejmuje dorzecze Prutu i Bystrzycy Sołotwińskiej (oprócz terytorjów Kół w Skolem, Stryju, Dolinie, Kałuszu, Nadwórnej, Jaremczu), Program prac: (Łącznie z Kołami w Jaremczu, Mikuliczynie, Worochcie i Kosowie), wyznaczenie i poprawienie szlaku głównego jak w grupie VIII., wyznaczenie szlaków bocznych z Zawojeli na Kostrzycę, z Mikuliczyna na Łysunię, z Porohów na Wysoką, Sywulę, ze Szpyci przez Dżembronię do Żabiego; Uruchomienie partji górskiej dla turystów przez dogodne połączenie ze Stanisławowa do Porohów; Wybudowanie schronów turystycznych na Baraniej pod Chomiakiem i Burkucie oraz schroniska okazałego w Rafajłowej.

Koło w Kosowie: terytorjum sięgać będzie od Burkutu po Pop Iwan wyłącznie Żabiego.

Oddział P. T. T. w Kołomyji: obejmuje terytorjum Beskidów Huculskich z granicami na zachodzie od góry Waskul, Szybeny, Burkut, Czeremoszu Czarnego po Żabie, Bukowielę, Kitylówkę i Kosmacz. Program prac: znakowania w partji gór Czywczyńskich oraz dorzeczu obu Czeremoszów; Wybudowanie schroniska w Żabiu.

Powyższy program prac opracowany przez Oddział Stanisławowski zaakceptowała Komisja Międzyoddziałowa w zupełności.

Na wniosek Oddziatu Stanisławowskiego postanowiono utworzyć nowe Koła Oddziału Stanisławowskiego w Skolem i Kosowie.

Wreszcie w dniu 9 lutego 1931 r. odbyło się we Lwowie następne posiedzenie Komisji Międzyoddziałowej Beskidów Wschodnich, na którem uchwalono następujący program robót na 1931 rok:

Program robot Oddziałów wschodnich na rok 1931.

Oddział w Drohobyczu: Wyznaczenie szlaków projektowanych na rok 1930, t. j. ze stacji Sianki pod Beskid do wsi Hnyto, przez Starostynę, Chresty, Ruski Put, Dziurawy Zołob, do Husnego Wyżnego i przez wsie Matków, Smorze do Tucholki (szlak główny) i szlak boczny ze Sokolik na Halicz, ze Sianek na Kińczyk Bukowski, oraz zejście do Ustrzyk Górnych, z Mallmansthalu na Czarną Górę; Wyszukanie domów noclegowych w Siankach i Ustrzykach Górnych.

Koło w Skolem: Wyznaczenie szlaku głównego na Trościan i przez Przysłop do Sławska oraz dokończenie szlaku na Paraszkę

Koło w Dolinie: Wyznaczenie szlaku głównego na Gorgan Wyszkowski popod Steczkę, zejście do Klauzy—Świcy, stąd wejście na Jajce Ilemskie, przez Szywanię na Mołodę. Budowa schroniska na 20 łóżek w Świcy-Klauzie.

Oddział we Lwowie: Uzgodnienie szlaku na Grani Ihrowyszcza i Sywuli, oraz poprawienie znaków istniejących; wynajęcie pokoju w leśniczówce przy zejściu z Jajka Ilemskiego, oraz dwu pokoi w Ludwikówce na stacje turystyczne, jak również urządzenie dwu małych schronisk w Sylwester-Klauzie i na Prawiczu; Prof. Lenkiewicz podjął się zbadać stosunki w Tarnawce w celu ewentualnego założenia stacji turystycznej.

Koło w Kałuszu: Budowa schroniska w miejsce schronu na Borewce.

Koło w Nadwórnej: Zagospodarowanie schroniska pod Doboszanką, oraz budowa domku na Ruskiej w paśmie Bratkowskiej.

Oddział w Stanisławowie: Przystępuje do budowy schroniska w Rafajłowej, schronu na Baraniej pod Chomiakiem, w Burkucie i w Hucie, oraz do dokończenia zmiany szlaku głównego w okolicach Kukula.

Oddział Czarnohorski: Wynajęcie dwu pokoi w Żabiu u ujścia Ilczy na stację turystyczną, poprawienie szlaków w dolinie Czeremoszu, oraz wyznaczenie szlaku z Pop Iwana przez Halę Gropa do Klauzy Szybene.

Prócz tego postanowiono, że Oddziały Drohobycki, Stanisławowski, Czarnohorski i Lwowski przedstawią dokładny projekt budowy schronisk przy szlaku głównym, tak, by ich odległość od siebie nie przewyższała dnia marszu. Uchwalono, że Oddziały wschodnie pomogą finansowo Oddziałowi Czarnohorskiemu, o ile ten w ciągu roku nie będzie w stanie żadnych robót górskich przeprowadzić.

Przy omawianiu znakowania zastanawiano się nad sposobem znakowania szlaków bocznych i szlaku biegnącego granicą państwa, oraz nad sprawą znaczenia drogi w Czarnohorze po stronie czeskiej.

Różne.

W sprawie rozgraniczenia terenów Oddziałów Drohobyckiego i Koła w Skolem uchwalono za punkt graniczny przyjąć Paraszkę i część terenów Mallmans-

thalu oddać Oddziałowi Drohobyckiemu nie zmieniając reszty. Za główny teren działalności Drohobyckiego Oddziału uznano partję zachodnią Beskidów Wschodnich. Dalej postanowiono sprawę utworzenia Oddziału w Stryju rozpatrzeć przez delegatów Oddziału Stanisławowskiego.

Następnie zaproponowano Zarządowi Głównemu wybór dra Majewskiego zastępcą przewodniczącego Komisji i domagano się, aby Komisja zbierała się co kwartał. Uchwalono wnieść prośbę do Ministerstwa Spraw Wojskowych i Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, aby obozów Przygotowania Wojskowego nie kierowano do letnisk, lecz do miejscowości na uboczu położonych. W końcu postanowiono wnieść podanie do Dyrekcji Koleji o nocne połączenie Worochty ze Lwowem, o ruch pociągów motorowych między Delatynem a Worochtą, oraz o połączenie autobusowo-kolejowe między Kołomyją a Kutami.

III. ROBOTY W GÓRACH.

1. Rola P. T. T. w sprawach robót w górach i uchwały Zjazdu Delegatów.

Powierzenie Tow. Tatrz. przez Min. Rob. Publ. kierownictwa gospodarczego w górach.

Doniosłe znaczenie dla całości prac w górach, ma reskrypt Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 12 lutego 1931 L. IX—55/tur., którym Ministerstwo to powierzyło Polskiemu Towarzystwu Tatrzańskiemu kierownictwo nad całą gospodarką turystyczną w Karpatach polskich, wobec czego wszystkie organizacje turystyczne i narciarskie, które pragną na terenie gór polskich rozwijać działalność, powinny ją uzgadniać z Pol. Tow. Tatrzańskiem.

W sprawach robót w górach powziął ostatni Zjazd Delegatów następujące uchwały:

Uchwały Zjazdu Del. w sprawie robót w górach.

1. Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Głównemu, Komisii dla robót w górach, oraz zarządom Oddziałów miejscowych realizację programu prac uchwalonych w dziedzinie budowy ścieżek górskich i schronisk przez poprzednie Zjazdy Delegatów, o ile program ten nie został dotychczas zrealizowany.

2. Zjazd Delegatów stwierdza, że roboty górskie wykonane dotychczas w Beskidzie Zachodnim i w Tatrach są naogół wystarczające, a o ile idzie o budowę i znakowanie ścieżek w tych górach, należy się raczej ograniczać do konserwacji już istniejących szlaków, niż przystępować do budowy i znakowania nowych szlaków.

3. W Tatrach poza konserwowaniem znakowania szlaków i urządzeń ochronnych na tych szlakach należy przystąpić do gruntownego remontu głównych ścieżek turystycznych, a przedewszystkiem do wybudowania nowej ścieżki z Kuźnic przez Boczań i na Halę Gąsienicową.

4. W dziedzinie budowy schronisk Zjazd Delegatów nie przewiduje potrzeby budowy w Tatrach dalszych schronisk poza zapowiedzianem już schroniskiem zimowem w Dolinie Chochołowskiej, oraz wybudowaniem nowego schroniska nad Morskiem Okiem, w pewnej odległości od jeziora i schroniska w Dolinie Kościeliskiej.

5. Zjazd Delegatów uważa za najpilniejszą w Beskidach Zachodnich budowę schronisk na Jaworzynie koło Krynicy i na Prehybie

6. Wobec niedostateczności urządzeń turystycznych w Beskidach Wschodnich, a to zarówno w dziedzinie schronisk, jak i szlaków turystycznych, Zjazd Delegatów stwierdza, że główne wysiłki P. T. T. powinny iść w kierunku zwiększenia tych urządzeń w Beskidach Wschodnich. Z tego powodu należy poprzeć i ułatwiać prace Oddziałów, które opiekują się turystyką w Beskidach Wschodnich, przyczem większe i zamożniejsze oddziały w innych częściach Polski, o ile wykończyły prace na ściślejszym terenie swej działalności, powinny obecnie wydatnie popierać prace Oddziałów prowadzące gospodarkę turystyczną w Beskidach Wschodnich. Dotyczy to w szczególności oddziałów w Warszawie, Łodzi, Poznaniu i Górnośląskiego w Katowicach.

7. W dziedzinie budowy schronisk w Beskidach Wschodnich uważa Zjazd Delegatów za najważniejsze wybudowanie: *a)* schroniska pod Doboszanką, *b)* domu turystycznego w Rafajłowej, *c)* domu turystycznego w Żabiem, oraz niezagospodarowanych schronów turystycznych: *a)* na Wełykim Werchu koło Sławska, *b)* na polanie Baraniej pod Chomiakiem, *c)* na Wysokiej w Gorganach, *d)* w Klauzie Beskid koło Ludwikówki w Gorganach Zachodnich, oraz *e)* koło jeziora Szybeny względnie w Burkucie, w dorzeczu Górnego Czeremoszu.

8. Zjazd Delegatów, wyrażając uznanie dla działalności rozwiniętej w tym kierunku przez Oddziały w Stanisławowie i Nowym Sączu, poleca pozostałym Oddziałom pracującym na terenie Beskidów Zachodnich, aby na ważniejszych dworcach kolejowych na terenie ich działalności wywiesiły mapy wojskowe najbliższej okolicy z zaznaczeniem na niej znakowanych szlaków turystycznych. Dotyczy to przedewszystkiem takich stacyj, z których rozpoczynają się znakowane szlaki.

9. Opracowanie szczegółowo programu znakowania ścieżek, uzgadnianie kolorów, oraz kolejności prac przekazuje Zjazd Delegatów Komisji dla robót w górach oraz Komisjom Międzyoddziałowym: Wschodniobeskidzkiej i Zachodniobeskidzkiej, dając im w razie potrzeby możność zmieniania i uzupełniania programu uchwalonego w powyższych sprawach przez poprzednie Zjazdy Delegatów P. T. T.

2. Roboty w górach, wykonane w roku 1930.

Przystępując do sprawozdania z robót w górach za okres 1930 zaznaczamy, że w tym najbardziej na zewnątrz widocznym dziale pracy Towarzystwa, działalność Zarządu Głównego nie ujawnia się bezpośrednio, ograniczając się do inicjatywy, moralnego i ewent. materjalnego poparcia, jak również do pomocy przy opracowywaniu projektów.

Jedynie w Tatrach Zarząd Główny przeprowadza pewne roboty bezpośrednio. Istotną pracę w tym dziale wykonywują Oddziały, przyczem należy stwierdzić, że mimo przesilenia ekonomicznego prace Oddziałów około robót w górach nie doznały na ogół zatamowania.

W sprawozdaniach poszczególnych Oddziałów będą omawiane szczegółowo roboty w górach, wykonane przez te Oddziały. W tem sprawozdaniu ograniczymy się tylko do ogólnego ujęcia tego działu.

Praca P. T. T obejmuje obszary górskie podzielone na następujące jednostki: Beskid Zachodni wraz z Pieninami, Beskid Wschodni i Tatry. W dniu dzisiejszym P. T. T. ma razem 26 schronisk, z tego na Tatry przypada 6 schronisk, na Beskid Wschodni 7, a reszta na Beskid Zachodni. Wśród tych schronisk 16 jest zagospodarowanych, reszta niezagospodarowane; niektóre ze schronisk, jak np. w Beskidach Zachodnich schroniska na Stożku, na Równicy i na Pilsku, w Tatrach na Hali Gąsienicowej i przy Morskiem Oku, w Beskidach Wschodnich na Howerli, można uważać za schroniska pierwszorzędne, które równają się najlepszym schroniskom zagranicznym. Także wśród pozostałych jest wiele schronisk bardzo dobrych.

W Tatrach ograniczamy się tylko do remontu oraz poprawiania dawnych szlaków. W Beskidzie Zachodnim została wykonana olbrzymia praca znakowania, która jest już niemal na wykończeniu, tak, że niema tu już powodu do wydatniejszego mnożenia szlaków, w szczególności w zachodniej części Beskidu Zachodniego. Szczególną dumą napełnia nas szlak główny zachodnio-beskidzki, który prowadzi przez cały grzbiet beskidu zachodniego od Cieszyna aż do Krynicy i którego wykonanie można dzięki intenzywnej pracy naszych Oddziałów Zachodnich uważać w ogólnych zarysach za zakończone. W Beskidzie Wschodnim praca nad szlakami wre, jest tu jednak jeszcze bardzo wiele do wykonania, największem zadaniem jest wyznaczenie szlaku głównego wschodnio-beskidzkiego.

Zestawienia na str. XVI—XXVI dają obraz działalności Zarządu Głównego i Oddziałów w kierunku robót w górach. Z uwagi zaś na powyższy reskrypt Ministerstwa Rob. Publ. uzupełniono ten wykaz stanem urządzeń turystycznych obcych Towarzystw i osób prywatnych.

Z braku bliższych danych nie możemy podać pewnych dat zwłaszcza co do frekwencji w schroniskach poszczególnych Oddziałów P. T. T.

Dla uzyskania całokształtu obrazu prac w górach wymieniamy tu szczegółowiej następujące prace, które uzupełniają obraz robót w górach, przedstawiony w sprawozdaniach Oddziałów.

Nowe schroniska. W bieżącym roku sprawozdawczym Oddział Babiogórski w Żywcu ze swojem Kołem w Białej wykończył budowę schroniska na Pilsku, którego uroczyste otwarcie odbyło się w dniu 20 lipca 1930 r. przy licznym udziale członków P. T. T. oraz okolicznych mieszkańców, a nawet pogranicznej ludności czesko-słowackiej. (Opis uroczystości przez prof. Kaz. Sosnowskiego znajduje się w kronice VIII. tomu „Wierchów").

Oddział Rabczański przystąpił do budowy schroniska na W. Luboniu, z wieżą

I. SCHRONISKA P. T. T. w r. 1930.

Oddział w	Nazwa schroniska	Budynek stanowi własność	Najbliższa stacja kolejowa i osada	Wysokość n. p. m. około m.	Schronisko zagospodarowane lub nie	Ilość: ubikacyj	Ilość: łóżek	Ilość: noclegów turyst.	Cena za nocleg dla członków: w łóżku Zł.	dla członków: na sienniku Zł.	dla mł. szkol.: na sienniku Zł.	dla nieczłonków: w łóżku Zł.	dla nieczłonków: na sienniku Zł.	Ilość wydanych noclegów w roku 1930	Koszt budowy lub adaptacji w roku 1930	Koszt zakupu inwentarza w roku 1930	Wartość nieruchomości (schroniska) Zł.	Wartość ruchomości w schronisku Zł.	Dzierżawca lub zarządca schroniska adres i inne uwagi
Cieszynie	na Stożku	Oddziału	Wisła	970	tak			75	1 50			3·—		7006 (i 25 wycieczek szkol.)	9.445·26		147.736·—	25.671·20	Zarządca: Jerzy Żydek st. gajowy w Wiśle. Restaurator: Józef Szymura „ Wstęp do schroniska: dla członka 10 gr., dla młodzieży szk. 5 gr., dla nieczłonka 20 gr.
Drohobyczu	pod Czarną Górą	Tow. „Godulla"	st. kol. Synowódzko Wyżne lub Borysław, os. Majdan	650	tak		14	14	1·25 do 2·25										
	pod Ciuchowym Działem	Firmy Gazolina S. A.	st. kol. Borysław, os. Mraźnica	800	tak		4	4						102				6.000·—	
Katowicach	na Baraniej Górze	Skarbu Państwa	Wisła (14 km) Milówka (10 km)	925	tak	9	44	72	2·—	0·50 do 1·—	0·50	3.—		30 wycieczek szkol.				14.150·22	Zawiadowca: Wit Maciejowski, Wisła.
	na Równicy	Oddziału	Ustroń lub Polana (6–7 km)	883	tak		40	50						21 wycieczek szkol.	6.312·23		140.000·—	5 729·45	Dzierżawca: Karol Kroker, Worochta.
Kołomyji	w Worochcie parter.	Oddziału	Worochta (500 m)	730	tak	7	14	14	2·—	0·50							70.000·—	4.000·—	Zawiadowca: S. Mojzesowicz, Worochta.
	w Worochcie 2-piętrowe					20	40	80	2·50	do 1·—									
Krynicy	na Runku		st. kol. Krynica, os. Wierchomla	1082	nie	3	4 prycze	8	0·75			1·50		21					Klucze w Oddziale Krynickim.
Lwowie	na Jali (Dolina Łomnicy)	Oddziału	Broszniów, os. Ryzarnia ad Osmołoda (przyst. kolejki leśn.)	1758	tak	6	25	25	2·50			3.50				9 007·61	12.500·—	6.158·—	Schron. zawiaduje żona miejscowego gajowego. Adres: Schr. na Jali, Ryzarnia ad Osmołoda p. Krechowce.
	w Sławsku	(pensjonat)	Sławsko	650	tak	2	umebl.	4										1.917·35	W pensjonacie p. Witkowskiego 2 umebl. pokoje.
	w Sławsku na Kazanowcu pod Wełykim Werchem	prywatne (u chłopa)		800	tak	1	4	4											U chłopa wynajęty umebl. pokój o 4 łóżkach.
Nowym Sączu	w Szczawnicy Niżnej	Oddziału			tak	2	12	12	1·—			2·—		836	87·65	149·70		970·—	Otwarte tylko w lecie, bez restauracji.
Nowym Targu	pod Turbaczem	Oddziału	Nowy Targ (Kowaniec)	1300	tak		32	38	2.50	1 25		5.—	2.50	2 486	2.660·50	299·25	23.740·91	2.600·—	Ceny za nocleg rozumie się z opałem. Żony członków mają 25% zniżki.
Stanisławowie	na Zaroślaku (pod Howerlą)	Oddziału	Worochta	1300	tak	16	76	50	2·50			4·50		1700	9.180·—		70.200·—	12.000·—	Dzierż. Karol Gaudin, Zaroślak p. Worochta.
	na Niżnej pod Doboszanką	Oddziału	St. kol. Nadwórna osada Rafajłowa	1150	nie	2	25	30		0·50		1·—		180	4.800·—		10.000·— (z inwentarzem)		Klucze w Oddz. w Stanisławowie, w Kołach w Nadwórnej i Jaremczu i u p. Inż. Jurkiewicza w Rafajłowej.
	przy Klauzie Prutca pod Łysunią	Firmy Mikuliczyn S. A.	Mikuliczyn	1000	nie			20		1·—		1·50		150					Schronisko dozoruje stróż firmy S. A. Mikuliczyn.
	w Diłku	Zw. Drukarzy, Lwów	Diłok	700	tak		8	10	2·—	1·—									
	w Nadwornej obok tartaku		Nadwórna		tak		6	6	1·—										Stacja turystyczna.
	w Zielonej		St. kol. Nadwórna os. Zielona	700	tak		6	6	1·—										Stacja turystyczna.
	w Zielonicy przy ujściu Sitneja		St. kol Nadworna os. Zielonica	800	tak, bez restauracji			10	0·50										Stacja turystyczna. Nadzoruje Koło P. T. T. w Nadwórnej.
	w Ludwikówce		St. kol. Dolina os. Ludwikówka	700	tak, bez restauracji		3	10	0·50										Stacja turystyczna.
	w Wyszkowie		St. kol. Dolina os. Wyszków		tak, bez restauracji			10	0·50										Stacja turystyczna. Stacja turystyczna. Nadzoruje Koło P. T. T. w Dolinie.
	w Dolinie		Dolina		tak		4	4	0·50										Stacja turystyczna.
	w Mikuliczynie		Mikuliczyn		tak		2	4	1·—										Stacja turystyczna. Nadzoruje Koło P. T. T. w Mikuliczynie.
	w Podleśniowie		Podleśniów		tak			10	0·50										Stacja turystyczna.
	w Szybenym		St. kol. Kołomyja os. Żabie		tak, bez restauracji			10	0·50										Stacja turystyczna.
	w Burkucie		St. kol. Kołomyja os. Żabie		tak, bez restauracji			10	0·50										Stacja turystyczna. Nadzoruje Koło P. T. T. w Kosowie.
	w Żabiu		St. kol. Kołomyja os. Żabie		tak			10	0·50										Stacja turystyczna.
	na Małej Borewce pod Sywulą	Oddziału	St. kol. Broszniów os. Osmołoda	1350	nie			24											Schron turyst. otwarty dla wszystkich. Uw. Nadto wybudowano kosztem 6 000 zł. 2 kioski stalowe w Jaremczu i Worochcie, jako biura informacyjno-turystyczne.
Szczawnicy Niż.	im. Sienkiewicza na polanie Przechodki	Oddziału	St. kol. Nowy Targ lub Nowy Sącz	440	restauracja										500·—				Dzierż. Wiśniowski.
Żywcu	na Babiej Górze	Oddziału	St. kol. Maków lub Jeleśnia, os. Zawoja	1180	tak	6		70	1·— do 1·50	0·50	0·50	2·— do 3·—	1·—				10 392·94	2.822·81	Gospodarz Klemens Garncarczyk, Zawoja.
	na Pilsku	Oddziału	St. kol. Jeleśnia, os. Korbielów	1330	tak	14	60	24 5										18.338·—	Gospodarz Robert Sikora, Korbielów, p. Jeleśnia.
	pod Pilskiem	Dóbr Żywieckich	St. kol. Jeleśnia, os. Korbielów	800	tak	2		60	1·—			2·—					104.741·60	473 53	Stacja turystyczna. Gospodarz Jan Płaza, gajowy dóbr żyw. w Korbielowie, p. Jeleśnia.
	na Żarze	prywatna	St. kol. Żywiec, os. Międzybrodzie bialskie	760	tak	1	5	100	1·—			2·—						575·26	Stacja turystyczna. Gospodarz Magdalena Pszczółkowa, Międzybrodzie bialskie.
Krakowie	nowe nad Morskiem Okiem		St. kol. Zakopane os. Brzegi	1400	tak	16	61	razem 121	3·—			6·—					200.000·—	35.000·—	Dzierżawca: p. Teofil Janikowski. Adres: Zakopane, Morskie Oko Schronisko.
	stare nad Morskiem Okiem				tak	7	60 prycz			1·20			1·70						
Warszawie	nowe na Hali Gąsienicowej		St. kol. Zakopane os. Murzasichle	1520	tak	28	137	120	2 30			3·45	2·—	7936	3·000·—	500·— (bibljoteka)	531.000·—	47.000·—	Zarządca: Helena Bauerówna, Zakopane Hala Gąsienicowa.
	stare na Hali Gąsienicowej				tak	2		30		1·—									
Zakopanem	w Dolinie Pięciu Stawów Polskich	Zarządu Głównego P. T. T.	St. kol. Zakopane os. Brzegi	1670	tak	6	26	56	1·50 do 1·80	1·—		3·60 2·—			2·000 —	1.000·—	100.000·—	29.000·—	Dzierż. Józef Bigos, Bukowina.
Sekcji Narciarskiej P. T. T. w Zakopanem	na Pysznej		St. kol. Zakopane os. Kościeliska	1270	nie	2		16 prycz	0·80				1·—		1.500·—		10.000·—	600·—	
Zarząd Główny	Dworzec Tatrzański w Zakopanem		Zakopane	840	tak	10	42 i 17 prycz	59	1·50 do 2·50	1·—		3·—	1·50		1.300·—	700·—	150.000·—	12.000·—	Sekretarz: Ignacy Bujak, Zakopane, Dworzec Tatrzański, ul. Krupówki.
	w Roztoce		St. kol. Zakopane os. Brzegi	1030	tak	8	24	50	1·80	1·—		3 60	2·—				45.000·—	6.000·—	Dzierż. Krzeptowski A. Adres: Schr. Roztoka, Zakopane, Dworzec Tatrzański.
Razem	41					170	778	1275						20·493	45·785·64	11·656·56	1,615.311·45	211.005·82	

II. SCHRONISKA OBCE.

Na terenie działania Oddziału (Koła) P. T. T. w	Nazwa schroniska	Własność	Wysokość n. p. m. w metrach (około)	Schronisko zagospodarowane lub nie	Ilość			Uwaga
					ubikacyj	łóżek	noclegów turysyczn.	
Bielsku	na Klimczoku	Beskiden-Verein	1000	tak			80	Telefon Bielsko 20-10.
	na Szyndzielni	„ „	900	tak				
	szkolny dom wycieczk. w Bielsku	w zarządzie Śląsk. Woj. Kom. Turyst.				40		
	szkolny dom wycieczk. w Brennej	dtto				10		
	szkolny dom wycieczk. w Bystrej	dtto				20		
Cieszynie	szkolny dom wycieczk. w Cieszynie	dtto				40		
	szkolny dom wycieczk. w Istebnej	dtto				10		
	szkolny dom wycieczk. w Wiśle	dtto				20		
Katowicach	na Kozińcu	prywat. Halamy	800	tak		12		Położone między Stożkiem a Baranią Górą 5 km od Wisły
	na Skrzycznem	prywatne		w budowie				
	pod Skrzycznem	bar. Klobusa	1230	nie	3		16	
	na Błatniej	Tow. „Naturfreunde“ w Bielsku	917	tak			50	
	szkolny dom wycieczk. w Równicy	w zarządzie Śląsk. Woj. Kom. Turyst.				20		
Lwowie	w Sławsku	Karpackie Tow. Narciarzy	650	tak		80		Dzierż. S. Witkowski. Cena za nocleg 1–3 zł.
	w Sławsku	w zarządzie Sekcji Narciarciarskiej Lwow. Klubu Sport. „Czarni“	650	nie		30		Własność pryw. wynajęta. Własne schronisko tamże w budowie.
Szczawnicy	Pod Trzema Koronami w Sromowcach Niż.	Śląsk. Wojew. Komisji Turyst.	490	tak			20	
	Schronisko Zw. naucz. szkół pow. w Czorsztynie	prywatne Teofila Sanoka	500	tak			36	Adr. Czorsztyn, p. Kluszkowice, 2 zł. za nocleg dla obcych
	Willa w Krościenku n/D.	prywatne Kazimierza Kajana		tak	sala		20	Stacja turyst.
Żywcu	na Babiej Górze	Beskiden-Verein	1616	tak	5		50	
	na Magórce	„ „	913	tak	12		80	
	na Magórce	„ „	1095	tak			60	
	na Boraczej	Sekcji Narciarskiej Kl. Sp. „Makkabi“ w Bielsku	850	tak	2		50	
	w Salmopolu	Beskiden-Verein	700	tak		26		Stacja turyst.
	na Magórce	prywatne Sikory	930	tak	4	14	44	
	szkolny dom wycieczk. w Zawoji	w zarządzie Śląsk. Woj. Kom. Turyst.				25		
Zarządu Gł. P. T. T.	na Kalatówkach	Tatrz. Tow. Narc.	1200	tak	7			
	na Łysej Polanie	prywatne	1000	tak		12	15	
	na Polanie Chochołowskiej	Warsz. Klubu Narc.	1150	w budowie				

SZLAKI TURYSTYCZNE

A. Szlaki

Oddział w	Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km	W roku 1930 wykonano
Bochni	Łopień—Mogielica—Przysłopek	b.-żółto-b.	7	zmieniono dawne nieb.-białe znaki na b.-żółto-b.
	Tymbark (od kościoła)—Łopień	" " "		nowo wyznakowany szlak
Cieszynie	Wisła—Kamienny—Salmopol	żółty		wyznaczenie drogi
	Malinka—Jaworzny	zielony		
	Wisła od Halamy na Stożek	ciemnoziel.		
Katowicach	Węgierska Górka-Glinna-Magórka-Barania schron., na Przysłopiu	b.-czer.-b.	15	odnowiono dawne szlaki
	Polana-Równica	czerw.-b,	6	odświeżono markacje
	Ustroń—Równica	czerwony	6	" "
	" "	zielony	6	" "
	Błatnia—Brenna	"	4	" "
	Milówka—Schronisko pod Baranią	żółty	10	" "
	Polana—Równica	nieb.-biały	5	zmieniono znak. czer. b.
	Równica—Orłowa—Malinka—Salmopolska Przełęcz—Malina—Malinowska Skała	" "		przeprowadzono nowy szlak
Kołomyji	Od nowej gajówki w Szybenym do źródeł w Rabeńcu, Burkucie i na Łukawicę	niebieski		wyznakowano
	Z Szybenego przez Watonarkę w kierunku Hryniawy	czerwony		
	Od ujścia potoku Dobryń na Czywczyn	"		
	Od Dobrony na Babę Ludową	żółty		
	Od ujścia potoku Albin w górę pod Czywczynarz	niebieski		
	Potokiem Popadyńca na Popadję	czerwony		
	Drogą na połoninę Albin i Popadję	zielony		
	Od ujścia Popadyńca na Mokryń i Łozdun	niebieski		
	Z Popadyńca na Stefulec i Kamieniec	"		
	Drogą do Klauzy Lustyńskiej	żółty		
	Kręta—Skupowa—Ludowa—Watonarka—Baba Ludowa—Listowaty			miejscami naznacz.
Krakowie (Oddz. Ak.)	Skawce—Królewizna—Leskowiec	czerwony		wyznakowano
	Prz. Kocierska-Madohora-Leskowiec	"		
	Leskowiec—Madohora—Ślemień—Hucisko	niebieski		
	2 szlaki. Od Babiog. z Porąbki przez Wielką Puszczę na prz. Kocierską i ze Suszyc na Leskowiec			zrewidowano i poprawiono
	Do przeniesienia		59	

P. T. T. W 1930 R.

beskidzkie.

Długość nowo wyznakowanego szlaku km	Nazwiska znakujących	Tablice orjentacyjne	Koszt robót w r. 1930 zł
7 7	Prez. Piotr Galas Sekr. B. Nowak	Drogowskazy: 1) Jurków—Ćwilin, w Jurkowie obok gospody, 2) Tymbark—Łopień, na hali Myconiówce na Łopieniu, 3) Łopień-Mogielica-Przysłopek, na hali Mogielicy (do Jurkowa), 2 drogowskazy na bacówce na powyższej hali (Jasień, Jurków) i 2 na Przysłopku (do Jurkowa i na Jasień).	154·97
	Karol Szczepański Karol Lipowczan Adam Sabela	Na dworcach kolej. Cieszyn, Goleszów, Ustroń, Ustroń—Polana, Wisła, na hotelu „Czantorja" na Polanie i na restauracji Halamy w Wiśle.	
15 6 6 6 4 10 5 18		Na hali pod Magórką postawiono słupy z kierunkami drogi. Odnowiono tablice na Równicy. Umieszczono strzałkę orjentacyjną na szlaku Malinów—Malinowska Skała białym kolorem. Dalsze takie strzałki umieszczono w Polanie na drodze zbaczającej z głównej szosy Polana-Wisła. 6 tablic: Ustroń, Polana, Węgierska Górka, Milówka, Równica, Barania. 9 strzałek drogowsk.: Polana 1, Wisła 1, Równica 2, Czarna Wisełka z Białą 2, Węgierska Górka 2, Jaskinia Malinowska 1.	724—
9·5 5 6 4·5 8 3 8 5 4 5	E. Arbesbauer W. Stiefel Wl. Sozański Wróblewski i Sym	W Popadyńcu: na Kamieniec, Stefulec po prawym brzegu Czeremoszu; do Klauzy Lustuń, na Albin i Popadję (niedaleko ujścia potoku Popadyniec, na zboczu góry Albin); na Mokryń i Łozdun (po przeciwnej stronie), na Popadję (w górę potoku Popadyńca; w Dobryniu: na Czywczyn w pobliżu dawnej leśniczówki, na Babę Ludową przez Pryslip; w Burkucie: na Ladeskul w pobliżu leśniczówki, na Furatek (w Rabeńcu); w Szybenem: do Klauzy w Szybenym (obok Nadleśnictwa), na Pop Iwan, za gajówką w Szybenym, do Hryniawy przez Watonarkę (vis-à-vis Nadleśnictwa); w Bystrzcu: droga na Szpyci i Mariszewską; w Kraśniku: przez Hedję, Kostryczę do Zawojeli; w Ilci: droga na Krętą; w Ardzeluzy: droga na Kitułówkę, Hordje i Łysinę.	720—
142			1598·97

Oddział w	Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km	W roku 1930 wykonano
	Z przeniesienia		59	
Krynicy	Kopciowa—Jaworzynka—Bukowina	czerwony	5	wykończono szlak
	Czerteż—Tylicz	„	6	wytrasowano
N. Sączu	Ostra—Makowica		3	szlaki poprawiono
	Piwniczna—Obidza		9	
	Piwniczna—Niemcowa		6	
	Prehyba—Szczawnica		10	
N. Targu	Nowy Targ—schronisko pod Turbaczem i ze schroniska do Ochotnicy			uzupełniono i poprawiono szlaki
Rabce	Szlak harcerski Myślenice—Rabka	czerw.-b.	50	odnowiono
	Lubońska Perć jako warjant od szlaku ad 1), t. j. od drogi z Rabki na Wielki Luboń przez południowo-wschodnie zbocze Wielkiego Lubonia na szczyt	żółto-b.	1·5	„
	Rabka—Łysina	ziel.-b.	28	„
	Część szlaku Wieliczka—Szczawnica na odcinku Dobczyce—Kasina W.	nieb.-b.	20	„
	Pętla od szlaku ad 4) z przełęczy pod Grodziskiem na Ciecień	czerw.-b.	8	„
	Droga turystyczna grzbietem Lubonia (z Krzyżowej przez Mały na Wielki Luboń)	nieb.-b.	7	„
	Szlak łącznikowy Babia Góra—Turbacz od stacji kol. w Rabce przez Dzielec, Skawę, Bystrą do głównego szlaku beskidzkiego na Babią Górę	czerw.-b.	24	„
	Rabka—Turbacz przez Olszówkę	nieb.-b.	17	„
	Niedźwiedź — Turbacz przez Groń i Kopieniec	ziel.-b.	9	„
	Droga dojściowa Rabka — Bardo wzdłuż potoku Słonne jako drugie dojście z Rabki — Słonnego do głównego szlaku beskidzkiego na Turbacz	żółto-b.	6	„
	Część szlaku Nowy Targ—Tymbark (Bochnia) na odcinku Turbacz—Przysłop	„ „	12	„
	Droga spacerowa z Rabki do Św. Krzyża przez Krzywoń	„ „	4	„
	Droga spacerowa z Rabki na Grzebień	czarno-b.	2	„
	Mszana Dolna—Lubogoszcz	żółto-b.		wyznakowano
	Lubień—Zembałowa	czerw.-b.		
	Do przeniesienia		286·5	

Długość nowo wyznakowanego szlaku km	Nazwisko znakujących	Tablice orjentacyjne	Koszt robót w r. 1930 zł
142			1.598·97
5		Tablica orjent. obok szkoły i obok poczty w Krynicy-Zdroju. Mapy na stacjach w Muszynie i Zegiestowie oraz w Domu Zdrojowym w Krynicy.	
6			
3	Prez. F. Rapf Sekr. R. Hasslinger	Sprawiono 4 ramy za szkłem na mapy po stacjach i odnowiono tablice orjentacyj. w Piwnicznej, Rytrze i Dąbrówce.	499·54
9			
6			
10			
50	prof. St. Borkowski red. J. Czoponowski prof. Grochal	Szereg tablic orjentacyjnych i drogowskazów.	
1·5			
28			
20			
8			
7			
24			
17			
9			
6			
12			
4			
2			
361·5			2.098·51

Oddział w	Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km	W roku 1930 wykonano
	Z przeniesienia		286·5	
Rabce	Bystra (przystanek kol.) — Sidzina — przełęcz Krowiarki	ziel.-b.		
	Część szlaku Podhalańskiego od Starych Wierchów w Gorcach przez przełęcz Sieniawską z odgałęzieniem do stacji kol. w Sieniawie	b.-nieb.-b.		wyznakowano
	Zaryte przez Szumiącą na Bardo jako połączenie Zarytego z głównym szlakiem beskidzkim	ziel.-b.		
Stanisławowie	Kukul—Howerla			
	Zaroślak—Wodospad Prutu			
	Ozirna—Sołoniec—Niżna			
	Doużyniec—Pikun			
	Rafajłowa—Poleński			
	Rafajłowa—Doboszanka			
	Popadja Wielka—Parenka—Płyśce (wycięcie kosówki i znakowanie)			wyznakowano
	Porochy—Sywula			
	Mikuliczyn—Rokieta			
	Mikuliczyn—Świnianka			
	Skole—grupa Zełeminu			
	Mikuliczyn—Leszniów			
	Podleśniowa—Chomiak		22	
	Podleśniowa—Syniak			poprawiono stare zn.
Tarnowie	Od Przełęczy Ochotnickiej przez Lubań do Krościenka (szlak główny)		23	
	Pieniński głów. od Altany Sienkiewicza przez Sokolicę, Sokolą Perć, Trzy Korony—Czorsztyn		28	odnowiono znakowania i poprawiono ścieżki
	Most Niedzicki—Łapsze—Jurgów—droga Morskie Oko—Zakopane		27	
	Mniejsze szlaki w Pieninach		15	
Warszawie	Stara ścieżka na Boczaniu i Upłazie Skupn.		3	naprawa
	Droga na Halę Gąsienicową od Brzezin		5	
	Nowa ścieżka od Kuźnic na Boczań			wykonano ze znak.
Zakopanem	Szlaki w Dolinie 5 Stawów Polskich			znakowano
Żywcu	Szlak główny: Węgierska Górka—Pilsko—Babia Góra—Osielec	b.-czer.-b.	84	odnowiono odcinki Węgierska G.-Pilsko-Babia G.—Osielec
	Do przeniesienia		493·5	

Długość nowo wyznakowanego szlaku km	Nazwiska znakujących	Tablice orientacyjne	Koszt robót w r. 1930 zł
361·5			2·098·51
	prof. St. Borkowski, red. J. Czoponowski, prof. Grochal		
105		18 tablic	
22		Sporządzono mapy oszklone i tablice orjentacyjne w Worochcie, Jaremczu, Mikuliczynie, Nadwórnej, Tatarowie, Broszniowie, Dolinie, i Kałuszu.	3.016·—
23			
28			
27			
15			426·65
3			
5			
1·11		i tablicami	4.377·—
	T. Malicki i T. Zwoliński		
23	Merta Józef, Kotlarczyk Kazimierz, Wańczycki Jerzy	Węgierska Górka stacja, Juszczynka, Przełęcz Pawlusia, Hala Rysianka (wejście), Hala Rysianka, Hala Marszałkowa, B. Górka: Przełęcz Jałowiecka, B. G.: wejście na Czarną Halę, B. G.: Płaj ku Czartoży, B. G.: Płaj koło schroniska, B. G.: Płaj na szczyt, B. G.: Izdebczyska, B. G.: Krowiark, Osielec stacja.	
36			
649·61			9.918·16

Oddział w	Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km	W roku 1930 wykonano	Długość nowo wyznakowanego szlaku km	Nazwiska znakujących	Tablice orjentacyjne	Koszt robót w r. 1930 zł
	Z przeniesienia		493·5		649·61			9918·16
Żywcu	Radziechowy—Juszczynka	nieb.-b.	11·5	—	—	—	Radziechowy stacja, Juszczynka	
	Milówka—Lipowska Góra	b.-ziel.-b.	15	odnowiono cały	15	Merta Józef Kotlarczyk Kazimierz Wańczycki Jerzy	Milówka stacja, koło schroniska Makkabi, Hala Wojtasia, Hala Rysianka.	
	Węgierska Górka—Prusów—Sucha Góra—Rajcza	nieb.-b. (częś. wyk.)	17·5	—	—	—	Schronisko Makkabi	
	Pochodzita (gościniec Milówka—Istebna) Zwardoń—Racza—Marszałkowa—Pilsko	b.-nieb.-b.	71	odnowiono odcinek Pochodzita-Zwardoń-Racza	22	Kamiński Mieczysław Midowicz Władysław	Pochodzita (gościniec), Piekło (Zwardoń), Zwardoń stacja, Bukowina, Marszałkowa.	
	Pochodzita—Trojaki Szczyt—Zwardoń—Rachowiec—Sól (stacja)	b.-czer.-b.	16	nowo wyznakowany: Pochodzita-Zwardoń odnowiony: Zwardoń—Sól	7 9	Ci sami	Pochodzita, Zwardoń stacja, Sól stacja.	
	Sól—Rycerka—Racza	b.-żółto-b.	16	nowo wyznakowany	16	Ci sami	Sól stacja.	
	Rajcza—Bukowina—Kikulka	b.-czer.-b.	19·5	—	—	—	Rajcza stacja, Bukowina.	
	Rajcza—Muńcuł—Rycerzowa	ziel.-b.	17	—	—	—	Rajcza stacja, Rycerzowa.	
	Jeleśnia—Sopotnia—Pilsko	b.-ziel.-b.	19	odnowiono cały	19	Merta J., Kotlarczyk K. Wańczycki J.	Jeleśnia stacja, Pilsko (Hala Miziowa).	
	Korbielów—Uszczawny—Pilsko	b.-nieb.-b.	8	„ „	8	Ci sami	Korbielów (gajówka), Pilsko (Hala Miziowa).	
	Korbielów—Buczynka—Pilsko	b.-żółto-b.	6·5	„ „	6·5	Merta Stanisław	Korbielów, Hala Miziowa.	
	Hucisko—Babia Górka	b.-nieb.-b.	21	„ „	21	Merta J., Kotlarczyk K., Wańczycki J.	Hucisko stacja, Przełęcz Jałowiecka, Płaj ku Czatoży, Płaj koło schroniska.	
	Sucha—Zawoja	czerw.-b.	12·5	—	—	—	Sucha (stacja), Zawoja (kościół).	
	Zawoja (Widły)—Czatoża—B. Góra	b.-żółto-b.	10·5	„ „	10·5	Merta J., Wańczycki J.	Widły, Wilczna, Płaj (koło Czarnej Hali), Płaj koło schroniska.	
	Zawoja—Markowe Równ.—B. Góra	b.-ziel.-b.	7	„ „	7	Merta J., Kotlarczyk K.	Widły, Wilczna, Schronisko.	
	Zawoja—Kwiatek—Babia Góra	b.-czer.-b.	8	„ „	8	Kotlarczyk Kaz. Spławiński Jan	Widły, Wilczna, Schronisko.	
	Zawoja—Policzne—B. Góra	b.-nieb.-b.	14·5	„ „	14·5	Merta St., Wańczycki Jerzy, Kotlarczyk K., Spławiński J.	Widły, Schronisko.	
	Babia Góra, Schronisko—Szczyt Taternicka Perć	b.-żółto-b.	3·5	„ „	3·5	Merta Józef Gancarczyk Józef	Schronisko.	
	Płaj K. Mokrego Stawu—Sokolice	b.-ziel.-b.	2	„ „	3	Merta J., Kotlarczyk, Spławiński	Płaj, Sokolna.	
	Lipnica Górna—Krowiarki	b.-żółto-b.	6	„ „	6	Ci sami	Lipnica Górna, Krowiarki.	
	Porąbka—Wielka Puszcza—Kocierz—Madohora—Leskowiec—Skawce	b.-czer.-b.	38	odnowiono: Porąbka—Madohora nowo wyznakowano: Madohora—Skawce	19	Midowicz Władysław Leszczycki Stanisław	Porąbka, Kocierz, Skawce (stacja).	
	Porąbka—Żar—Kocież	b.-ziel.-b.	14	—	—	—	Porąbka, Żar, Wielki Cisownik, Kocierz.	
	Międzybrodzie (most)—Żar	b.-żółto-b.	2·5	—	—	—	Międzybrodzie, Żar.	
	Czernichów (most)—Jaworzyna—Przysłop	b.-nieb.-b.	8	nowo wyznakowany	8	Merta Stanisław Merta Józef	Czernichów (Przysłop), Wielki Cisownik (Żar).	
	Wadowice—Gancarz—Leskowiec—Madohora—Ślemień—Hucisko	„ „ „	33·5	nowo wyzn. odcinek Leskowiec—Hucisko	18	Midowicz Władysław Leszczycki Stanisław		
	Mucharz—Suszyce—Królewizna—Leskowiec	b.-ziel.-b.	10	odnowiony odcinek Suszyce—Leskowiec	2·5	Ci sami		
	Razem		901·5		873·61			9918·16

B. Szlaki Tatrzańskie Zarządu Głównego.

Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km
A. Tatry Wysokie:		
Kuźnice—Jaworzynka, Hala Gąsienicowa—Zawrat—Pięć Stawów Pol.—Świstówka—Morskie Oko	niebieski	16
Kuźnice—Boczań—Hala Gąsien.—Krzyżne—Pięć Stawów Pol.—Miedziane—Morskie Oko	żółty	19
Jaszczurówka—Waksmundzka—Roztoka	czerwony	10
Hala Gąsienicowa—Liljowe	zielony	3
„ „ Świnica—Orla Perć—Krzyżne—Wołoszyn	czerwony	11
Wołoszyn—Polana pod Wołoszynem	żółty	2
Czarny Staw Gąs.—przeł. Karb (boczny)	zielony	1
Przeł. Karb—Kocioł pod przełęczą Świnicką	czarny	1
Przeł. Karb—Kościelec	czerwony	0·75
Czarny Staw Gąsien.—Granaty	żółty	1·50
Zmarzły Staw pod Zawratem—Granaty	zielony	1·—
Kozia Dolinka—Przeł. nad Buczynową Dol.	czarny	0·50
Szlak wzdłuż Pańszczyckiego Potoku	zielony	3·—
5 Stawów Pol.—Kozi Wierch	czarny	1·50
„ „ „ Gładka Przełęcz	czerwony	1·50
„ „ „ Roztoka (schron.)	zielony	5·50
Zazadnia—Rusinowa Polana—Roztoka	niebieski	6·5
Polana Waksmundzka—Gęsia Szyja—Rusinowa Polana	zielony	2·5
M. Oko—Przełęcz pod Chłopkiem	zielony	3·5
„ Rysy	czerwony	4·—
„ Polana pod Żabiem	czarny	4·—
Dolina za Mnichem—Wrota Chałubińskiego	czerwony	1·5
B. Tatry Zachodnie:		
Jaszczurówka—Dolina Olczyska—Hala Królowa Niżnia	niebieski	3·—
Kuźnice—Nosal	zielony	1·—
Przeł. Obłaz—Hala Olczyska	czerwony	1·—
Kuźnice—Hala Kondratowa—Czerwone Wierchy—Dol. Kościeliska	czerwony	13·—
Kalatówki—Droga ponad Reglami—Kościeliska Dolina	czarny	10·—
„ Przełęcz Goryczkowa	czerwony	4·—
Dol. Jaworzynka—Grota w Magórze	czarny	1·—
Dol. Kondratowa—Hala Kasprowa Wyżnia	zielony	2·—
Hala Kondratowa—Gewont	żółty	2·5
Przełęcz w Grzybowcu—Przełęcz Bacug—Gewont	zielony	2·5
„ Czerwona (Wolarzysko)—Prz. Bacug—Gewont	czerwony	2·—
Dol. Warzecha—Gewont	niebieski	1·5
Dol. Strążyska—Łysanki	żółty	1·5
„ „ za Bramką	czerwony	2·—
Dol. Strążyska ku Dziurze	czerwony	1·—
Do przeniesienia		148·25

Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km
Z przeniesienia		148·25
Przeł. Czerwona (Wolarzysko)—Sarnia Skała	niebieski	0·75
Dol. Małej Łąki—Hala pod Przysłopem Miętusim	czerwony	1·—
„ „ „ Czerwone Wierchy	żółty	5·—
Hala pod Przysłopem Miętus.—Kobylarz	niebieski	2·5
„ „ „ „ Hruby Regiel—Droga pod Reglami	żółty	2·—
Dolina Miętusia—Wielka Świstówka	zielony	2·—
„ „ Upłaz Miętusi	żółty	2·—
Dolina Kościeliska—Zbójnickie Okna	zielony	1·5
Hala Pisana—Wąwóz Kraków	żółty	1·—
„ Smytnia—Staw Smreczyński	czarny	1·5
„ „ Przełęcz Pyszniańska	niebieski	4·5
Przełęcz Tomanowa—Hala Smytnia—Przełęcz Iwaniacka—Polana Iwanówka	czerwony	8·—
Hala Tomanowa Wyżnia—Ciemniak	zielony	2·—
Przełęcz Iwaniacka—Kominy Tylkowe	niebieski	1·75
Dol. Chochołowska—Trzydniowiański Wierch	czerwony	3·—
„ „ Wołowiec	zielony	6·—
Polana Chochołowska—Przełęcz Bobrowiecka	niebieski	1·5
„ „ Długi Upłaz	czerwony	2·5
Uwaga: Pozatem istnieją drobne szlaki uboczne, mniejszego znaczenia, których się nie wykazuje.		
Razem		193·75

Szlaki beskidzkie wynoszą razem około 1.090·61 km
„ tatrzańskie „ „ „ 193·75 „
łącznie zatem około 1.284·36 km

widokową i bufetem. Obecnie są w toku starania, aby w Dolinie Kościeliskiej wybudować prowizoryczny budynek drewniany z pomieszczeniem na bufet. Pertraktacje idą w tym kierunku, aby Fundacja Kórnicka dała grunt i drzewo na budowę, a budowę samą wykona Towarzystwo przy pomocy Oddziałów: Poznańskiego i Zakopiańskiego.

Celem uczynienia zadość dotkliwemu brakowi odpowiedniego schroniska w Szczawnicy wdrożono pertraktacje z p. Jackiem Majerczakiem o wynajem jego nowo-budującego się domu w Szczawnicy Niżnej u wejścia do Pienin, gdzie znajdzie pomieszczenie około 50 osób. Porozumienie doszło już do skutku. Schronisko zostanie otwarte przed sezonem. Nadto Wojewódzka Komisja Turystyczna w Katowicach wystawiła w Pieninach u stóp Trzech Koron powyżej Sromowiec Niżnich obszerny dom wycieczkowy, przeznaczony dla śląskiej młodzieży szkolnej; w domu tym ma być zastrzeżona pewna ilość pokojów dla turystów-członków P. T. T., na który to cel udzieliło subwencję Min. Rob. Publ. Budynek ten będzie niedługo wykończony.

Postanowiono udzielić Oddziałowi Krynickiemu pomocy przy budowie schroniska na Jaworzynie Krynickiej i w tym celu zakupiono w jesieni 1930 r. staraniem pp. prof. Sosnowskiego i Komali potrzebny grunt w obszarze około 5000 m² za cenę 1.200 zł i oddano opracowanie projektu budowy p. arch. Treterowi. Przedłożony projekt dozna jeszcze pewnych przeróbek w kierunkach, wskazanych przez Wydział Wykonawczy P. T. T.

C. Szlaki turystyczne obce (Beskiden-Verein'u) w 1930 r.

Bieg szlaku	Kolor	Długość szlaku km	Tablice orjentacyjne
Grupa: Magórka			
Biała—Hanslik—Magórka—Czernichów—Żywiec	niebieski	25	3 tabl. orjent.
Straconka—Hanslik—Chrobacza Łąka—Porąbka	czerwony	15	1 „ „
Hanslik—Nowy Świat—Międzybrodzie	zielony	5	1 „ „
Straconka—Magórka—Międzybrodzie	żółty	10	1 „ „
Straconka—Magórka—Bystra	zielony	9	1 „ „
Mikuszowice Śląskie—Łysa Góra—Magórka—Bystra—(Mikuszowice Małop.)	czerwony	12	2 „ „
Grupa: Błatnia—Klimczok—Magóra—Skrzyczne			
Górki Wielkie—Lasek	zielony	4	1 „ „
Jaworze—Lasek—Czubel—Błatnia	czerwony	10	2 „ „
Błatnia—Brenna	zielony	6	1 „ „
Jaworze—Błatnia—Klimczok—Las Cygański	żółty	20	2 „ „
Wapienica—Błatnia	niebieski	12	1 „ „
Kamienicka Hala—Wapienica	żółty	5	1 „ „
Las Cygański—Kamienicka Hala—(Odgał. przez Baumgaertel)—Klimczok—Magóra—Bystra—Mikuszowice Śląskie	czerwony	18	3 „ „
Las Cygański—Schron. nad torem saneczkow.	zielony	5	3 „ „
Dalszy ciąg od Schron. nad torem saneczkow. do t. zw. Kasenplan	zielony	3	
Schronisko na Magórze—Schron. na Szyndzielni (Kamitzerplatte)—odgał. na t. zw. Salzberg	zielony	7	
Bystra—Magóra—Szczyrk—Skrzyczne—Malinowska Skała	niebieski	25	4 „ „
Klimczok—Beskid—Salmopol—Malinowska Skała	czerwony	15	3 „ „
Szczyrk—Salmopol	żółty	8	2 „ „
Grupa: Romanka—Lipowska—Hala Boracza			
Jeleśnia—Romanka—Lipowska—Hala Boracza—Rajcza	żółty	30	3 „ „
Żabnica—Lipowska	niebieski	4	
Grupa: Babiagóra (częściowo na terenie Czechosłow.)			
Jeleśnia—Przyborów—Vrana—Babia Góra	zielony	16	4 „ „
Babia Góra—Polhora	czerwony	12	3 „ „ i 4 słupy
Vrana—Borsucja—Polhora	niebieski	10	1 „ „
Vrana Kotel 1408—Schronisko B. V.—Krowiarki	żółty	6	1 „ „ i 2 słupy
Babia Góra—Schronisko B. V.—Lipnica	niebieski	6	2 „ „
Słupy poza tem—schron. B. V. na szczyt i odgał.	zielony	2	3 „ „
Razem około		300	

Drugie schronisko ma wybudować Oddział Nowosądecki na Prehybie, gdzie zostanie wybrane miejsce i zakupiony grunt.

Nowo utworzony Oddział Drohobycko-Borysławski urządził schronisko pod Czarną Górą w Malmansthalu oraz schronisko pod Ciuchowym Działem w Orawie, oba zagospodarowane. oraz otwarł Biuro turystyczno-informacyjne w Truskawcu, a Oddział Lwowski wykończa schronisko na Wełykim Werchu o 3-ch pokojach zagospodarowane, a nadto wykonał dobudowę do schroniska w Sławsku, nakoniec zaś podnieść należy, że Wydział Wykonawczy Zarządu Głównego na posiedzeniu 29 stycznia 1931 r. uznał za odpowiednie poczynienie wraz z Oddziałem Krakowskim już obecnie wstępnych kroków do przygotowania budowy nowego schroniska P. T. T. w pewnej odległości od Morskiego Oka, a dotyczących wyboru miejsca budowy, przygotowania planów i t. p.

Z radością powitało P. T. T. fakt, że w dniu 8 czerwca 1930 r. odbyło się w całkowicie już wykończonem schronisku bratniego Tow. Beskid Śląski na Kozubowej koło Jabłonkowa uroczyste otwarcie sezonu, w którem wzięły udział liczne delegacje P. T. T. wraz z delegacjami Zarządu Główuego, pod przewodnictwem wiceprezesa prof. dr. W. Goetla, łącząc równocześnie tę uroczystość z reprezentacyjną wycieczką turystyczną P. T. T.

Szlaki Turystyczne.

W związku z utworzeniem Parku Narodowego w Pieninach Zarząd Główny postanowił przedłożyć Ministerstwu Rolnictwa nowy plan ścieżek w Parku Narodowym Pienińskim, przyczem przewidziana jest pewna ich redukcja. Ponadto uchwalił Zarząd Główny rozważyć sprawę możliwości przeprowadzenia z Morskiego Oka linji telefonicznej kablem do Pięclu Stawów Polskich i odnieść się w tej sprawie do władz.

Z robót wykonanych w roku 1930 przez Zarząd Główny w Tatrach wymienia się następujące: wykonane zostały prace nad naprawą ścieżki z Pięciu Stawów do Morskiego Oka, finansowane w połowie przez Zarząd Główny, a w połowie przez Oddział Krakowski; w ślad za tem pójdzie w roku 1931 przeprowadzenie remontu ścieżki z Morskiego Oka do Czarnego Stawu. W roku bieżącym oddaną została do publicznego użytku bardzo porządna i solidnie wykonana przez Oddział Warszawski nowa ścieżka przez ramię Boczania na Halę Gąsienicową, za co Oddziałowi temu a specjalnie p. Prezesowi Osieckiemu na posiedzeniu Zarządu Głównego uchwalono podziękowauie i wyrażono życzenie dalszego uporządkowania tej ścieżki oraz ustawienia tablicy orjentacyjnej na początku ścieżki przy Kuźnicach. Nadto uskuteczniono naprawę ścieżek na przełęczy Szpiglasowej i na Zawracie oraz łańcuchów i lin stalowych na przełęczy Nowickiego, na Koziej Przełęczy Niżnej, na Zawracie i w innych miejscach Orlej Perci kosztem 3.700 zł. Z braku odpowiednich kredytów innych prac, jakkolwiek pilnych, musiano narazie zaniechać.

Łączna ilość schronisk w górach polskich wynosi 69, z czego przypada na Pol. Tow. Tatrzańskie 41 t. j. 61%, a na innych właścicieli 28 t. j. 39% powyższej sumy.

Łączna ilość miejsc noclegowych w schroniskach wynosi około 2129, z czego przypada na schroniska P. T. T. 1275 t. j. 60%, na inne schroniska 854 t. j. 40%.

Cyfry powyższe nie są ścisłe, gdyż nie posiadamy danych co do niektórych schronisk. Będzie jednak naszem staraniem w roku następnym podać zupełnie dokładne cyfry.

Łączna długośc szlaków turystycznych górskich wynosi około 1584 km, w tem P. T. T. wykonało około 1284 km t. j. 80%, a Beskidenverein około 300 km t. j. 20%.

3. Budowa nowego Dworcą P. T. T. w Zakopanem.

Zarząd Główny zajmował się w dalszym ciągu sprawą budowy nowego Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem. Przedewszystkiem zakupiono w Zakopanem grunt przylegający do własności Towarzystwa nad Foluszowym potokiem od braci Pawliców w obszarze około 1000 m² za 7.500 zł pod przyszły dojazd do nowego Dworca Tatrzańskiego. Następnie rozpisano ograniczony konkurs na projekt tego budynku a Sąd Konkursowy wydał następujące orzeczenie:

Jakkolwiek prace Nr. I i II zawierają pewną ilość zalet, to jednak praca Nr. III ze względu na ideę usytuowania budynku, jego wewnętrzne rozplanowanie i pełen świeżości wygląd zewnętrzny stanowi najlepszą podstawę do opracowania szczegółowego projektu nie bez koniecznych zmian w szczegółach. Z przedłożonych alternatyw tej pracy alternatywa B. jednak z salą zebrań przechodzącą tylko przez jedną kondygnację wydaje się Sądowi Konkursowemu najbardziej zbliżoną do zamierzonych celów P. T. T. Zapatrywanie to wyraził Sąd jednomyślnie.

Przy rozpatrywaniu przebudowy starego Dworca Tatrzańskiego Sąd Konkursowy orzekł, że najbardziej celowo przeprowadza przebudowę praca Nr. I za wyjątkiem wstępnej garderoby, która jest ciasna. Lepiej rozwiązuje usytuowanie tej garderoby praca Nr. III, jednak w układzie reszty ubikacyj ustępuje miejsca pracy Nr. I.

Po otwarciu kopert okazało się, że autorami prac: Nr. I jest prof. Józef Gałęzowski, Nr. II arch. Karol Stryjeński, Nr. III pp. arch. Stefan Meyer i Bohdan Treter.

Spółka arch. Meyer i Treter przedłożyła projekt w dwóch alternatywach z płaskim i stromym dachem. Ponieważ projekt z płaskim dachem nie harmonizowałby z otoczeniem, a druga alternatywa, również nasuwała w szczegółach pewne zastrzeżenia wobec zbyt małego jeszcze uwzględnienia charakteru budowli o typie miejscowym zakopiańskim, projektanci opracowali dalszą alternatywę, uwzględniającą wszelkie wymienione postulaty. Projekt w tej ostatniej alternatywie, przedłożony Zarządowi Głównemu, został przezeń zatwierdzony na posiedzeniu w dniu 8 marca 1931 r.

W sprawie tej Zjazd Delegatów:

1) Uchwalił zwrócić się do Ministerstwa Robót Publicznych z prośbą o wydatniejsze finansowe poparcie w bieżącym okresie budżetowym prac Zarządu Głównego P. T. T., a w szczególności o udzielenie możliwie wydatnej subwencji na budowę nowego Dworca P. T. T. w Zakopanem.

2) Uznał za rzecz konieczną podjęcie budowy nowego Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem w roku bież. na podstawie rozpisanego konkursu, przyczem upoważnił Zarząd Główny do zaciągnięcia w tym celu pożyczki w kwocie maksymalnej 300.000 zł., zabezpieczyć się mającej na hipotece nieruchomości P. T. T. w Zakopanem (lwh. 1658 i 1303) na warunkach przez Zarząd Główny określić się mających. Równocześnie polecił Zarządowi Głównemu poczynienie najenergiczniejszych starań celem zdobycia środków finansowych na powyższy cel ze wszystkich możliwych źródeł, zarazem zaś zaapelował do Oddziałów, aby ze swej strony przyczyniły się finansowo możliwie wydatnie do tej budowy.

Celem przystąpienia do zrealizowania powyższego projektu złożyło Prezydjum P. T. T. w Ministerstwie Skarbu podanie o zezwolenie na udzielenie pożyczki budowlanej na tę budowę przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Trudna sytuacja finansowa w kraju sprawia, że nie można obecnie przewidzieć, kiedy pożyczkę uda się uzyskać. Prawdopodobnie sprawa ulegnie pewnej zwłoce, spodziewać się jednak należy, że decyzja zapadnie w najbliższych miesiącach.

IV. SPRAWY TURYSTYCZNE.

Szczegóły działalności Towarzystwa w tym dziale widoczne są z zamieszczonych w dalszej części sprawozdań poszczególnych Oddziałów. Zarząd Główny nie zaniedbywał tego istotnego działu swej działalności, usiłując stworzyć warunki jaknajbardziej sprzyjające rozwojowi turystyki. W pierwszym rzędzie należy zaznaczyć starania o ulgi kolejowe dla turystów. Bliższe szczegóły w tej sprawie zawarte są niżej w ustępie VII, omawiającym działalność Związku Polskich Towarzystw Turystycznych.

1. Uprawnienia członków.

Stwierdzić należy, że członkowie P. T. T. korzystają z wielu wydatnych ulg i różnych uprawnień, których zakres z roku na rok się zwiększa. I tak: zwiększa się liczba schronisk, wyznakowanych szlaków i zakres zniżek kolejowych. W szczególności uprawnienia członków w roku sprawozdawczym były następujące:

1) Pierwszeństwo w uzyskiwaniu noclegów i zniżki 50% od ceny noclegów we wszystkich schroniskach będących własnością P. T. T. w Tatrach, w Beskidzie Zachodnim i Beskidzie Wschodnim.

2) Zniżki w gospodzie turystycznej w Dworcu P. T. T. w Zakopanem.

3) Zniżki 25% na kolejach państwowych przez cały rok przy wycieczkach ponad 10 osób, oraz indywidualne zniżki kolejowe w wysokości 25% na niektórych szlakach kolejowych.

4) Bezpłatne otrzymywanie rocznika „Wierchów“ i zniżki przy zakupnie map turystycznych, wydanych przez P. T. T.

5) Za okazaniem legitymacji konwencyjnej, opatrzonej fotografją i potwierdzeniem Starostwa oraz Konsulatu czechosłowackiego, prawo przekraczania granicy polsko-czeskosłowackiej i poruszania się w obrębie pogranicznego pasa turystycznego przez cały rok.

6) Zniżki 50% za noclegi we wszystkich schroniskach Karpathenvereinu w Tatrach.

7) Zniżki 50% za noclegi we wszystkich schroniskach jugosłowiańskich w Karawankach i Alpach Julijskich. Właściciele schronisk: Slovenske planinske društvo i Hrvatsko planinarsko društvo.

8) Zniżki 50% za noclegi we wszystkich schroniskach Klubu Ceskoslovenskych Turistu na całym obszarze Czeskosłowackiej Republiki.

9) Zniżki 33% na dojazdowych kolejach elektrycznych po południowej stronie Tatr.

10) Korzystanie z biur informacyjnych KCST. na stronie czeskosłowackiej Tatr, przy Szczyrbskiem Jeziorze, w Łomnicy Tatrzańskiej i Starym Smokowcu. Opłata biura dla członków P. T. T. 3 Kč.

11) Zniżki 10% w sklepach KCST. na południowej stronie Tatr.

Udogodnienia pod 3) są w związku z należeniem P. T. T. do Związku Polskich Towarzystw Turystycznych. Zniżki pod 5) są wynikiem uprzywilejowania P. T. T. przez Rządy Polski i Czechosłowacji w ramach konwencji turystycznej polsko-czeskosłowackiej. Zniżki pod 7) są wynikiem układu związanego z należeniem P. T. T. do Związku Asocjacji Słowiańskich Towarzystw Turystycznych. Zniżki pod 8) do 11) wynikają również z należenia P. T. T. do Asocjacji Słowiańskich Towarzystw Turystycznych, a ponadto ze specjalnego układu, zawartego przez P. T. T. z Klubem Czechosłowackich Turystów.

Odnośnie do punktu 3) podajemy tu poniższy wyciąg z postanowień taryfy osobowej:

Wyciąg z postanowień Taryfy Osobowej Polskich Koleji Państwowych
obowiązującej od 1 kwietnia 1931 r.

Rozdział E. III. b.
Ulgi dla członków Towarzystw Turystycznych
należących do Związku Polskich Towarzystw Turystycznych.

1. Członkowie Towarzystw Turystycznych, należących do Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, przy przejazdach w celach turystycznych w wagonach I. II. i III. kl. pociągów osobowych i pospiesznych mogą korzystać na podstawie członkowskich legitymacji wzoru ustalonego z 25% zniżki od opłat według taryfy normalnej, przyczem przypadającą za przejazd należność w klasie III. zaokrągla się wzwyż do najbliższej liczby podzielonej przez 10; w klasie II. należność wynosi $1^1/_2$ krotną, a w klasie I. $2^1/_2$ krotną należność za przejazd w klasie III.

2. Ulgę powyższą stosuje się przy przejazdach pomiędzy stacjami: Białystok, Bielsko, Bydgoszcz, Cieszyn, Drohobycz, Grudziądz, Katowice, Kielce, Kołomyja, Kraków, Lublin, Lwów, Łuck, Łódź, Nowy-Sącz, Piotrków, Poznań, Radom, Sosnowiec, Stanisławów, Tarnopol, Tarnów, Toruń, Warszawa, Wilno, Włocławek, Żywiec z jednej strony a stacjami: Augustów, Bystra, Broszniów, Białowieża, Brasław, Chęciny, Cieszyn, Druskieniki, Giermakówka, Gdynia, Hel, Hrebenów, Hucisko, Inowrocław, Iwanie Puste, Iwonicz, Jaremcze, Jeleśnia, Kartuzy, Kielce, Kolibki, Orłowo, Kołomyja, Kruszwica, Krzemieniec, Krynica, Landwarowo, Łyntupy, Ławoczne, Maków, Mikuliczyn, Milówka, Muszyna, Nadwórna, Nałęczów, Nowy-Targ, Olkusz, Osielec, Piwniczna, Płociczno, Puławy, Rabka, Rajcza, Rymanów, Rytro, Sandomierz, Skole, Sławsko, Sianki, Stary-Sącz, Sucha, Suwałki, Tatarów, Tleń, Truskawiec Zdrój, Tuchla, Ustroń, Wąchock, Wejherowo, Węgierska Górka, Wilkowice—Bystra, Wisła, Worochta, Woronienka, Zakopane, Zaleszczyki, Zwardoń, Zegiestów Zdrój i Żywiec z drugiej strony, o ile odległość przejazdu w danej relacji wynosi conajmniej 50 kilometrów.

3. Związek jest odpowiedzialny za należyte wystawienie legitymacji dla uprawnionych członków, oraz za korzystanie z powyższych ulg w granicach uprawnień. W razie ujawnienia nadużyć ze strony Związku lub jego członków, Związek traci prawo do korzystania z tych ulg, a kolei przysługuje ponadto prawo dochodzenia na nim odszkodowania prawnie przewidzianego.

4. W celu stwierdzenia tożsamości osoby kolej może zażądać od okaziciela biletu powtórzenia podpisu. Jeżeli z biletu ulgowego korzystać będzie inna niż w legitymacji wymieniona osoba, lub też osoba, nie mająca wogóle prawa do ulg powyższych, uważa się ją za podróżnego, jadącego bez biletu. Podróżny taki ponosi wszelkie prawem przewidziane skutki oraz uiszcza opłaty, przewidziane w taryfie w wypadkach przejazdu bez biletu.

2. Projekt rozszerzenia pasa turystycznego z Czechosłowacją.

Z uwagi na odzywające się coraz silniej życzenia kół turystycznych, aby pas turystyczny, przewidziany w Konwencji turystycznej polsko-czeskosłowackiej został odpowiednio rozszerzony, P. T. T. opracowało projekt, który został przesłany odnośnym Władzom Centralnym. Projekt ten przedstawia się następująco:

Po stronie polskiej północna proponowana granica zachodniej części pasa turystycznego z linji kolejowej Cieszyn—Bielsko—Żywiec—Sucha—Chabówka zostaje przesunięta ku północy na linję kolei żel. Zebrzydowice—Dziedzice—Oświęcim Trzebinia—Kraków. Projektowana granica pasa podąża następnie w kierunku wschodnim, obejmując Wieliczkę, ku Niepołomicom, skąd wzdłuż linji kolejowej wzgl. szosy biegnie do Bochni, gdzie zwraca się na Wiśnicz—Muchówkę—Lipnicę Murowaną—Zakliczyn—Gromnik do stacji kol. Bogoniowice—Ciężkowice, skąd na Zagórzany biegnie przez Gorlice do Koniecznej, gdzie styka się z granicą państwową.

W ten sposób do pasa turystycznego włącza się po stronie polskiej: Mały Beskid, Beskid Makowski i Myślenicko-Limanowski, górzystą część powiatów bocheńskiego, brzeskiego, grybowskiego i gorlickiego, oraz Kraków, jako centralny punkt turystyczny u podnóża polskich Karpat zachodnich. Pozatem obejmuje się Wieliczkę z salinami i długi szereg drobniejszych atrakcyj turystycznych, jak zamki w Wiśniczu lub Melsztynie, dolny przełom Dunajca między N. Sączem a Zakliczynem, letniska i tereny narciarskie w pow. limanowskim i grybowskim, zdrojowisko Wysowa, pobojowiska wojenne i szyby naftowe w Gorlickiem, piękne górskie odcinki szos samochodowych w powiatach: grybowskim, gorlickim, sądeckim, limanowskim i wadowickim i t. p.

Wobec pierwszorzędnego znaczenia faktu włączenia do pasa turystycznego Krakowa, oraz wskutek włączenia również okolic N. Sącza, Grybowa i Gorlic — projekt P.T.T. przewiduje dla opatrzonych konwencyjną legitymacją członków Klubu Czeskosłow. Turystów możność tranzytowego przejazdu na odcinku linji kolejowej Bochnia—Tarnów—Gromnik (na trasie Kraków—Tarnów—Stróże—Grybów), która pozostałaby jednak już poza pasem turystycznym.

Dla turystów polskich szczególnie ważną jest rzeczą projekt rozszerzenia zachodniej części pasa po stronie czeskosłowackiej. Przewidywane jest poprowadzenie granicy pasa od Piotrowic do Bogumina, skąd do Cieszyna Czeskiego oraz na Frydek—Mistek - Frensztat—Rożnov—Karlovec (obejmując morawskie grupy górskie: Smrk, Ondrzejnik i Radhoszt, zagospodarowane turystycznie na lato i zimę), skąd granica wspinałaby się na grzbiet Jawornika (najdalej na zachód położona część Beskidów Zachodnich, między Morawami a Słowacją), opadając następnie doliną Popradną do dol. Wagu, z której (obejmując przełom Wagu na przestrzeni Żylina—Poważska Bystrzyca, oraz całość Czadecko-Kisuckich Wierchów i Sulowskie Skały) wspinałaby się doliną Domaniży na grzbiet Rajeckich gór (obejmując całą kotlinę tejże nazwy ze zdrojowiskiem Rajecke Teplice i osobliwością etnograficzną, jaką jest wieś Cziczmany). Stamtąd granica opadałaby przez okolicę Zniowskich Zamków do kotliny Turczańskiej, obejmując duchowe centrum Słowacji, miasto Św. Marcin Turczański i wspinałaby się na grzbiet Wielkiej Fatry, obejmując jej część północną, najdzikszą i najciekawszą.

Góry te proponowana granica pasa przecięłaby na linji Stubnia — Bańska Bystrzyca, włączając do strefy turystycznej to piękne i ciekawe kulturalnie miasto słowackie wraz z okolicznemi terenami narciarskiemi. Z B. Bystrzycy granica pasa biegłaby przez Brezno i Helpę uroczą doliną Hronu, tak, że pasem objęte zostałyby w całości niedosiężne obecnie dla nas Niżnie Tatry wraz z oboma stokami, północnym i południowym.

Linja graniczna biegłaby dalej przez Dobszynę (obejmując słynną Jaskinię Lodową) do Rożniawy — włączając do pasa t. zw. Słowacki Raj wraz z przełomami Gnilca i Hornadu, następnie zaś ku północnemu wschodowi przez Smolnik — Margecany — Preszów a wreszcie przez Bardjow — Zborów do Koniecznej, czyli do granicy polskiej; w ten sposób zostałaby do pasa włączona cała niemal ziemia Spiska (z Lewoczą, Nową Wsia, Podegrodziem Spiskiem, Kapitułą Spiską itp.), oraz grzbiety Menczoła, Braniska, Czergowa i gór Lewocko-Lubowelskich, pozostające dziś poza obrębem pasa.

Jeśli chodzi o część wschodnio-karpacką pasa, to podkreślić tu należy zaprojektowane połączenie dzisiejszych dwu odcinków jego, terytorjalnie niepowiązanych, w jedną zwartą całość, obejmującą północne i południowe podnóża Bieszczadów, Gorganów, i Czarnohory. Projekt P. T. T. przewiduje, że granica pasa po stronie polskiej obejmie też tereny na zachód od Sianek (przełęczy Użockiej), okolice fantastycznych skał w Uryczu

i w Bubniszczach, oraz wszystkie górne części dolin na północnych stokach Beskidu Wschodniego, rozszerzając się ku wschodowi aż do Kut (granica rumuńska), i obejmując w ten sposób całe niemal Pokucie huculskie, z którego znaczna część do pasa dziś nie wchodzi.

Po stronie czeskosłowackiej granicę pasa projektuje się tak, aby objęła cały grzbiet Świdowca i podgórskie miejscowości, dziś pasem nieobjęte, dokąd turysta jednak w tych małoludnych i niezagospodarowanych turystycznie okolicach musi schodzić, aby zaopatrzyć się w żywność. Najważniejszą zdobyczą byłoby w części wschodniej pasa — scalenie go przez włączenie do niego grupy Gorganów, oddzielających dzisiejszy pas bieszczadzki od czarnohorskiego.

Są wszelkie nadzieje, rokujące pomyślne załatwienie nowelizacji konwencji turyątycznej polsko-czeskosłowackiej w czasie, umożliwiającym wprowadzenie jej w życie już w 1932 roku.

Zaznacza się, że czynienie starań o zawarcie podobnej konwencji euryst. z Rumunją na razie nie jest jeszcze aktualne, jednak Zarząd Główny P. T. T. pilnuje tej sprawy, która niewątpliwie w latach najbliższych ostatecznie dojrzeje.

3. Organizacja narciarskiego ruchu turystycznego.

Konferencja narciarska P. T. T.

Od dłuższego czasu odzywały się na zgromadzeniach P. T. T. głosy, domagające się odpowiedniego zorganizowania narciarskiego ruchu turystycznego w łonie Towarzystwa. Celem omówienia tej sprawy odbyła się na zaproszenie Zarządu Głównego w dniu 30 listopada z. r. w Krakowie konferencja przy bardzo licznym udziale Delegatów Zarządu Głównego, Oddziałów i Kół oraz Sekcyj i Kół narciarskich.

Na wstępie wygłosił dr R. Kordys referat, w którym przedstawił fazy rozwoju narciarstwa polskiego, rozrost narciarstwa sportowego i wpływ federacji narciarskich organizacyj sportowych na rozwój narciarstwa, poczem zaznaczył potrzebę silniejszego zorganizowania narciarstwa turystycznego z oparciem o Polskie Towarzystwo Tatrzańskie.

Zauważając, że poszczególne sekcje i koła narciarzy przy Oddziałach i Kołach P. T. T. są zbyt słabe a działalność ich zbyt rozstrzelona, aby mogły spowodować przemianę ogólnego nastawienia młodzieży narciarskiej w Polsce, przedstawił referent, że przez odpowiednie zorganizowanie tych sekcyj można doprowadzić do odrodzenia narciarstwa turystycznego w Polsce w całej pełni. Pozatem trzeba na rzesze narciarzy oddziałać w sposób wieloraki, aby do tego nawrotu właściwej równowagi doprowadzić. Sposobami temi mogą być:

1) Propaganda (drukiem, żywem słowem, przeźroczami itp.), którą należy skierować przedewszystkiem w stronę młodego pokolenia. Należy ją prowadzić pod kierunkiem P. T. T. i pod hasłem równowagi obu kierunków narciarstwa, największym bowiem błędem byłoby prowadzenie jej jako walki z zawodnictwem. Innym typem propagandy byłaby propaganda terenów narciarskich, które dzisiaj znane są tylko pewnym ośrodkom regjonalnym. Należałoby je propagować w całym kraju i odkryć je dla ogółu.

2) Dalszym czynnikiem rozwoju narciarstwa turystycznego byłoby urządzanie wycieczek narciarskich zbiorowych w niedzielę i święta. Biorąca w nich udział młodzież i starsi mieliby za punkt oparcia 20 kilka schronisk P. T. T., które muszą być jednakże odpowiednio na zimę przygotowane i zaopatrzone, na co słabe Oddziały prowincjonalne nieraz nie mają środków. Trzeba im w tem dopomóc. Obok tego należy budować liczne niewielkie niezagospodarowane schroniska zimowe (Skihütte) w terenach, nie stanowiących latem obszarów turystycznych. Specjalne zimowe schroniska P. T. T. byłyby bardzo pożądane (na wzór schroniska narciarskiego w Sławsku).

3) Ponadto należy dopomóc narciarstwu turystycznemu przez cały szereg udogodnień technicznych, jak np. wydawanie zimowych przewodników narciarskich po naszych górach, map z oznaczeniem szlaków narciarskich, przeprowadzenie specjalnego znakowania zimowego szlaków narciarsko - turystycznych itp.

Następnie dr Emil Stolfa przedstawił możliwości ujęcia organizacji narciarstwa w statucie P. T. T. i podał do wiadomości, że w przedłożyć się mającym Komisji prawniczej projekcie zmiany statutu P. T. T. przewidziana jest zmiana przepisów dotyczących Sekcji Narciarskiej. Po bardzo szczegółowej dyskusji powzięto następujące uchwały: Zjazd delegatów sekcyj i kół narciarskich P. T. T. oraz delegatów Oddziałów i Kół Towarzystwa na posiedzeniu swem w dniu 30. XI. 1930

1) wypowiada się za utworzeniem sekcyj narciarskich przy Oddziałach i Kołach Towarzystwa oraz za zorganizowaniem odpowiedniego zastępstwa ich przy Zarządzie Głównym P. T. T.

2) Uznaje potrzebę utworzenia stałej reprezentacji narciarskiej przy Zarządzie Głównym P. T. T. pod nazwą: „Stała delegacja sekcyj narciarskich Oddziałów i Kół P. T. T. przy Zarządzie Głównym P. T. T.“

3) Wyraża opinję, że nazwa organizacyj narciarskich w łonie P. T. T. winna brzmieć: „Sekcja Narciarska Oddziału lub Koła P. T. T.“

4) Wyraża opinję, że wobec faktu, iż poszczególne kluby narciarskie przelicytowują się in minus w obniżaniu składek członkowskich, pragnąc w ten sposób przyciągać członków, niedopuszczalne jest, aby P. T. T. udzielało jakiekolwiek ulgi w swoich schroniskach generalnie wszystkim klubom, zrzeszonym w P. Z. N. Zdaniem zjazdu ulgi w tym kierunku powinny być udzielane tylko indywidualnie klubom na podstawie próśb przedkładanych przez poszczególne kluby i to w wypadkach zasługujących na specjalne uwzględnienie oraz na zasadach wzajemności.

5) Wypowiada się za stworzeniem nowej kategorji członków niepełnych P. T. T. (uczestników zimowych) oraz powierza Zarządowi Głównemu tę sprawę i kwestję uregulowania przyjmowania młodocianych członków do Towarzystwa do załatwienia na dorocznym Zjeździe Delegatów P. T. T.

Konferencje porozumiewawcze z P. Związkiem Narciarskim.

W ostatnich czasach rozchodziły się wieści, że między naszem Towarzystwem a Polskim Związkiem Narciarskim istnieją jakieś nieporozumienia. Powodem tych pogłosek były poszczególne głosy krytyki z jednej i drugiej strony wygłaszane na zebraniach tych Towarzystw. W rzeczywistości nie było i niema mowy o jakichś nieporozumieniach. Co najwyżej można mówić o braku porozumienia tych organizacyj w pewnych sprawach, dotyczących obydwóch stron i o wynikających z tego rozbieżnościach. Niezawodnie stan taki nie jest pożądany i już od dłuższego czasu obydwie strony odczuwały potrzebę porozumienia się w sprawach wymagających uzgodnienia. W tym celu odbyły się dwa posiedzenia Komisji porozumiewawczej delegatów P. T. T. i P. Z. N. w dniach 16-go stycznia i 5 lutego b. r. z następującym porządkiem dziennym:

1) Sprawa oficjalnego przyjęcia przez P. Z. N. zasad ideologji turystyki górskiej i ochrony przyrody, przyjętych przez P. T. T. i przez Asocjację Słowiańskich Towarzystw Turystycznych.

2) Powołanie Komisji wspólnej porozumiewawczej celem uzgodnienia działalności obu organizacyj w sprawach gospodarki turystycznej w górach i określenie porozumienia obu organizacyj, ustalenie terminu jej pierwszego zebrania, oraz porządku dziennego jej obrad.

3) Sprawa wstąpienia P. Z. N. do Związku Polskich Towarzystw Turystycznych. W związku z tem sprawa udzielania zniżek w schroniskach P. T. T. członkom P. Z. N.

Powzięto następujące uchwały: ad 1) aby cały materjał w tym przedmiocie, jakim P. T. T. rozporządza, przesłać do P. Z N. dla informacji i aby pierwsze zebranie Komisji Porozumiewawczej rozpatrzyło w swem gronie tę sprawę.

Co do punktu 2) obrad, postanowiono powołać Komisję Porozumiewawczą, składającą się po dwóch delegatów z każdej organizacji, z tem, że przewodniczyć na zebraniach Komisji będą naprzemian prezesi P. T. T. i P. Z. N., których ewentualnie zastępować mogą wiceprezesi. Wybór delegatów (po dwóch zastępców z każdej strony) powierza się obu organizacjom. Następnie delegaci P. T. T. oświadczyli, iż porozumienie między obiema organizacjami powinno nastąpić na podstawie: *a*) gotowości P. Z. N. uzgodnienia działalności turystycznej, pozostawiającej trwałe ślady w górach, z ideologją i działalnością P. T. T. *b)* oświadczenia P. Z. N., że nie zamierza ono rozszerzać swej działalności turystycznej poza sezon zimowy. Delegaci P. Z. N. oświadczyli na to, że stanowisko ich organizacji w sprawie postulatu pod *a)* rozpada się na zagadnienie przyjęcia ideologji P. T. T. w sprawach gospodarki w górach, co do której to ideologji muszą zasięgnąć opinji Walnego Zjazdu Delegatów P. Z. N., oraz na kwestję praktycznego uzgadniania działalności P. Z. N. i P. T. T. w odniesieniu do trwałych robót w górach, co do którego deklaruje zgodę P. Z. N., o ile wzajemność tej zasady uznana zostanie przez P. T. T. Delegaci Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego oświadczyli, że zgodzą się na tę wzajemność.

Co do postulatu ad *b)* delegaci P. Z. N. muszą również zasięgnąć opinji Walnego Zjazdu Delegatów P. Z. N. W sprawie uzyskania zniżek w schroniskach dla P. Z. N.

prosili o udzielenie tych zniżek jeszcze w bieżącym sezonie na warunkach z r. 1929/30. Delegaci P. T. T. zapowiedzieli najbardziej przychylne potraktowanie tej prośby przez Zarząd Główny P. T. T., uzależniając jednak jej definitywne załatwienie od poprzedniego przyjęcia wyżej przedstawionych przez P. T. T. postulatów.

4. Polska turystyka zagranicą.

Należy tutaj wspomnieć, że Zarząd Koła Studentów Polaków w Grenoble zawiadomił P. T. T. o powstaniu w łonie Koła Sekcji Alpejskiej, której zadaniem jest rozwój „alpinizmu, narciarstwa turystycznego i letniej turystyki górskiej oraz krzewienie wiedzy alpinistycznej w Kole i wśród Polaków przybywających do Delfinatu, Sabaudji, utworzenie fazy alpejskiej, taternictwa, narciarskiej i górskiej turystyki polskiej; budzenie zainteresowania w społeczeństwie francuskiem, letniemi i zimowemi terenami turystycznemi Polski". Kierownikiem Sekcji jest inż. W. Wyszyński, członek Oddziału Warszawskiego P. T. T.

Koło powyższe jest afiljowane przez Club Alpin Français, Section de l'Isère i korzysta z pomocy tego Klubu. Sekcja zakupiła pewną ilość sprzętu turystycznego, urządziła odczyt o Tatrach i zorganizowała 5 wycieczek zbiorowych narciarskich.

5. Różne.

W tym dziale wypada nadmienić, że wobec zaszłych napadów na turystów w Tatrach, Beskidach, w lecie 1930 r. wysłało P. T. T. pismo do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o wzmożenie kontroli policyjnej w pasie turystycznym; rozważano przytem sprawę powołania własnej straży porządkowej P. T. T. w Tatrach bez powzięcia jednak konkretnych uchwał.

6. Uchwały Zjazdu Delegatów.

W końcu podaje się tu następujące uchwały ostatniego Zjazdu Delegatów:

1) Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Gł. poprzeć prace Związku Pol. Towarzystw Turystycznych w kierunku rozszerzenia indywidualnych zniżek kolejowych na znacznie większą ilośc szlaków i stacyj turystycznych wyjazdowych i dojazdowych, oraz zwrócić uwagę na potrzebę przyznania wydatniejszych zniżek kolejowych na przestrzeni powyżej 300 km, aby również z dalszych stron państwa ożywić ruch turystyczny. W szczególności uważa Zjazd Delegatów za niezbędne, aby jako stacje wyjazdowe uznano Bielsko, Białą, Cieszyn, Żywiec, Królewską Hutę, Sosnowiec, Radom, Kielce, Lublin, Nowy Sącz, Zakopane, Krynicę, Sanok, Przemyśl, Drohobycz, Borysław, Stryj i Kołomyję.

2) W dziedzinie rozbudowy sieci kolejowej w Karpatach uważa Zjazd Delegatów za niezbędne wybudowanie w najbliższym czasie *a)* linji kolejowej z Nowego Targu do Szczawnicy przez Kluszkowce z ominięciem Pienin, *b)* linji kolejowej z Kołomyji przez Kossów do Kut, *c)* koleji wązkotorowej przez Żabie w dolinę Czarnego Czeremoszu.

Ponadto uważa Zjazd Delegatów za pożądane: *d)* budowę lokalnej linji kolejowej z Makowa do Zawoji u stóp Babiej Góry.

3) Zjazd Delegatów wita z uznaniem wprowadzenie w ciągu ostatniego sezonu zimowego nadzwyczajnego bezpośredniego pociągu pospiesznego z Warszawy, prosząc Władze kolejowe o utrzymanie tego pociągu także w sezonie zimowym r. 1930—31. Na wniosek Oddziału Poznańskiego zwraca się do Ministerstwa Komunikacji z prośbą o zaprowadzenie bezpośredniego wagonu III. kl., na przestrzeni Poznań — Zakopane.

4) Zjazd Delegatów uważa za pożądane, aby dla ułatwienia zwiedzania Karpat były organizowane okrężne wycieczki autokarowe kilkudniowe wzdłuż Karpat. Celem wprowadzenia tego wniosku w życie powinien Zarząd Główny P. T. T. wejść w porozumienie z zainteresowanemi przedsiębiorstwami, względnie władzami państwowemi, w których zakres działania wchodzą przedsiębiorstwa autobusowe (Ministerstwo Komunikacji, Ministerstwo Poczt).

5) Zjazd Delegatów uprasza Dyrekcję Lasów Państwowych we Lwowie o jaknajrychlejsze wykończenie drogi z Foreszczenki na Pożyżewską.

6) Zjazd Delegatów uważa za pożądane dla rozwoju ruchu turystycznego i narciarskiego na Babią Górę otwarcie przystanku kolejowego Skawica—

Zawoja, położonego przy ujściu rzeki Skawicy do Skawy 3 km. na Wschód od Makowa.

7) Zjazd Delegatów uważa za pożądane zwołanie w bieżącym roku przez centralne władze państwowe, względnie Urząd Wojewódzki w Stanisławowie ankiety w sprawie wschodnich Karpat, na której to ankiecie analogicznie jak na odbytej w r. 1929 ankiecie w Zakopanem omówionoby całokształt zagadnień turystycznych, ochrony przyrody, komunikacyjnych i letniskowych, dotyczących wschodnich Karpat.

8) Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Głównemu, by poczynił usilne starania u kompetentnych czynników, aby droga prowadząca z Perehińska do Osmołody i Jali została przywrócona do stanu przedwojennego.

V. WYDAWNICTWA, ODCZYTY, PROPAGANDA.

Wierchy. W roku sprawozdawczym Zarząd Główny wydał swą oficjalną doroczną publikację „Wierchy", będącą bezpłatną premją dla członków. Jest to rocznik VIII. tego wydawnictwa, obejmujący 326 stron, dzięki wielkiemu wysiłkowi finansowemu najobszerniejszy i o najlepszej szacie zewnętrznej z dotychczas wydanych tomów.

Rocznik ten poświęcony został 10-cio letniej rocznicy plebiscytu na Spiszu i Orawie; omówieniu dziejów jego są poświęcone dwa pierwsze artykuły, jeden p. t. „O Spisz, Orawę i Czadeckie, garść wspomnień i materjałów z lat 1919—1920", pióra prof. dr. Wł. Semkowicza, drugi prof. dra Walerego Goetla „Dziesięciolecie przyłączenia i zagadnienie przyszłości Spisza i Orawy". Oba te artykuły, dzięki ich autorom wyciskają swe piętno na całym roczniku. Z pozostałych artykułów wymienić należy przedewszystkiem dwa opracowania naukowe na temat naszych gór, a to „O tatrzańskim trzonie krystalicznym" prof. dr. Stefana Kreutza i „Z badań nad pasterstwem karpackiem i alpejskiem" dr. Zofji Hołub-Pacewiczowej. Ten drugi artykuł porusza dziedzinę dotychczas wielce w polskiej nauce zaniedbaną. Resztę treści wypełniają artykuły, rozprawki i nowele: Wojciecha Brzegi „Jako se Morcinek Tadzioków z Krzysiowym Symkiem o starzeckik ludziak i dawnyk casak ukwalowali", gen. Marjusza Zaruskiego „O istocie alpinizmu", Marji Sandoz „Z wrażeń alpejskich" oraz Ferd. Goetla humoreska taternicka „Wycieczka, jak się o niej nie pisze". Druga część „Wierchów" to kronika, w której redakcja stara się umieścić wszystkie aktualne sprawy, mogące interesować miłośników gór, a więc Parki Narodowe, ochrona przyrody, kronika turystyczna, badania naukowe górskie, sprawy regjonalne, nekrologi zasłużonych ludzi etc. Trzecia część wreszcie mieści sprawozdanie Zarządu Głównego oraz Oddziałów i Sekcyj P. T. T. VIII. Rocznik „Wierchów" został przyjęty przychylnie przez krytykę i publiczność i Zarząd Główny jest przekonany, że cel swój, t. j. zobrazowanie życia turystycznego w okresie sprawozdawczym, propagandy gór polskich i szczytnych celów i dążeń P. T. T. spełnia należycie. Redakcja tego wydawnictwa spoczywa w doświadczonych rękach pp. prof J. Gw. Pawlikowskiego jako nacz. redaktora i prof. dr. Walerego Goetla, jako współredaktora.

Zmiana systemu wydawania „Wierchów" przez oddzielne wydawanie części kronikarskiej i sprawozdawczej w odstępach kwartalnych jako „Przegląd Turystyczny" nie została jeszcze w roku sprawozdawczym przeprowadzoną z przyczyn technicznej i finansowej natury. Zarząd Główny nie puszcza jednak tego postulatu w niepamięć i we właściwym momencie przedłoży szczegółowy projekt w tej sprawie Zjazdowi Delegatów.

Taternik. Na drugiem miejscu wymienić należy wydawnictwo Sekcji Turystycznej P. T. T., jej organ oficjalny czasopismo „Taternik", wychodzące jako kwartalnik w czterech zeszytach rocznie. Wydawnictwo wydawane jest także częściowo z subwencji Zarządu Głównego i niektórych Oddziałów. Jest to dziś jedyne czasopismo polskie fachowo traktujące sport wysokogórski, alpinizm. Musimy też przyznać ze słuszną dumą, że stoi ono pod każdym względem na rzadko spotykanym wysokim poziomie. Treść i dobór artykułów, oraz poważnie i fachowo opracowane sprawozdania z ruchu alpinistycznego tak polskiego jak i zagranicznego stanowią stale wysokowartościową zawartość każdego zeszytu. Na specjalną wzmiankę zasługuje zeszyt Nr. 4, będący niejako monograficzno-historycznem opracowaniem dziejów Łomnicy, tej „królowej Tatr". Zeszytem tym zapoczątkowano szereg dalszych przewidzianych już monografji, których brak dawał się poważnie odczuwać w polskiej literaturze wysokogórskiej. Zeszyt ten ukazał się oprócz tego w osobnej odbitce p. t. „Łomnica, Praca zbiorowa", na pięknym

papierze, w ilości kilkudziesięciu egzemplarzy numerowanych. Redakcja „Taternika“ spoczywała w rękach p. mg. Stan. Krystyna Zaremby, jako redaktora naczelnego, przy współudziale Komitetu Redakcyjnego, w skład którego wchodzą reprezentanci zarówno Sekcji Turystycznej P. T. T., jak i znanego polskiego klubu wysokogórskiego: Sekcji Taternickiej A. Z. S. Kraków. Obecnie nastąpiła zmiana na stanowisku naczelnego redaktora, którym został p. Jan Alfred Szczepański, i jego to już właściwie dziełem jest ów zeszyt łomnicki „Taternika“ z roku ubiegłego. Równocześnie z tą zmianą rozszerzono objętość „Taternika“, który ma się ukazywać w sześciu zeszytach rocznie, t. j. w objętości przedwojennej, z czego cztery zeszyty mają być poświęcone sprawom aktualnym i bieżącym, zaś jeden zeszyt podwójny owym wzmiankowanym monografjom. W roku 1931 ma się ukazać monografja Gierlachu, „króla Tatr“. „Taternika“ otrzymują bezpłatnie członkowie Sekcji turystycznej P. T. T., Sekcji taternickiej A. Z. S. w Krakowie i Koła Wysokogórskiego przy Oddziale Warszawskim P. T. T.

Inne wydawnictwa P. T. T.

Również i Oddziały Towarzystwa rozpoczęły ruch wydawniczy, co powitać należy z prawdziwą radościa. I tak Oddział w Cieszynie wydał już II. tom swego „Rocznika“, doskonale redagowany, dający dokładny obraz życia tego Oddziału. Pozatem wydaną została w skali 1:100.000 mapa Beskidów Śląskich.

Oddział Górnośląski wydał w skali 1:75.000 schematyczną mapę Beskidów Zachoenich od Cieszyna po Babią Górę.

Na specjalnie chlubną wzmiankę zasługuje działalność wydawnicza Oddziału Babiogórskiego w Żywcu. Ruchliwy i żywotny ten Oddział wydał w roku sprawozdawczym znakomitą monografję górską „Babia Góra“ pióra Władysława Midowicza, oraz przy współudziale subwencji Zarządu Głównego P. T. T. i Krakowskiego Oddziału Akademickiego „Zwardoń i okolica, Przewodnik narciarski z dodatkiem letniskowym“ Władysława Midowicza i St. Merty. To ostatnie wydawnictwo ukazało się — co jest bardzo ważne — także i w języku niemieckim.

Obce wydawnictwa.

Z publikacyj dotyczących gór polskich, lecz bez współudziału Towarzystwa wydanych, należy wymienić dwa wydawńictwa znanego Zakładu kartograficznego „Książnicy-Atlas“ prof. E. Romera. Są to zresztą wydawnictwa prac członków Towarzystwa. Wydawnictwa te to mapa Gorganów Zachodnich, prof. A. Lenkiewicza, i wspaniała Mapa Tatr Wysokich i Bielskich p. T. Zwolińskiego. Obie mapy obejmują tereny niesłychanie w kartografji zaniedbane, a zwłaszcza dawał się dotkliwie odczuwać brak porządnej polskiej mapy Tatr Wysokich (istniejące mapy są bądź zupełnie przestarzałe, bądź obejmujące tylko Tatry Polskie). Należy też wyrazić zarówno autorowi, jak i wydawcy gorące uznanie i podziękowanie za to wspaniałe wydawnictwo, będące chlubą polskiej kartografji.

Należy tutaj wspomnieć jeszcze o jednem osobliwem wydawnictwie za oceanem w Chicago, a mianowicie o Pamiętniku pierwszego Sejmu walnego Związku Podhalan w Północnej Ameryce. Publikacja ta pozostaje w bliskim związku z działalnością P. T. T. albowiem delegat P T. T. p. Stefan Jarosz, w czasie swego pobytu w Ameryce w 1927 r. do tego stopnia poruszył swemi wykładami emigrantów z Podhala, że powstało w Chicago Polsko-Amerykańskie Towarzystwo Tatrzańskie. Równocześnie niemal poczęły się tam tworzyć Koła Podhalańskie, a w 1929 r. zwyciężyła idea utworzenia organizacji czysto góralskiej i powstał Związek Podhalan w Ameryce, z którem zlało się Polsko-Amerykańskie Towarzystwo Tatrzańskie. W dniu 8 czerwca 1930 r. odbyło się w sali Juljusza Słowackiego w Chicago, pierwsze Walne Zgromadzenie Związku t. zw. pierwszy sejm walny, poprzedzony uroczystem nabożeństwem i pochodem a zakończony wieczornicą. Wspomniany wyżej pamiętnik bogato ilustrowany zawiera historję Związku Podhalan w Ameryce i kilka interesujących artykułów jak „Kazimierz Przerwa-Tetmajer“ pióra M. Rekuckiego, „O sztukach plastycznych na Podhalu“, „Bogactwo artystyczne naszego Podhala“ pióra Jantka Zachemskiego, „Górnictwo staro-tatrzańskie“, „Tatr i Podhala nie zapomnimy nigdy“ pióra Franciszka Chowańca, wyjątek z pieśni „O ziemi naszej“ W. Pola, Wspomnienie o Władysławie hr. Zamoyskim patronie Koła Nr. 5 Związku i Władysławie Orkanie patronie Koła Nr. 11 Związku z jego wierszem „Tobie Podhale“. Dalej feljetoniki „Morskie Oko“ i „Opowiadanie Sabały o Janosiku“, kilka wierszyków i t. d. Z całego Pamiętnika wieje wielka miłość ojczyzny i tęsknota za stronami rodzinnemi, za górami polskiemi i ich piękną przyrodą. P. T. T. może być szczerze zadowolone, że przyczyniło się do rozbudzenia tych szlachetnych uczuć wśród swych rodaków za oceanem. Nadmienić przytem należy, że pod wpływem rozbudzonego zainteresowania góralszczyzną w Ameryce, powstaje tam ludowa literatura na tematy góralskie

WYCIECZKI, ODCZYTY, ZEBRANIA, IMPREZY I T. D., ORAZ BIBLJOTEKI P. T. T. W R. 1930.

Oddział (Koło) w	Ilość i cel wycieczek			Odczyty publ. lub radjowe, imprezy i t. d. oraz pokazy filmów		Ilość zebrań członków	Bibljoteka ilość		
	letnich	zimow.	Dokąd	Ilość	Treść		dzieł	przeźroczy	czasopism
Bielsku	18		Z tego szkolnych pod opieką Oddziału 4 członkowskich mniejszych 6 większych 8 Pozatem szereg wycieczek przyjacielskich i familijnych.	3	na temat mnożących się ostatnio nieszczęśliwych wypadków w Tatrach.	11			
Bochni	3		1) do „kamieni Brodzińskiego“ i na Kamienną (805 m) 2) do ruin zamku w Wieruszycach, kamienia „Grzyba“ w Biegoszówce, do pustelni i klasztoru w Szczyrzycu i na Grodzisko (613 m.) 3) do staroż. kościółka w Lipnicy Murowanej, ruin w Czchowie i Tropsztynie i do ruin zamku i przełomu Dunajca w Rożnowie. Ponadto w czasie wakacji kilku członków urządziło wycieczki w Tatry, Gorgany, na Czarnohorę, do Pienin i Krynicy.						
Drohobyczu			Wycieczki autokarowe z Truskawca do Urycza, Skolego, Sianek, Worochty i Zaleszczyk, przy udziale 680 osób, w tem 15 Francuzów, 8 Anglików, i 6 Niemców. Nadto szereg wycieczek pieszych w Bieszczady, Gorgany i Czarnohorę.	1 8	Odczyt Inż. Kozłowskiego, ilustrowany przeźroczami pt. „Sporty zimowe w Polskich Górach“ przy ilości 220 słuchaczy. Wyświetlanie filmów Oddziału Stanisławów pt. „Karpaty Wschodnie“, „Wielkanoc w Czarnohorze“ (4 razy w Drohobyczu, 3 razy w Borysławiu, 1 raz w Skolem) i film narc. „Monte Santo“.	33			
Katowicach	6		1) Wisła—Stożek—Barania 8 uczestn. 2) na Kozubową 9 „ 3) Równica—Orłowa—Kamienna 7 „ 4) 3 dniowa przez Małą Fatrę 10 „ 5) 7 „ od Rabki do Krynicy 10 „ 6) 7 „ w Zachodnie Tatry 10 „	2	„Fragmenty Tatrzańskie“, z tych jeden dla młodzieży szkol.	3		100	
Kielcach	2		na Św. Krzyż i Łysicę 30 „ oraz do Ojcowa i Pieskowej Skały 15 „	1	„O wycieczkach Wysokogórskich i krajoznawczych“.	20			
Kołomyi	9		1) z Kołomyi przez Słobodę Rung. Rokietę, Mikuliczyn, Jaremcze, Pagor, Zielenicę i Pasieczną do Bitkowa, 2) z Kołomyji przez Luczki, Rokietę, Capuł, dolinę Polanicy i Prutec do Vili „Teap“, 3) z Kołomyi do Rafajłowej, 4) z Worochty przez Krzywopole, Żabie—Ilcia, dolinę Czarnego Czeremoszu do Klauzy Lustuńskiej, 5) z Szybenego przez Halę Grafa, Pop Iwan, Szpyci, Mariszewską do Worochty, 6) na Czywczyn i Popadję przez Prislip, 7) na Babę Ludowę i Stefulec, 8) z Worochty przez Kostrycę na Bystrzec, 9) wycieczka krajoznawcza z Kołomyji przez Czerwonogród do Zaleszczyk Nadto urządzono kilkanaście wycieczek krótkich z małemi zespołami.						
Z przeniesienia	38			15		67		100	

Oddział (Koło) w	Ilość i cel wycieczek			Odczyty publ. lub radjowe, imprezy i t. d. oraz pokazy filmów		Ilość zebrań członków	Bibljoteka ilość		
	letnich	zimow.	Dokąd	Ilość	Treść		dzieł	przeźroczy	czasopism
Z przeniesienia	38			15		67		100	
Krynicy		4	2 marca do Wysowej przez Lackową, 13 „ do Zimnego, 20 „ do Żegiestowa przez Pustą, 25—26 „ do Lubowli przez Markowiska i 30 wycieczek samochodowych do Pienin, Zakopanego, Bardyjowa, Popradu, Tatr i t. p. przy udziale ogółem 120 uczestników.			7	1092	1000	
Poznaniu	6		Na terenie Wielkopolski i Pomorza, w tem 1 dwudniową do Borów Tucholskich, ilość uczestników 57. Sekcja narciarska urządziła nadto 5 wycieczek w sezonie zimowym, z tego 4 niedzielne w pobliżu Poznania, a 1 czterodniowa w Zachodni Beskid.	12	Prof. dr. Dedio „Z Włóczęgi po Tatrach" i „Przejście przez Tayget". Dr. T. Smoluchowski „Z wycieczek górskich w Jugosławji", wszystkie ilustrowane przeźroczami.		151	31	57
Radomiu	4	5	W dniu 3 i 4 maja 1930 r. do Ojcowa i Rabsztyna w składzie osób 12. Zwiedzono grotę Łokietka, zamek w Pieskowej Skale, poczem udano się na Sfinks. W drodze powrotnej zwiedzono ruiny zamku w Rabsztynie. W dniach 7 8 i 9 czerwca na Kozubową w składzie osób 14. W Bielsku połączono się z wycieczką organizowaną przez p. dr. Orłowicza, wychodząc wspólnie ze stacji kolej. Węgierskiej Górki, zwiedzono szczyt Baraniej Góry, Stożka i Kozubowej, gdzie odbyła się uroczystość otwarcia i poświęcenia schroniska. W dniach od 7—14 lipca do południowej strony Tatr, w składzie osób 10. Uczestnicy, przechodząc z Hali Gąsienicowej przez Zawrat, Dolinę 5-ciu Stawów Polskich, Gładki Wierch, Hlińską Dolinę, Przełęcz Koprową, następnie Doliną Mięguszowiecką do Szczyrbskiego jeziora, zrobili szczytowe wycieczki: na Krywań i do Doliny Niewcyrka, na Szatana, Wysoką i Garłuch. W dniach 2, 3 i 4 sierpnia 1930 r. wyruszono w Beskidy Zachodnie w składzie osób 8. Zwiedzono Czantorję, Jaworowy, Hadaszczok, Salajkę, Połom Duży i Mały oraz Halamę. Prócz tego odbyło się kilka pieszych wymarszów w Góry Świętokrzyskie, celem przygotowania Członków do wycieczek górskich.			9			
Nowym Sączu			Sekcja narciarska urządziła kilka wycieczek narc. w Beskid Sądecki i Pieniny i zorganizowała 16/2 1930 na Zabełczu zawody narciarskie przy 76 zawodnikach, z których 31 uzyskało odznakę za sprawność.		Oddział wziął udział w Wystawie Krajobrazu Podhala na Zamku Król. w N. Sączu, wystawiając 17 pow. zdjęć fotogr. i tablice z wykresami i mapami. Nadto pod firmą Oddziału grupa górali amatorów z Chochołowa odegrała sztukę pt. „Powstanie Chochołowskie".				
Stanisławowie	14		6 lipca z Worochty na „Serednią" 1.004 m. 12—13 „ „ „ Howerlę 2.058 m. 19—21 „ z Nadwórnej przez Rafajłową na Doboszankę 1.757 m.						
Do przeniesienia	62	9		27		83	1243	1131	57

Oddział (Koło) w	Ilość i cel wycieczek			Odczyty publ. lub radjowe imprezy i t. d. oraz pokazy filmów		Ilość zebrań członków	Bibljoteka		
	letnich	zimow.	Dokąd	Ilość	Treść		dzieł	przeźroczy	czasopism
Z przeniesienia Stanisławowie	62 14	9	20 lipca z Podleśniowa na Chomiak 1.544 m. 27 „ wycieczka do Burkutu w Czechosłowacji. 3 sierp. z Jaremcza na Gorgan-Jawornik 1.467 m. 10 „ z Mikuliczyna na Pożeratul (Łysunia) 1.464 m. 15—17 „ z Worochty na Kostrzycę 1.585 metr. i Czarnohorę. 17 „ z Jaremcza na Czarnohorzec 1.402 m. (Synieczka). 16—17 „ 2-dniowa wycieczka do Burkutu i Rachowa w Czechosłowacji. 23—24 „ z Podleśniowa na Doboszankę 1.757 m. przez Syniak 1.667 m. i Gorgan 1.595 m. 30 „ z Worochty na Kukul 1.542 m. 7 wrześ. z Mikuliczyna na Gorgan Buraczykowski 1.016 m. 14 „ z Podleśniowa na Kruchły Jawornik 1.208 m. Oddział przeprowadził przez swoje biura informacyjne w Jaremczu i Worochcie cały szereg wycieczek krajoznawczych. Frekwencja przeciętna każdej wycieczki wynosiła od 5 do 40 osób. Nadto Sekcja narciarska, co niedzielę i święta, o ile pozwalały warunki śniegowe, urządzała szereg wycieczek turystycznych, zwiedzając ważniejsze szczyty, jak Chomiak 1.544, Syniak 1.644, Gorgan 1.595, Doboszankę 1.757, Jawornik 1.467, Czarnohorzec 1.402, Makowicę 987, Rokietę 1.114, Leszniów 1.540, Howerlę 2.056, Breksul, Pożyżewską 1.822, Turkuł 1.932, oraz grupę Bratkowskiej 1.792, przy udziale od 3-ch do 14 uczestników. Zaś Koło w Nadwórnej urządziło 19 wycieczek przy ogólnej liczbie 64 uczestników na Chomiak, Jawornik, Szpyci, Pietros, Czarnohorzec, Doboszankę, Czortkę Bratkowską, Swidowiec i w Karpaty Marmarowskie.	27	Sekcja Narciarska Oddz. Stanisł. w sezonie zimowym urządzała co czwartku szereg pogadanek narciarskich oraz 2 wieczory połączone z wyświetlaniem przeźroczy zimowych. Udział członków liczny przy dużem zainteresowaniu wprowadzonych gości.	83	1243	1131	57
Warszawie	5		8/6/30 r. na Kozubową (poświęcenie nowego schroniska) i w Pieniny i Gorce 3-dniowa, 39 osób. 5/7/30 r. — 3/8/30 r. w Pireneje, 4 tygodnie, 20 osób. 19—20/7/30 r. na Pilsko (pośw. nowego schroniska) 2-dniowa, 10 osób. 4—24/8/30 r. w Beskidy Zachodnie i na Słowaczyznę, 3 tygodnie, 16 osób. 23—31/8/30 r. w Karpaty Wschodnie, 8-dniowa, 10 osób.	4 3	Odczyty: Dr. J. Loth: „Wrażenia z wyprawy przez środek Afryki“. Stanisław Osiecki: „Trzy dni w Czarnohorze“. Stanisław Osiecki: „Kronika Tatrzańska 1930 r.“. Stefan Jarosz: „Przez Prerje i Góry Ameryki Północnej“. Pokazy film.: A. Wisłocki „Białe Piekło“. Stef. Osiecki „Śnieg i Słońce“. A. Wisłocki „Pieniny“.	4 mies. 1 roczn.	165	2612	
Wilnie				2	S. K. Zaremba: „Wspomnienia z Hrubego“. T. Czeżewski: „Wilnianie w Karpatach (wspomn. z wakacyj 1930)“.		135	288	
Razem	81	9		36		88	1543	4031	57

jak np. Józefa Łopatowskiego „Wesele góralskie u Jędrzejowej z Granic“, „Namowiny na Podhalu czyli za Górala czy za Pana?“, sztuka ludowa ze śpiewami i tańcami t t. p.

Zarząd Główny wymienia swe publikacje ze wszystkiemi europejskiemi Towarzystwami górskiemi. Z pozaeuropejskiemi próby wymiany zawiodły z wyjątkiem Klubu Alpejskiego Południowo-Afrykańskiego (Alpine Club of South Africa).

Przewodniki. Oddawna odczuwany brak odpowiedniego przewodnika po Beskidach Wschodnich zostanie prawdopodobnie zaspokojony w niedługim czasie, gdyż major Gąsiorowski ukończył opracowanie swego przewodnika, który po przejrzeniu i uzgodnieniu przez wschodnie Oddziały ma być niebawem oddany do druku.

Pozatem wydano za staraniem i subwencją P. T. T. (subwencja ta została przeznaczona na obniżenie ceny przewodnika), „Przewodnik po Beskidach Zachodnich i Pieninach“ Kazimierza Sosnowskiego, Wyd. III w 2 tomach. Tom I Krynica—Szczawnica—Rabka. Tom II Zawoja—Bystra—Wisła. 1930. Dla członków po 3 50 zł za tom, dla nieczłonków po 4 zł.

Działalność Oddziałów. Dla zobrazowania działalności Oddziałów w kierunku wycieczkowym, odczytowym i t. p. zamieszczamy zestawienie na str. XXXVI—XLI.

Wystawy turystyczne. W lipcu zeszłego roku odbyła się w Poznaniu Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki, a we wrześniu zeszłego roku w Warszawie Wystawa Turystyczna. Bliższe szczegóły dotyczące tych wystaw mieszczą się w ustępie VII niniejszego sprawozdania, omawiającym działalność Związku Pol. Tow. Turystycznych. Wystawione na obu wystawach nasze eksponaty zostały już przez naszego delegata odebrane. P. T. T. uzyskało „List Pochwalny“ na tej Wystawie i podziękowanie Krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego za urządzenig stoiska na tej Wystawie.

W roku 1931 mają się odbyć wystawy turystyczne w Stanisławowie, Krakowie i Tarnopolu.

Zjazdy w górach, W roku sprawozdawczym odbyły się liczne zjazdy na terenie Tatr i Podhala. Były to zjazdy Penklubów, Fidac'u, Polskiego Towarzystwa Geologicznego (z udziałem gości zagranicznych) i Międzynarodowa Konferencja Towarzystw Alpinistycznych, a wszystkie one miały wielkie znaczenie propagandowe, ich zaś organizacja w znacznej części spoczywała na barkach i skromnych funduszach Zarządu Głównego P. T. T., zwłaszcza zaś energji i pracy prof. dr. W. Goetla zawdzięczać eależy, że się one udały. Ponieważ zjazdy takie stają się coroczną niemal koniecznością, a na ich propagandzie nietylko zyskuje P. T. T., lecz całe państwo, wydatki zaś z tem związane są znaczne, spada na Zarząd Główny obowiązek na przyszłość starać się o odpowiednie dotacje państwowe na ten cel.

Akcja propagandowa P. T. T. W sprawie propagandy ustalił Zarząd Główny następujące wytyczne przyszłej akcji propagandowej P. T. T. Początki racjonalnej propagandy P. T. T. powinny wychodzić od Biura Zarządu Gł. P. T. T. od organizacji Tygodni Tatrzańskich, urządzanych na wzór tygodni turystycznych czeskosłowackich, oraz od osobnej Komisji propagandowej P. T. T., któraby musiała pracować w kierunku stałej współpracy z „Radjem Polskiem“ oraz z prasą, której dostarczałaby artykuły, któraby układała materjał do „Wierchów“ i organizowała „Tygodnie Tatrzańskie“, a ponadto wspólnie z Biurem Zarządu Głównego przeprowadzałaby przygotowawcze prace propagandowe. Utworzenie takiej Komisji i tymczasowy na powyższych zasadach oparty program tej działalności uchwalono. Ponadto uchwalono następujący prowizoryczny skład Komisji: pp. W. Goetel, B. Romaniszyn, J. Zborowski, J. G. Pawlikowski, F. Goetel i A. Chybiński.

Wydziałowi Wykonawczemu powierzono opracowanie dokładnych wniosków i dyrektyw w sprawie propagandy radjowej P. T. T. i podjęcie w tej dziedzinie realnej inicjatywy. W związku z rolą dydaktyczną propagandy przyjęto wniosek p. Romaniszyna, polecający Wydziałowi Wykonawczemu zastanowić się nad środkami przeciwko niewłaściwemu zachowaniu się turystów w górach i opracować swoje w tej materji wnioski i propozycje. Następnie na prośbę p. Czerwińskiego, p. Osiecki podjął się zorganizowania działu radjowego w obrębie ogólnej propagandy P. T. T.

Dalej postanowiono rozpisać konkurs na artystyczny afisz propagandowy P. T. T., poczem powierzono dalszą pracę nad wykończeniem przedstawionych projektów małego afisza informacyjno-propagandowego o charakterze ulotki oraz afisza o zachowaniu ostrożności w górach przez turystów i o stacjach ratunkowych w Tatrach pp. Mileskiemu i Małachowskiemu. Uznano także za potrzebne, aby propagandę afiszami i ulotkami prowadziły również Oddziały miejscowe Towarzystwa. Sprawy te będą załatwione w niedługim czasie. Dla celów propagandowych sporządzono kopje diapozy-

tywów dla konsulatu polskiego w Medjolanie, a w szczególności tych, które konsulatowi temu wypożyczono do ilustracji odczytów włoskich o Tatrach. Kopję przeźroczy zamówił również nasz konsulat w Essen (Niemcy). Oprócz tego dwaj członkowie naszego Towarzystwa, zamieszkali w południowej Francji, pp. Jerzy Golcz i Witold Wyszyński urządzają szereg odczytów propagandowych o górach polskich przy pomocy dostarczonych im przeźroczy przez P. T. T. (vide str. XXVIII. 4. Polska turystyczna).

W uroczystościach obchodu 10-lecia plebiscytu Spisko-Orawskiego i przyłączenia części tych ziem do Polski, które się odbyły 15—17 sierpnia 1930 w Nowym Targu, w Łapszach Niżnich i Jabłonce, wzięli żywy i wybitny udział przedstawiciele Zarządu Głównego pod przewodnictwem wiceprezesa prof. W. Goetla.

Uchwały Zjazdu Delegatów z dnia 4 maja 1930 r.

W końcu podaje się uchwały, jakie zapadły na ostatnim Zjeździe Delegatów dotyczące niniejszego działu:

1. Zjazd Delegatów uważa za wskazane, w uwzględnieniu wyrażonego w tej mierze życzenia na ankiecie w sprawie Tatr, oraz rozwoju Zakopanego i Podhala, jaka w roku 1929 odbyła się w Zakopanem, aby służba schronisk P. T. T., o ile możności nosiła miejscowy strój ludowy.

2. Zjazd Delegatów uważa za najpilniejsze i najpotrzebniejsze dla turystów górskich w Polsce wydanie Przewodnika po Karpatach Wschodnich, poleca zarówno Zarządowi Głównemu jak i Oddziałom w Stanisławowie i Lwowie rozwinięcie energicznych starań, aby Przewodnik ten, bez którego ruch turystyczny i narciarski w Karpatach Wschodnich rozwinąć się nie może, wyszedł jeszcze w bieżącym roku. O ile ze względów technicznych lub finansowych nie mógłby przewodnik być wydany jako całość, należy go rozdzielić na trzy części, opracowując i wydając osobno Przewodnik po Czarnohorze i Beskidach Huculskich, Przewodnik po Gorganach i Przewodnik po Bieszczadach. Zjazd uważa za pożądane, aby ze względów propagandowych Przewodnik był ilustrowany.

3. Zjazd poleca Zarządowi Głównemu, aby przy pomocy subwencyj rządowych, oraz subwencyj położonych w Karpatach letnisk i uzdrowisk, wydał osobny i artystyczny album gór polskich, pod względem formatu i wykonania wzorowany na albumie Tatr Oppenheima wydanym przez Sekcję Narciarską P. T. T. Wydanie tego albumu uważa Zjazd Delegatów za niezbędne dla propagandy turystycznej gór polskich w kraju i zagranicą i z tego powodu uważa za pożądane, aby zarówno krótki tekst, jak i podpisy pod fotografjami były umieszczone w języku polskim, francuskim, niemieckim i angielskim.

4. Zjazd Delegatów składa podziękowanie Ministerstwu Robót Publicznych za udzielenie subwencji na wydanie przez P. T. T. broszury propagandowej Tatr i Zakopanego w języku niemieckim i angielskim i poleca Zarządowi Głównemu rozwinięcie starań o uzyskanie funduszów, aby ta sama broszura mogła pojawić się w miarę możności także w języku francuskim, czeskim i węgierskim.

5. Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Głównemu porozumieć się z Redakcją „Wierchów“, aby kronikę rozdzielić na 4-ry części i wydawać ją kwartalnie zeszytami wraz z komunikatami Zarządu Głównego P. T. T., Oddziałów i Sekcyj, w zastępstwie „Przeglądu Turystycznego“, w taki sposób, aby zeszyty te dały się złożyć z końcem roku w jedną całość wraz z „Wierchami“. Do „Wierchów“ dodawanoby też sprawozdania roczne P. T. T.

6. Zjazd Delegatów poleca Zarządowi Głównemu przystąpienie do wydawania artystycznych widokówek z widokami gór polskich, oraz położonych w górach ważniejszych stacyj turystyczyych. Jako cykl pierwszy należy wydać widoki wszystkich zagospodarowanych schronisk P. T. T., które powinny być do nabycia w biurze Zarządu Głównego P. T. T. w Krakowie i w Zakopanem, oraz we wszystkich schroniskach.

7. Zjazd Delegatów uważa za pożądane przy poprawie techniki drukarskiej kontynuowanie wydawnictwa map turystycznych P. T. T.

8. Zjazd Delegatów poleca Oddziałom P. T. T., aby przy wszystkich uroczystościach posługiwano się miejscową muzyką ludową.

VI. OCHRONA PRZYRODY.

Ogólne uwagi.

Działalność Towarzystwa na polu ochrony przyrody górskiej w ub. roku była prowadzona konsekwentnie jako ciąg dalszy poczynań z lat ubiegłych, mających na celu: a) doprowadzenie do utworzenia Parków Narodowych na terenie Tatr, Babiej Góry, Pienin i Czarnohory oraz paru rezerwatów w innych okolicach Beskidów

(Barania Góra, pasmo Czywczyńskie i t. p.); b) zapobieganie niszczeniu względnie szpeceniu przyrody górskiej przez nieodpowiednio pojętą lub wykonywaną gospodarkę ludzką w górach; i c) ujęcie działalności ludzkiej w górach (turystyka, pasterstwo, gospodarka leśna i t. d.) w ramy pewnych norm i prawideł, któreby gwarantowały zachowanie piękna i oryginalności krajobrazu górskiego.

Jeżeli chodzi o ogólny stan sprawy, to poszczególne dane uprawniają raczej do optymizmu. Jedną z przyczyn ku temu jest bezwątpienia rosnące uświadomienie szerokich warstw społeczeństwa o konieczności chronienia przyrody kraju, a w szczególności gór. Uświadomienie to rozciąga się już dziś nietylko na przedstawicieli inteligencji polskiej, lecz obejmuje również coraz szersze koła ludności miejscowej, góralskiej, żyjącej u stóp naszych gór. Fakt ten radosny mamy do zawdzięczenia stale rozwijającej się akcji propagandowej na rzecz ochrony gór polskich, jaką P. T. T. prowadzi zapomocą druku, żywego słowa, radja i t. p.

Projekt ustawy o ochronie przyrody.

Zainteresowanie czynników oficjalnych, wyrażało się stałem popieraniem dążeń P. T. T. na polu ochrony gór. Szczególnie ścisłą była podobnie jak w ubiegłych latach współpraca P. T. T. z Państw. Radą Ochrony Przyrody w Krakowie. Sprawa projektu ustawy o ochronie przyrody, szczególnie ważnej dla celów P. T. T., gdyż na tej ustawie jedynie oprzeć się mogą w całej pełni rozporządzenia, tworzące nasze górskie parki narodowe, została wreszcie w czasie ostatniej sesji budżetowej poruszona w czasie obrad Sejmu, gdzie na komisji oświatowej po referacie pos. Wolskiej uchwalono rezolucję, wzywającą Rząd do przedłożenia projektu ustawy o ochronie przyrody Powyższa rezolucja została następnie przyjęta przez plenum Sejmu. Szczególnie pocieszającem jest, że rezolucje te zostały przyjęte jednomyślnie w obu wypadkach, co wszak jest tak rzadkiem zjawiskiem w ciałach parlamentarnych, a daje nam dowód, do jakiego stopnia idea ochrony przyrody przeniknęła całe społeczeństwo. Doniosłe to wydarzenie oby było zapowiedzią rychłego otrzymania przez nasze państwo ramowej ustawy o ochronie przyrody, której projekt został wypracowany z ramienia Komisji Kodyfikacyjnej przez znakomitego prawnika, a wielkiego miłośnika gór i orędownika naszych celów, prof. Un. Jag. dr. F. Zolla. Ważną rzeczą była też dokonana przez Sejm ratyfikacja polsko-czeskosłowackiej umowy o rybołówstwie na rzekach granicznych, mającej wybitne znaczenie ochronne dla szlachetnych gatunków ryb górskich (łosoś, pstrąg i t. p.). W toku są pertraktacje kompetentnych czynników polskich i czeskosłowackich w sprawie pogranicznych Parków Narodowych oraz ochrony fauny wędrownej w Karpatach, t. j. przekraczającej granicę między obu państwami (jak: kozica, jeleń karpacki, niedźwiedź i t. p.).

Sprawy tatrzańskie.

Ochrona lasów tatrzańskich postąpiła znacznie naprzód, a to wskutek przeprowadzonego przez władze państwowe całkowitego zakazu wyrębów. Także i stan lasów na Podtatrzu ulegnie zapewne znacznej poprawie przez ustanowienie państwowego nadzoru i kontroli nad gospodarką w drobnych lasach włościańskich na Podhalu. — Sprawa wykupna przez państwo zagrożonych niewłaściwą gospodarką terenów górskich w Tatrach (t. j. akcji, jaką P. T. T. uznaje za nader pożądaną ze względu na możność przyspieszenia w ten sposób wprowadzenia na dalszych terenach gospodarki rezerwatowej) — nie posuwa się naprzód z powodu rozmaitych okoliczności nieprzewidzianych. Do takich zaliczyć wypada m. in. śmierć ś. p. Józefa Uznańskiego, właściciela dóbr poronińskich, — co przedłuży znów zapewne znacznie pertraktacje o nabycie tatrzańskiej części tych dóbr przez państwo. W sprawie zalesienia ogołoconych zboczy dol. Jaworzynki, Zarząd Główny Towarzystwa uchwalił poczynić energiczne starania u władz o przymusowe zalesienie tych zboczy, a to na podstawie urzędowego uznania terenu jako las.

P. T. T. w dalszym ciągu przeprowadziło akcję wykupna udziałów (części idealnych) na halach tatrzańskich. Powiększono znacznie stan posiadania P. T. T., zwłaszcza na Hali Gąsienicowej. Fundusze na tę akcję zakupna pochodziły częściowo z zasobów Towarzystwa, częścią zaś ze subwencyj rządowych. W szczególności wykupiono część realności lwh. 324, 407, 229, 230 i 408 oraz całą lwh. 242 gm kat. Brzegi (Okolice Morskiego Oka, Roztoki i Pięciu Stawów Polskich) części realności lwh. 3, 80, 71, 101, 84, 83, 63, 68, i 109 gm kat Murzasichsle (okolice Hali Gąsienicowej, Królowej i t. p.) i części realności lwh 1294 i 5199 gm kat. Zakopane (Kalatówki—Białe—Strążyskie) za łączną kwotę 53.035·57 zł.

W sprawie nadmiernego rozprzestrzenienia się po Tatrach wędrownych fotografów zawodowych, Zarząd Główny P. T. T. postanowił zwrócić się do centralnych władz

państwowych, aby zakazały wogóle podległym władzom administracyjnym wydawania konsensów na zawodowe fotografowanie oraz prowadzenie innych form przemysłu na terenie Tatr. Akcja ta ma wszelkie widoki pomyślnego załatwienia.

Zburzenie budynków Burego.

Sprawa istnienia budynków Burego nad Morskiem Okiem znalazła wreszcie swe zakończenie w rozebraniu ich z nakazu władz administracyjnych, które uznały, że stan tych budynków grozi niebezpieczeństwem dla osób w nich przebywających. W ten sposób zostały wreszcie usunięte walące się budy drewniane, szpecące niesłychanie swą ohydą piękno otoczenia Morskiego Oka. — Dzięki staraniom P. T. T. drabina do wodowskazu, szpecąca w ub. r. Wodogrzmoty Mickiewicza a zdruzgotana przez lawinę kamieni, nie będzie odbudowana, również i wodowskaz nad potokiem Roztoki wogóle nie będzie przez Dyrekcję Robót Publicznych w Krakowie odbudowany. — Sprawę odpowiedniej naprawy szkarp przy szosie do Morskiego Oka w kierunku wyrównania wyrw i zadarnienia obsuwisk uzgodniono przez wspólne porozumienie się z tąż Dyrekcją Rob. Publicznych. — P. T. T. zwróciło się do Delegata Min. W. R. i Oświec. Publ. do spraw Ochrony Przyrody z przedstawieniem konieczności zamknięcia dla ruchu pojazdów dol. Kościeliskiej, a to przez ustawienie na drodze drewnianej zapory obok miejsca, gdzie stała dawniej restauracja. Delegat Ministra do spraw Ochrony Przyrody zwrócił się w tej sprawie do Zarządu Fundacji Kórnickiej. — Jeśli już mowa o Fundacji Kórnickiej, to należy zaznaczyć, że pewne zaniepokojenie wywołała w P. T. T. reorganizacja dozoru łowieckiego w Tatrach Polskich, przeprowadzona przez Zarząd Fundacji, a której skutkiem było przejściowe wzmożenie się kłusownictwa w Tatrach. Po wyjaśnieniach udzielonych później przez Fundację Kórnicką, co do szczegółów zarządzeń i zasad reorganizacji dozoru łowieckiego, władze P. T. T. postanowiły wstrzymać się z wypowiedzeniem swego zdania o stanie sprawy aż do czasu, gdy rzeczywistość wykaże celowość i skuteczność reorganizacji.

Sprawa budowy kapliczki ku pamięci śp. hr. Wł. Zamoyskiego nad Morskiem Okiem nie jest dotychczas rozstrzygnięta.

Sprawa ochrony przyrody po stronie czeskosłowackiej.

Wreszcie w sprawie gospodarki turystycznej po stronie czeskosłowackiej Tatr, której pewne objawy szczególnie zaniepokoiły szerokie koła turystów polskich, oraz wobec projektów budowy schronisk i dróg w Tatrach słowackich w okolicach, wybitnie nienadających się do tego celu, P. T. T., przez odpowiednią akcję propagandową oraz przez osobistą styczność swych przywódców z wpływowemi czynnikami urzędowemi i społecznemi w sąsiedniej Republice, doprowadziło do znacznego zwrotu na lepsze w ogólnej opinji czechosłowackiej na te zagadnienia. Skutkiem tego będzie, mamy nadzieję, rewizja zamierzeń, któreby w razie ich wykonania, spowodowały nieobliczalne wprost szkody w pierwotnym charakterze Tatr czechosłowackich.

Ogłoszenie Pienin Parkiem Narodowym.

Dnia 31 sierpnia 1930 r. staraniem P. T. T. odbyła się uroczystość ogłoszenia Pienin Parkiem Narodowym. Stało się to możliwe po zakupieniu przez rząd drugiej części Pienin (dobra Krościeńskie), przez co całość przełomu Dunajca po stronie polskiej wraz z okolicznemi szczytami oraz bogatą florą i fauną otrzymała zapewnienie gospodarki na zasadach ścisłego rezerwatu. Dalsze kroki P. T. T. na terenie Pienin będą szły w kierunku uzgodnienia na wspólnych obradach z władzami państwowemi całości zagadnień, związanych z gospodarką turystyczną i ochroną przyrody na tym terenie. W szczególności ustalone będą: zasady powołania specjalnej Straży Parkowej, bieg ścieżek turystycznych, wewnętrzny regulamin Parku Narodowego i t. d. Rząd przedsięweźmie ponadto akcję dokupna drobnych enklaw, rozrzuconych po terenie Parku. Teraz trzeba będzie wywrzeć odpowiedni nacisk na stronę czechosłowacką, aby również część Pienin, położona na prawym brzegu Dunajca, stała się jak najrychlej takimże rezerwatem, przez co dokonane będzie w całości urządzenie pierwszego w Europie pogranicznego górskiego Parku Narodowego, leżącego na dwóch przyległych do siebie terenach państwowych.

Różne.

Jako pomyślny objaw dla przyszłości Parku Narodowego na Babiej Górze zanotować należy przystąpienie rządu do wykupna 75% udziałów t. zw. „państwa orawskiego“, na południowych stokach Babiej Góry, które się znajdują dotąd w rękach węgierskich współwłaścicieli. Są to piękne kompleksy leśne, gdzie gospodarka państwowa jedynie zagwarantować może logiczną ochronę tych terenów w Beskidach Wysokich. — P. T. T. ze swej strony czyni odpowiednie kroki celem uzyskania od Polskiej Akademji Umiejętności zapewnień o zaprzestaniu dalszych cięć leśnych, które szczególnie zagroziły pięknej niegdyś w swej pierwotności puszczy Czatożańskiej.

Na Baraniej Górze interwencja P. T. T. odniosła skutek o tyle pomyślny, że w rewirze tym wyręby zostały wogóle wstrzymane, a mająca się odbyć przy udziale delegata P. T. T. po wizji lokalnej terenów osobna komisja, ustalić ma rozmiary i charakter rezerwatu przy źródłach Wisły.

W Gorcach mamy do zanotowania pomyślny fakt, mianowicie stworzenie przez hr. L. Wodzickiego z Poręby Wielkiej „rezerwatu im. Wł. Orkana“ na północnych stokach Turbacza. Stanowi on piękną partję pierwotnego i ściśle chronionego lasu beskidzkiego.

Oddział P. T. T. w Bochni roztoczył opiekę nad „Kamieniami Brodzińskiego“, stanowiącemi interesujący przykład form wietrzenia skał piaskowca na północnym skłonie pogórza beskidzkiego.

Oddział Drohobycko-Borysławski poczynił kroki w celu zamiany na rezerwat pasma oryginalnych skałek w Uryczu, wśród których znajdują się ślady legendarnego zamku „Tustań“.

Wobec pogłosek o zamierzonem reaktywowaniu fabryki olejku kosodrzewinowego w grupie Czarnohory, Towarzystwo poczyniło skuteczne kroki celem stłumienia w zarodku tych zgubnych a sprzecznych z ustawodawstwem zamiarów prywatnej spekulacji.

Ponadto P. T. T. czyniło starania celem znacznego rozszerzenia rozmiarów dotychczasowych rezerwatów w Karpatach Wschodnich, w kierunku stworzenia z tych naogół dobrze zachowanych jeszcze w swej pierwotności terenów — większego obszaru ochronnego, jako Wschodnio-beskidzkiego Parku narodowego.

W sprawie obdarzenia doliny Ojcowskiej szosą i spowodowanem stąd szkodliwem zeszpeceniem doliny i zanieczyszczeniem okolicy pyłem wapiennym — zajęło P. T. T. stanowisko, żądając od władz przeprowadzenia możliwych jeszcze do uskutecznienia napraw, zniesienia wmurowanej w Bramę Krakowską tablicy oraz zaniechania szpecenia podobnemi drogami innych dolin w paśmie Jury Krakowskiej, przez które projektowana jest również budowa szos.

Wreszcie należy wspomnieć o dokonanej w r. 1930 wewnętrznej przemianie Sekcji Ochrony Tatr P. T. T. na Sekcję Ochrony Gór P. T. T., obejmującą góry całej Polski i współpracującą ściśle z poszczególnemi sekcjami ochrony przyrody górskiej przy oddziałach miejscowych Towarzystwa. Specjalnie zaś przy Odziale Zakopiańskim powstała Komisja Ochrony Tatr, która wzięła na siebie stały nadzór nad wszelkiemi bieżącemi sprawami, mającemi z punktu widzenia ochrony przyrody znaczenie dla przyszłego Parku Narodowego Tatrzańskiego.

Z powyższego zestawienia działalności P. T. T. na polu ochrony przyrody górskiej widać jasno, że akcja tak Zarządu Głównego jak i Oddziałów w powyższym kierunku coraz bardziej rozszerza się i rośnie, ogarniając coraz to nowe zagadnienia oraz ingerując w załatwianiu coraz liczniejszych poszczególnych spraw.

Uchwały Zjazdu Delegatów.

Wkońcu należy podać następujące najważniejsze uchwały i rezolucje Zjazdu Delegatów P. T. T. z 1930 r., dotyczące ochrony przyrody:

1. Zjazd Delegatów uważa nadal ochronę przyrody za jedno z głównych programowych zadań P. T. T., a to ze względu na okoliczność, iż ochrona przyrody i tworzenie Parków Narodowych zabezpiecza turystyce tereny dla jej uprawiania.

2. Zjazd Delegatów zwraca się do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, oraz do kompetentnych czynników w państwie z apelem o doprowadzenie do zakończenia zakupna dóbr Poronin i Szaflary w Tatrach (własności państwa Uznańskich). Zjazd Delegatów zwraca uwagę, że tylko przez zakupno powyższych terenów będzie można uzyskać należytą ochronę wielkich wartości krajobrazowych i turystycznych, jakie znajdują się w okolicy Hali Gąsienicowej, Hali Kondratowej i Doliny Pańszczycy. Zjazd Delegatów zwraca uwagę na okoliczność, że po drugiej stronie granicy prowadzi Rząd czeskosłowacki wytężoną akcję zakupna terenów na Park Narodowy, przez co strona czeskosłowacka wysuwa się pod względem terenowym naprzód w akcji tworzenia Parku Narodowego Tatrzańskiego.

3. Zjazd Delegatów, stwierdzając z żywem zaniepokojeniem, że źródła Wisły zostały w znacznej części ogołocone i zeszpecone z szaty leśnej, zwraca się do Państwowej Rady Ochrony Przyrody z prośbą o poczynienie kroków, zmierzających do utworzenia w jaknajkrótszym czasie rezerwatu na Baraniej Górze.

4. Zjazd Delegatów, przyjmując z radością do wiadomości, że sprawa utworzenia Parku Narodowego na Babiej Górze zaczyna wchodzić na realne tory, zwraca się Polskiej Akademji Umiejętności z prośbą o przeznaczenie na Park Narodowy górnych części lasów Akademji na Babiej Górze, a to według przedłożonego przez P. R. O. P.

planu, a do Ministerstwa Rolnictwa z prośbą o wykupno pozostałych części we współwłasności komposesorjatu orawskiego na południowych zboczach Babiej Góry, a to śladem Rządu Czeskosłowackiego, który wykupił już niemal cały komposesorjat orawski.

5. Zjazd Delegatów przyjmuje z wdzięcznością do wiadomości rozszerzenie przez Ministerstwo Rolnictwa istniejącego rezerwatu w grupie Howerli. Zjazd Delegatów zwraca się z prośbą do Ministerstwa Rolnictwa o dalszą akcję w tym kierunku, oraz do Fundacji Skarbkowskiej o przyłączenie do projektowanego Parku Narodowego, przylegających do Parku terenów leśnych Fundacji.

Ponadto Zjazd Delegatów ponowił szereg przeszłorocznych rezolucyj, które dotychczas nie doczekały się jeszcze realizacji.

VII. ZWIĄZEK POLSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH.

Istniejący od 1928 roku Związek Polskich Towarzystw Turystycznych rozwija się bardzo pomyślnie i oddaje znaczne usługi turystyce. Związek obejmuje przeważną ilość zorganizowanych w różnych towarzystwach turystów, w szczególności w roku ubiegłym należały do Związku następujące Towarzystwa:

Skład Związku.

A) W charakterze członków zwyczajnych: 1. Polskie Tow. Tatrzańskie w Krakowie (15.000 członków). 2. Polskie Tow. Krajoznawcze — Touring w Warszawie (5.000 członków). 3. Automobilklub Polski w Warszawie wraz z klubami afiljowanemi. 4. Polski Związek Turystyczny w Krakowie (500 członków). 5. Podolskie Tow. Turystyczno-Krajoznawcze w Tarnopolu (700 członków). 6. Polski Touring Klub w Warszawie (1800 członków). 7. Wołyńskie Tow. Krajoznawcze i Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Łucku (400 członków). 8. Polski Związek Motocyklowy w Warszawie (300 członków). 9. Związek Uzdrowisk Polskich w Warszawie. 10. Tow. Turystyczne Beskidenverein w Bielsku (2.500 członków).

B) W charakterze członków nadzwyczajnych: 1. Śląska Wojewódzka Komisja Turystyczna w Katowicach. 2. Tow. Uniwersytetu Robotniczego (Sekcja Wycieczkowa) w Warszawie. 3. Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem.

Zarząd Związku.

Prezesem Związku był p. Stanisław Osiecki, wiceprezesami: dr. Regina Fleszarowa (Polskie Tow. Krajoznawcze) i Karol hr. Raczyński (Automobilklub Polski), sekretarzem: dr. Mieczysław Orłowicz (Polskie Tow. Tatrzańskie), skarbnikiem i zastępcą sekretarza: p. Władysław Gruszczyński (Polskie Tow. Krajoznawcze), zastępcą skarbnika: p. Adam Wisłocki.

Do Zarządu Związku weszli z ramienia Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego pp.: dr. Mieczysław Orłowicz, mjr. Bronisław Romaniszyn, dr. Emil Stolfa (Kraków), dr. Wacław Majewski (Lwów), dr. Tadeusz Smoluchowski (Poznań), w charakterze zaś zastępców pp. dr. Achilles Rosenkranz, Jan Rzewnicki, Kornel Kubacki, inż. Jan Jaroszyński, inż. Stefan Makarczyk.

W roku sprawozdawczym przyjęte zostało do Związku Towarzystwo Turystyczne Beskidenverein w Bielsku, jednoczące 2.500 turystów, założone w r. 1893.

Obrót kasowy Związku wynosił okrągło 20.000 zł.

Zniżki kolejowe.

Najważniejszym sukcesem, jaki Zarząd Związku Polskich Tow. Turystycznych osiągnął w roku sprawozdawczym, było uzyskanie po kilkuletnich zabiegach zniżek kolejowych dla członków towarzystw turystycznych, zrzeszonych w Związku Polskich Tow. Turystycznych. Wprawdzie zniżki te narazie były jeszcze dość skromne, w każdym razie były ruszeniem z martwego punktu, ich przyznanie ułatwiało członkom towarzystw turystycznych przedsiębranie wycieczek, a samym towarzystwom pozyskiwanie nowych członków. Przyznanie zniżek należy niewątpliwie przypisać życzliwemu poparciu tej sprawy przez ministra komunikacji inż Alfonsa Kühna, oraz przychylnemu traktowaniu postulatów Związku Polskich Towarzystw Turystycznych przez naczelnika odnośnego wydziału Ministerstwa Komunikacji p. Stefana Floręckiego. Niezależnie od tego należy stwierdzić, że zniżki te są przedewszystkiem rezultatem energicznych zabiegów prezesa Związku Polskich Towarzystw Turystycznych p. Osieckiego, któremu też zarówno zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych jak i zarządy towarzystw związkowych wyraziły wielokrotnie swoje uznanie i podziękowanie.

Jako stacje wyjazdowe oznaczono zaledwie 9 miast w Polsce, a to: Warszawę, Łódź, Poznań, Kraków, Wilno, Lwów, Bydgoszcz, Katowice i Stanisławów. Również stacje dojazdowe w ilości kilkudziesięciu były ściśle oznaczone dla każdej z wymienionej stacji z osobna. Tego rodzaju ograniczenie zniżek wywołało rozmaite protesty ze strony

tych miejscowości, które pominięto czy to wśród stacyj wyjazdowych, czy to dojazdowych, a Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych widział się zmuszonym rozpisać w miesiącach letnich ankietę, nietylko wśród towarzystw związkowych, ale także wśród ich oddziałów miejscowych, z prośbą o podanie postulatów dotyczących rozszerzenia zniżek. Na podstawie ich odpowiedzi, które napłynęły bardzo licznie, opracowano nowy memorjał do Ministerstwa Komunikacji, które w znacznej części uwzględniło postulaty Związku, jak świadczy podany na str. XXIX wyciąg z nowej taryfy osobowej Polskich Kolei Państwowych. Zmiana ta ma wejść w życie z dniem 1-go maja 1931 r., a sukces uzyskany w tej dziedzinie zostanie niewątpliwie przyjęty z wielką radością przez Towarzystwa związkowe, pozwalając im na pozyskiwanie członków w większej ilości miejscowości niż dotychczas. Zaznaczyć należy, że zniżki kolejowe obowiązywały od 1 maja 1930 r. Legitymacje uprawniające do korzystania ze zniżek sprzedawał zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych wraz z nalepką w cenie po 2 zł. za sztukę, a dochód z tego źródła uzyskany stanowił jednę, z poważniejszych pozycyj w dochodach Związku. Ogółem wydano do końca 1930 roku 2.980 legitymacyj. Z tego zakupiło Polskie Towarzystwo Tatrzańskie 2.070 legitymacyj, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze 400, Automobilklub Polski 120, Beskidenverein 50, Polski Touring Klub 100, Polski Związek Turystyczny w Krakowie 200 legitymacyj.

Ponadto Związek przedstawił Dyrekcjom Kolejowym wnioski celem wprowadzenia ulgowych biletów powrotnych w niedziele i święta w pewnych relacjach do 150 km.

Zjazd w Warszawie w sprawie rozwoju turystyki.

W ostatnich miesiącach wybiła się na czoło zagadnień, zaprzątających uwagę Związku, sprawa ustawy o popieraniu turystyki zwłaszcza od czasu, gdy sprawę tę ujął energicznie w ręce Minister Robót Publicznych generał Norwid Neugebauer. Dzięki jego inicjatywie odbył się w dniu 17 marca 1931 r. w Warszawie liczny zjazd delegatów władz państwowych centralnych i wojewódzkich, samorządów, wszystkich Izb handlowo-przemysłowych, związków przemysłu turystycznego, Dyrekcyj Zakładów Kąpielowych, towarzystw turystycznych, krajoznawczych i automobilowych i t. p. W zjeździe tym wzięło udział Polskie Towarzystwo Tatrzańskie przez swych delegatów. Przewodniczącym wybrano prez. m. Warszawy p. Słomińskiego, zastępcami pp.: prof. dra W. Goetla i St. Osieckiego. Po przemówieniu p. min. Norwid-Neugebauera wygłosił p. Stefan Starzyński, wiceminister Skarbu i prezes Międzyministerjalnej Komisji dla zbadania zagadnień turystyki referat: „Zagadnienie turystyki w Polsce“, następnie p. St. Osiecki referat: „Czy turystyka bez świadczeń społecznych może przynieść korzyści społeczeństwu i państwu“, wreszcie p. dr. Mieczysław Orłowicz, referat „Organizacja Polskiego Związku Popierania Turystyki oraz analogicznych organizacyj regjonalnych“.

Po przeprowadzonej dyskusji Zjazd uchwalił ogromną większością głosów rezolucje domagające się powołania do życia na drodze ustawowej instytucji oficjalnej przy wybitnym udziale przedstawicieli społeczeństwa, której zadaniem byłoby: *a)* Opieka nad całokształtem turystyki, *b)* zcentralizowanie i prowadzenie odpowiedniej propagandy w kraju i zagranicą celem rozwoju turystyki wewnętrznej i zewnątrz. Podstawy finansowe takiej instytucji należy oprzeć na dotacjach ze środków budżetowych, wpłatach poszczególnych ministerstw z funduszów propagandowych i innych, wpływach ze świadczeń obowiązkowych, wpłacanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, ciągnące korzyści materjalne z ruchu turystycznego i z różnych własnych dochodów np. wydawnictw i t. p.

Związek Popierania Turystyki.

Dalej uchwalono domagać się powołania do życia centralnej instytucji pod nazwą „Polski Związek Popierania Turystyki“ o charakterze nawpół oficjalnym przy równoczesnem utworzeniu analogicznych organizacyj wojewódzkich, powiatowych i miejscowych.

Wreszcie przyjęto wniosek o powołanie przez Ministerstwo Robót Publicznych komitetu organizacyjnego dla opracowania projektu ustawy o popieraniu turystyki i przygotowaniu organizacji „Polskiego Związku Popierania Turystyki“.

Zjazd regjonalny w Krakowie w sprawie popierania turystyki.

W związku z powyższą akcją odbyło się w dniu 3 marca b. r. w Krakowie, z inicjatywy Izby Handlowo-Przemysłowej w porozumieniu z p. Wojewodą Krakowskim zebranie interesowanych czynników przy udziale reprezentantów władz publicznych i organizacyj turystycznych celem omówienia potrzeby zorganizowania przemysłu turystycznego, hotelarskiego i uzdrowiskowego na terenie województwa. Po wygłoszeniu referatu przez inż. H. Mianowskiego i korreferatu dra Kazimierza Saysse Tobiczyka oraz po przeprowadzeniu dyskusji ze-

branie uchwaliło rezolucję tej treści, że uznaje się potrzebę jaknajrychlejszego utworzenia regjonalnej organizacji gospodarczej dla popierania rozwoju turystycznego na terenie województwa krakowskiego.

Polski Urząd Turystyczny.

Następnie Zjazd wybrał Komisję celem przedłożenia następnemu zebraniu organizacyjnemu konkretnego projektu regjonalnego zrzeszenia. W powyższem zebraniu brali udział delegaci P. T. T. Akcja w sprawie utworzenia Polskiego Urzędu Turystycznego oraz Państwowej Rady Turystycznej, poparta przez kilka zjazdów delegatów Związku Polskich Towarzystw Turystycznych w latach ubiegłych posunęła się w roku sprawozdawczym o tyle naprzód, że Międzyministerjalna Komisja dla zbadania Zagadnień Turystyki, pracująca od listopada 1928 roku pod przewodnictwem wiceministra Skarbu p. Stefana Starzyńskiego, która w dniu 16 marca 1931 r. zamyka swą działalność zatwierdzeniem memorjału, jaki imieniem Komisji ma być złożony Prezesowi Rady Ministrów, w memorjale tym na czoło postulatów wysunęła sprawę powołania do życia autonomicznego Polskiego Urzędu Turystycznego oraz jego ciała doradczego w postaci Państwowej Rady Turystycznej. W Radzie tej mają być reprezentowane stowarzyszenia turystyczne, oraz związki przemysłu turystycznego.

Państwowa Rada Kolejowa.

Punkt programu działalności polecający Zarządowi kontynuowanie starań o wprowadzenie delegata Związku Polskich Towarzystw Turystycznych do Państwowej Rady Kolejowej nie został dotychczas niestety uwieńczony pomyślnym rezultatem.

Polecony przez Zjazd Delegatów organizacyjny Zjazd Polskiego Związku Propagandy Turystycznej nie mógł się odbyć z tego powodu, że nie zaistniała dostateczna dla utworzenia tego rodzaju centrali ilość wojewódzkich czy też miejscowych związków propagandy turystycznej.

Na skutek inicjatywy Związku, popartej przez Ministerstwo Robót Publicznych wstawiło Ministerstwo Komunikacji do umowy z biurem podróży „Orbis" postanowienie, że biuro to obowiązane jest do prowadzenia propagandy turystycznej Polski własnemi funduszami. Należy się spodziewać, że nowe biuro rozpocznie na większą skalę planową akcję propagandową Polski zagranicą i w myśl zastrzeżenia zawartego w tej umowie utrzymywać będzie stały kontakt z towarzystwami turystycznemi za pośrednictwem Związku Polskich Towarzystw Turystycznych.

Wystawa Turystyczna w Poznaniu.

Zarowno Związek Polskich Towarzystw Turystycznych jak i poszczególne towarzystwa związkowe, wzięły bardzo intensywny udział w zorganizowaniu w okresie od 6 lipca do 10 sierpnia 1930 r. w Poznaniu Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki. Po dłuższych naradach oświadczył się Związek za przyjęciem dla tej wystawy systemu regjonalnego t. j. ugrupowania eksponatów wedle województw. Wniosek ten zaakceptowało Ministerstwo Robót Publicznych, które też udzieliło dla wystawy materjalnego poparcia, wynajmując z własnych funduszów kosztem stu kilkudziesięciu tysięcy złotych stoiska, które przydzielono następnie komitetom wojewódzkim bezpłatnie. Potworzone przeważnie pod protektoratem wojewodów, komitety wojewódzkie starały się o jaknajlepszy dobór eksponatów, a doznawały one w tej dziedzinie wybitnej pomocy ze strony towarzystw turystycznych. W jednem ze stoisk urządzono dział ogólny, obrazujący działalność towarzystw turystycznych, gdzie obok modelów i fotografij schronisk wystawionych w latach powojennych wywieszono też wykresy obrazujące rozwój Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Polskiego Związku Narciarskiego, Automobilklubu Polski, wykres organizacji Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, oraz mapę rozmieszczenia towarzystw turystycznych w Polsce. Przeważnie były to eksponaty pozostałe po Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r.

Wystawa Turystyczna w Warszawie.

Po zamknięciu Wystawy w Poznaniu eksponaty wszystkich województw, z wyjątkiem tarnopolskiego, zostały przywiezione do Warszawy, gdzie staraniem Polskiego Touring Klubu w jego hali przy ul. Bagatela 3, odbyła się w okresie od 6-go września do 19-go października Polska Wystawa Turystyczna. Wystawa ta była na cokolwiek mniejszą skalę, z powodu braku miejsca, powtórzeniem wystawy poznańskiej, a urządzono w niej również stoiska ogólne, w których pomieszczono eksponaty dotyczące Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, fotografje i modele schronisk, wykresy i mapy. Wystawa miała duże znaczenie propagandowe, a w ciągu 6-ciu tygodni trwania zwiedziło ją 25.000 osób.

Akcja wydawnicza.

Związek okazał wiele inicjatywy w kierunku pobudzania ruchu wydawniczego przewodników turystycznych i broszur propagandowych. Między innemi Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych zwrócił się do Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego z prośbą o wydanie w najbliższym czasie przewodnika po Wschodnich Karpatach w języku polskim, oraz przewodnika po Tatrach w języku niemieckim, ze specjalnem uwzględnieniem Tatr polskich.

W jesieni 1930 r. otrzymał Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych wniosek z Ministerstwa Robót Publicznych o nadesłanie programu akcji wydawniczej w dziedzinie przewodników turystycznych, od którego to programu czyniło Ministerstwo zależnem udzielenie dalszych subwencyj na wydawnictwa turystyczne dla towarzystw związkowych. W odpowiedzi zaznaczył Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, że ułożenie programu byłoby możliwem tylko w tym wypadku, gdyby Ministerstwo Robót Publicznych zapewniło znaczniejsze fundusze na realizację tego programu, gdyż planowa akcja wydawnicza towarzystw turystycznych rozbija się dotychczas nie o brak programu, ale o brak funduszów.

Z broszur propagandowych należy wymienić: Polskiego Touring Klubu „O wycieczkach po Polsce na zasadzie czeków podróży"; Podolskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Tarnopolu ilustrowany prospekt Podola w czterech językach; Nowogródzkiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego prospekt województwa w języku polskim i francuskim; broszurę o terenach narciarskich w Polsce, pióra prof. dra Klemensiewicza ze Lwowa w języku francuskim i niemieckim; Węgierskiego Związku Propagandy Turystycznej i Związku Polskich Towarzystw Turystycznych broszurę propagandową o Polsce w języku węgierskim „Lengyelorszag" (Polska) z tekstem opracowanym przez dr. Orłowicza; Wstęp do broszury dotyczący stosunków polsko-węgierskich utrzymany w gorącym tonie napisał dr. Kornel Tabori, wybitny dziennikarz węgierski i prezes Sekcji Prasowej Węgierskiego Związku Propagandy Turystycznej w Budapeszcie.

Celem wydawania statystyki ruchu turystycznego i wycieczkowego w Polsce prowadził Związek w 1929 r. dzięki subwencji Banku Gospodarstwa Krajowego Centralne Biuro Ewidencji Wycieczek. Pozostałą na 1930 r. niezużytą resztę tego funduszu w kwocie 1.853 zł., użył Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych na wydanie broszury p. t. „Ruch turystyczny w Polsce w 1929 r.", obrazującej całokształt ruchu turystycznego w Polsce w 1929 r. w związku z Wystawą Powszechną w Poznaniu w 1929 r. Redakcję broszury powierzono prof. Mieczysławowi Węgrzeckiemu członkowi Zarządu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, pod kierownictwem i przy współudziale sekretarza Związku Polskich Towarzystw Turystycznych dr. M. Orłowicza. Należy się wdzięczność Związkowi za wydanie tej broszury, która może stać się punktem wyjścia do dalszych coraz dokładniejszych prac w tym kierunku i dać podstawy do odpowiedniego ujęcia metod popierania turystyki.

Z inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych, podjął się Związek opracowania artykułów propagandowych o Polsce na 16 tematów w trzech językach w 480 egzemplarzach z 2 400 fotografji o 80 rozmaitych wzorach. Wśród tematów wyznaczonych przez Ministerstwo Robót Publicznych znajdują się następujące: „Zakopane i Tatry", „Beskidy Zachodnie", „Beskidy Wschodnie" i t. p. Do opracowania tych artykułów zostali zaproszeni: prof. dr. W. Goetel, dr. R. Kordys, dr. M. Orłowicz, prof. A. Lenkiewicz i inni.

Związek podjął następnie starania o rozszerzenie konwencyj turystycznych na ruch rowerowy, motocyklowy i automobilowy. Wobec życzliwego nastroju dla tego postulatu władz skarbowych, zachodzi możliwość wprowadzenia tego rodzaju ułatwienia narazie na granicy południowej i zachodniej Polski i poruszono tę sprawę w czasie ostatnich rokowań granicznych polsko-czesko-słowackich dotyczących drogi pienińskiej.

Różne.

Starania o uzyskanie zagranicznych paszportów ulgowych dla członków towarzystw turystycznych nie dały pomyślnego rezultatu.

Wyrażane wielokrotnie poglądy Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, że niezbędnem jest stworzenie centralnego związku przedsiębiorstw autobusowych, znalazły realizację 21 lipca 1930 r. na pierwszym Kongresie Samochodowym w Poznaniu, a Związek Polskich Towarzystw Turystycznych był na zjeździe tym reprezentowany przez sekretarza dr. M. Orłowicza, który na zaproszenie Komitetu Kongresu wygłosił referat dotyczący planowej organizacji autokarowych wycieczek okrężnych po Polsce, jako pierwszorzędnego zagadnienia zarówno w dziedzinie turystyki krajowej, jak i zagranicznej w Polsce.

W końcu należy zanotować starania Związku z pomyślnym rezultatem o wydatne rozszerzenie sieci szkolnych domów wycieczkowych, oraz o planową propagandę radjową turystyki. Wygłoszono 66 wykładów, przeważnie bardzo interesujących i transmitowanych niejednokrotnie na inne polskie stacje, szkoda jedynie, że odbywały się w bardzo niestosownej porze (od godz. 15·15 do 15·45).

Należy stwierdzić, że działalność Związku była energiczna, celowa i nader owocna i pożyteczna, a pod względem oszczędnej gospodarki swemi funduszami wzorowa.

Walne Zebranie.

W dniu 15 marca 1931 r. odbyło się Walne Zgromadzenie Związku, na którem udzielono absolutorjum ustępującemu Zarządowi i wybrano na następny okres prezesem Związku ponownie p. St. Osieckiego. Do Zarządu weszli ze strony Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego pp.: dr. Roman Kordys, dr. Emil Stolfa, dr. Wacław Majewski, dr. Tadeusz Smoluchowski i mjr. Bronisław Romaniszyn.

Projekt zmian statutu.

Potem w sprawie reorganizacji Związku uchwalono po przeprowadzonej dyskusji następujący wniosek:

„Zjazd Delegatów uważa za pożądane przygotowanie przez Zarząd na najbliższy Zjazd Delegatów Związku Polskich Towarzystw Turystycznych wniosków dotyczących zmiany statutu. Zmiany te powinny przedewszystkiem dotyczyć § 9. statutu w kierunku: *a)* wyjaśnienia, że przez określenie „Polskie Towarzystwo Turystyczne“ rozumie się towarzystwo turystyczne w Polsce, *b)* zastrzeżenie, że do Związku mogą należeć tylko towarzystwa turystyki czynnej, a nie związki popierania turystyki i związki przemysłu turystycznego, *c)* zastrzeżenie, że do Związku nie będą przyjmowane sekcje turystyczne klubów sportowych i towarzystw oświatowych, *d)* zastrzeżenie, że do Związku będą przyjmowane tylko towarzystwa, a nie związki, *e)* pozatem należy zmienić postanowienia § 34. statutu przez powiększenie liczby członków zarządu“.

Program działalności na 1931 r.

W końcu przyjęto preliminarz budżetowy w kwocie 23.000 zł. i uchwalono następujący program działalności Związku na 1931 r.:

a) Stwierdzając, że powtarzana kilkakrotnie uchwała Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, aby nie tylko władze państwowe, ale także samorząd i przemysł turystyczny zainteresowały się zagadnieniem turystyki w Polsce i udzieliły dla turystyki pomocy w dziedzinie finansowej i technicznej, znalazła uznanie władz centralnych, Zjazd poleca Zarządowi poparcie akcji Ministerstwa Robót Publicznych, zmierzającej do wniesienia do Sejmu projektu ustawy o popieraniu turystyki, która jako podstawę przyjmie nałożenie pewnych świadczeń obowiązkowych na rzecz turystyki na samorządy i na przemysł turystyczny. Związek Polskich Towarzystw Turystycznych powinien współdziałać przy opracowaniu projektu ustawy.

b) Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych powinien poprzeć wniosek Międzyministerjalnej Komisji dla zbadania zagadnień turystyki, aby utworzyć Polski Urząd Turystyczny, jako jednostkę autonomiczną, oraz Państwową Radę Turystyczną, jako organ doradczy, w której byłyby reprezentowane władze państwowe, organizacje turystyczne i przemysł turystyczny.

c) Należy kontynuować starania o wprowadzenie delegata Związku Polskich Towarzystw Turystycznych do Państwowej Rady Kolejowej.

d) Zjazd poleca zarządowi rozwijanie działalności w kierunku organizacji Polskiego Związku Przemysłu Turystycznego w duchu uchwał poprzednich Zjazdów.

e) Zjazd konstatuje, że wielokrotnie powtarzane postulaty, aby w tempie szybszem, niż dotychczas powstawały w Polsce Związki Propagandy turystycznej, wzorowane na zagranicznych syndykatach inicjatywy, nie zostały dotychczas zrealizowane mimo poparcia, jakie w tej sprawie użyczyło Ministerstwo Robót Publicznych. Wobec powyższego podtrzymuje Zjazd nadal żądanie, aby związki takie powstały przynajmniej w Warszawie, Lwowie, Wilnie, Katowicach, Łodzi, Poznaniu i Gdyni, a po ich powstaniu, aby założono Związek Centralny z siedzibą w Warszawie i poleca zarządowi działalność w tej dziedzinie.

f) Należy kontynuować starania o zawarcie konwencji turystycznej z Rumunją z tem, że pas turystyczny powinien po stronie rumuńskiej obejmować powiaty Bukowiny, graniczące z Dniestrem, część Beskidów Huculskich leżące po stronie bukowińskiej t. zw. Szwajcarję Bukowińską w okolicy Dornej Watry, Karpaty Marmaroskie i Alpy Rodniańskie.

g) Należy zwrócić się do Głównego Urzędu Statystycznego o gromadzenie materjałów potrzebnych dla zestawienia statystyki ruchu turystycznego w Pol-

sce, a to zarówno ruchu turystów zagranicznych, jak i ruchu turystycznego w kraju. Należy kontynuować w szczególności akcję zapoczątkowaną przez Związek Polskich Towarzystw Turystycznych w ubiegłym roku przez wydanie broszury M. Węgrzeckiego „Ruch Turystyczny w Polsce w 1929 r.“ Na wydanie analogicznej broszury ze statystyką ruchu turystycznego w roku 1930 powinien zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych starać się o uzyskanie subwencji Banku Gospodarstwa Krajowego.

h) Związek Polskich Towarzystw Turystycznych wystąpił z inicjatywą organizacji okrężnych wycieczek autokarowych po ważnych dla ruchu turystycznego okolicach kraju np. Podole, Karpaty, przedstawiając potrzebne wnioski zainteresowanym władzom centralnym, biurom podróży, względnie związkowi przedsiębiorstw autobusowych.

i) Związek Polskich Towarzystw Turystycznych powinien dążyć do uporządkowania stosunków w przemyśle autobusowym, popierając projekt zaliczenia tego przemysłu do przemysłów koncesjonowanych.

j) Należy współdziałać z władzami powołanemi do opieki nad turystyką i do propagandy turystycznej Polski przez dostarczenie im potrzebnych artykułów i fotografij z widokami Polski, za zwrotem kosztów.

k) W tej samej dziedzinie należy współdziałać z biurem podróży „Orbis“ ze względu na to, że biuro to powinno na podstawie umowy z Ministerstwem Komunikacji część swoich dochodów przeznaczyć na popieranie turystyki i propagandę turystyczną Polski, oraz na wydawnictwa turystyczne. Biuro to powinno utrzymywać kontakt z towarzystwami turystycznemi, a do jego Rady Nadzorczej powinien wchodzić reprezentant Polskiego Związku Towarzystw Turystycznych.

l) Należy dążyć do wydania w bieżącym roku administracyjnym, względnie przygotowania na rok 1932 turystycznego informatora. Powinien on zawierać wszelkie informacje z dziedziny turystyki, niezbędne dla osób szukających wskazówek, dotyczących turystyki krajowej lub zagranicznej.

ł) Należy przy pomocy subwencji Ministerstwa Robót Publicznych wydać broszurę, poświęconą rozwojowi turystyki w Niepodległej Polsce, tj. w okresie 1919—1930. W broszurze należy pomieścić zarówno rezultat pracy władz państwowych, jak i towarzystw turystycznych w tej dziedzinie.

m) Zjazd przyjmuje z uznaniem do wiadomości uzyskanie w r. 1930 oraz rozszerzenie w r. 1931 zniżek kolejowych dla członków towarzystw związkowych i dziękując za ich udzielenie Ministerstwu Komunikacji, poleca zarządowi kontynuowanie starań o rozszerzenie zakresu tych zniżek.

n) Należy kontynuować starania o uzyskanie zagranicznych paszportów ulgowych dla członków towarzystw turystycznych, zarówno w formie ulgowych paszportów indywidualnych dla prezydjów towarzystw związkowych, jak i w formie paszportów ulgowych dla wycieczek zbiorowych, organizowanych przez towarzystwa związkowe.

o) Uwzględniając inicjatywę Ministerstwa Robót Publicznych, należy starać się o utworzenie przy Związku Polskich Towarzystw Turystycznych funduszu wydawniczego dla wydawnictwa przewodników turystycznych w języku polskim i w językach obcych po całej Polsce, poszczególnych Województwach, większych miastach, partjach gór i t. p. Fundusz ten nie powinien być niższy niż 100.000 zł.

p) Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych poczyni starania, aby do projektowanej komisji przewozów autobusowych, która ma powstać przy Ministerstwie Robót Publicznych, oraz przy Dyrekcjach Robót Publicznych, weszli przedstawiciele Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, względnie w Województwach przedstawiciele działających na terenie Województw związkowych.

r) Zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych poprze organizacyjnie i finansowo wystawę turystyczną we Lwowie, urządzaną przez Polskie Towarzystwo Tatrzańskie w związku ze Zjazdem Asocjacji Słowiańskich Towarzystw Turystycznych.

VIII. ASOCJACJA SŁOWIAŃSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH.

Działalność naszego Towarzystwa w dziedzinie międzynarodowej współpracy Towarzystw Turystycznych była w roku sprawozdawczym bardzo intenzywna. Stwarza ona na przyszłość fundament do regularnego współżycia turystów różnych krajów, skoro tylko stosunki polityczne i gospodarcze w Europie doznają pewnego ustabilizowania

i uspokojenia. Działalność ta ujawniła się przedewszystkiem w międzynarodowym Zjeździe Towarzystw Alpinistycznych i w Kongresie Rady A. S. T. T.

O Zjeździe Towarzystw Alpinistycznych będzie poniżej mowa.

Kongres Rady A. S. T. w 1930 w Pradze.

Kongres Rady A. S. T. odbył się w ubiegłym roku w Czechach w dniach 23—28 września z wielką uroczystością i z licznym współudziałem czesko-słowackiego społeczeństwa. Z całego przebiegu Kongresu okazywało się, że zarówno Klub Czeskosłowackich Turystów jako gospodarz jak również sfery oficjalne i liczne warstwy miejscowego kulturalnego społeczeństwa zdawały sobie sprawę ze znaczenia Asocjacji i korzyści moralnych i materjalnych takiej współpracy dla rozwoju górskiej turystyki we własnym kraju. Oficjalnie wzięli udział w Kongresie: Członkowie Rady z Czechosłowacji pp. prezes V. V. Jeniček, generalny sekretarz red. Jan Kamenický i szereg osób reprezentujących K. C. S. T., z Polski pp.: prof. dr. Walery Goetel, mjr. Bronisław Romaniszyn i dr. Emil Stolfa, z Bułgarji p. adw. Mikołaj Gałtchew i z Jugosławji pp.: Maks Hrovatin, insp. Jos. Wesper, dr. J. C. Oblak z Lublany, dr. Davorin Senjor z Mariboru, prof. Jos. Pasarič ze Zagrzebia, Gustaw Cižek i Marja Barochowa z Wiednia. Ponadto w charakterze gości przybyły pp.: Paula Hrovatinowa z Lublany, Marja Cižkowa z Wiednia, Halina Romaniszynowa, Antonina Stolfowa i Marja Lardemerówna z Krakowa, oraz p. Franjo Ljubičič ze Starego Grodu.

W dniu 24 września odbyło się w sali Rady Miasta Pragi uroczyste otwarcie Kongresu. Prezes A. S. T. Jeniček powitał serdecznie zebranych, dziękując gościom za zaszczycenie zebrania swą obecnością. Następnie wysłano telegramy do króla bułgarskiego, jugosłowiańskiego, prezydenta Rzeczypospolitej Czeskosłowackiej i Polskiej, poczem nastąpiły przemówienia ministra handlu dr. Matouška, ministra dr. Slavika, burmistrza dra Baxy, zastępcy ministerstwa oświaty dr. Dvořaka, reprezentanta rosyjsko-czeskiego związku Ivana Ivanoviča Zlatareva, reprezentanta czesko-łużyckiego związku dra. Pata, reprezentanta urzędu ruchu obcych dr. Pštrossa, przewodniczącego słowackiego oddziału turystycznego K. C S. T. red. Pragra, przewodniczącego Hodysa, przewodniczącego Krusnohorskiego Oddziału K. C. S. T. prof. Brofta i zastępcy Jugosłowiańskiej Ligi Jiny Oprócz wyżej wymienionych byli obecni: szef sekcji kancelarji prezydenta republiki Schiessl, zastępcy ministerstwa robót publicznych, zdrowia, obrony narodowej, handlu, kolei i t. p., oraz liczni reprezentanci różnych instytucyj i towarzystw. Po złożeniu przez delegatów Rady A. S. T. wieńca na grobie nieznanego żołnierza, zwiedzili uczestnicy Kongresu przepiękną Pragę w wozach salonowych, użyczonych przez zarząd miejskiej kolei elektrycznej. W południe odbył się objad w Narodowej restauracji, wydany przez Zarząd Główny Klubu Czechosłowackich Turystów. Po południu odbyło się pierwsze posiedzenie Rady, poczem burmistrz miasta Pragi przyjął członków Kongresu we wspaniałych recepcyjnych salonach ratusza w gronie licznie zaproszonych gości. Wieczorem w przepełnionej sali Bibljoteki miejskiej wygłosił prof. dr. Goetel wykład ilustrowany przeźroczami p. t. „Ochrona przyrody u nas a narodowe parki afrykańskie“, który wysłuchany został z wielkiem zainteresowaniem i nagrodzony hucznemi oklaskami.

Dnia 25 września zwiedzono księgarnię K. C. S. T., poczem odbyło się następne posiedzenie Rady. Po obiedzie w hotelu „Paryż“, wydanym przez Związek hotelarski, udano się autokarem na Karlštin a następnie na Kożową horę, gdzie w wygodnie urządzonem schronisku oczekiwała uczestników Kongresu licznie zebrana publiczność z orkiestrą, witając ich serdecznie. Wieczorem odbył się bankiet na Barandowie w Pradze, wydany przez Zarząd miejskiej Kolei Elektrycznej z udziałem między innymi min. Slavika, Matouška, inż. Mölzra i in. W wesołym nastroju bawiono się do późnej nocy.

Dnia 26 września rano udano się koleją do Kralowego Hradca, gdzie powitali przybyłych reprezentanci miejscowej ludności. Po zwiedzeniu miasta a zwłaszcza nowego bardzo interesującego i okazałego miejskiego muzeum i obiedzie wydanym przez Radę Miejską, udano się w dalszą drogę pociągiem do Jabłonnego i następnie autokarem na Suchy Wierch do Kramarzowej Haty, gdzie odbyło się dalsze posiedzenie Kongresu, a następnie wspólna wieczerza z zabawą do późnej nocy.

Dnia 27 września rano udano się autobusem do Kyšperka, gdzie powitała uczestników Kongresu miejscowa inteligencja ze starostą miejskim Zippem na czele.

Na dworcu kolejowym w Bernie powitali przybyłych prof. dr. Absolon, red. r. Bocek za Morawski Kras i starosta miejski Tomes. Po obiedzie zwiedzono wystawę Slowiańskiej Epopeji mistrza Muchy, który osobiście udzielał szczegółowych objaśnień, następnie udano się na bardzo pouczającą wystawę „Antropos“, gdzie z wielkiem zainteresowaniem wysłuchano fachowych wyjaśnień wielkiej miary uczonego dra Absolona.

Następnie zwiedzono pobieżnie miasto a po wieczerzy, wydanej przez radę miasta Berna udano się wieczorem koleją do Blanska i autokarem na Macochę, gdzie w Jubileuszowej Hacie K. C. S. T. odbyło się końcowe posiedzenie Rady.

W dniu 28. września zwiedzili uczestnicy Kongresu pod łaskawem kierownictwem dra Absolona słynne na cały świat jaskinie Morawskiego Krasu.

Pod wrażeniem przepięknych skarbów przyrody i szczerej słowiańskiej gościnności naszych braci, połączeni serdecznym węzłem zadzierzgniętym w czasie kilkudniowej wymiany myśli i uczuć, z żalem rozstawali się uczestnicy Kongresu, wołając: „Do widzenia w przyszłym roku w Polsce!“

W czasie kilkudniowych obrad Rady A. Sł. powzięto szereg uchwał, z których najważniejsze są następujące:

1. Asocjacja z wielką radością wita definitywne otwarcie w Polsce Parku Narodowego na granicy polsko-czeskosłowackiej w Pieninach nad Dunajcem.

2. Asocjacja wyraża życzenie, ażeby obszar położony nad Dunajcem po stronie czeskosłowackiej a stanowiący własność państwową, jaknajrychlej został połączony z przyległem polskiem terytorjum jako pierwszy pograniczny Park Narodowy w Europie, stanowiąc wielkie dzieło słowiańskiej, turystycznej solidarności.

3. Asocjacja z radością wita postęp prac przygotowawczych Polski, zmierzających do urzeczywistnienia Parków Narodowych na obszarach Babiej Góry w zachodnich Beskidach i Czarnohory w Beskidach wschodnich i zwraca się do odnośnych czynników Czechosłowacji z prośbą, ażeby prace, dotyczące przemiany przyległych terytorjów ze strony czeskosłowackiej zostały przyspieszone. Asocjacja postanawia, ażeby jej delegaci wzięli udział w komisjach projektowanych w przyszłym roku na Babiej Górze i Czarnogórze w celu urzeczywistnienia parków.

4. Asocjacja projektuje otwarcie polsko-czeskosłowackiego parku w Tatrach dla ideowego i praktycznego rozwoju turystyki. Asocjacja zwraca się do odnośnych czynników polskich i czeskosłowackich z prośbą o przyspieszenie urzeczywistnienia Tatrzańskiego Parku Narodowego.

5. Asocjacja z radością wita postęp w tworzeniu górskich rezerwatów w Jugosławji, jak na Triglawie i na Plitvickich jeziorach, w grupie Welebitu i Rabu i prosi miarodajne czynniki w Jugosławji o dalsze intenzywne prace, zmierzające do rozszerzenia powyższych rezerwatów i tworzenia następnych.

6. Asocjacja wyraża życzenie, aby zostały wydane w państwach słowiańskich przepisy o ochronie przyrody i zwraca się w tym względzie do miarodajnych czynników w Bułgarji, Czechosłowacji, Jugosławji i Polski mając nadzieję, że podobne przepisy zostaną wydane również w Rumunji.

7. Asocjacja jest tego przekonania, że do uregulowania prac w interesie ochrony przyrody w krajach słowiańskich jest niezbądnie potrzebne ustanowienie referatów dla ochrony przyrody w centralnych urzędach państw zrzeszonych w Asocjacji i w organizacjach w Asocjacji zastąpionych a to za przykładem Polski, gdzie odnośny urząd centralny i organizacja dla ochrony przyrody już istnieją.

8. W czasie każdego kongresu A. S. T. należy urządzać odczyty propagandowe z wyświetlaniem odpowiednich filmów.

9. Władzom państw słowiańskich należy zwrócić uwagę na ważność zarządzenia, ażeby w sprawach celnych i paszportowych odnośnie turystów zagranicznych czyniły jak najdalej idące ułatwienia, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju ruchu zagranicznego.

10. Poprzednie uchwały o unifikacji turystycznej terminologji i nomenklaturze geograficznej uzupełnia się następująco: należy zaprowadzić w poszczególnych państwach terytorjalne komisje i nazwiska ich członków należy zapodać sekretarjatowi. Należy w czasie prac nad nomenklaturą nawiązać porozumienie z przewodnikami górskimi, znającymi miejscowe nazwy ludowe.

11. Towarzystwa zrzeszone w A. S. T. są obowiązane wysyłać do sekretarjatu treściwe wiadomości o sprawach turystycznych i o swej działalności (ewent. wycinki z gazet) celem zorganizowania słowiańskiej turystycznej korespondencji.

12. Uznano potrzebę powołania do życia Związku hotelarzy w Jugosławji, Bułgarji i w Polsce jak również założenia Asocjacji słowiańskich związków hotelarzy. Zaleca się założenie związku na wzór czeskosłowacki.

13. Sprawa ochrony nazwy przedsiębiorstwa, jak „hotel turystyczny, restauracja, schronisko turystyczne, noclegarnia“, która ma przysługiwać tylko towarzystwom turystycznym, zostanie przedłożona odpowiednim urzędom.

14. Zarządy kolei żelaznych państw słowiańskich zostaną poinformowane o znaczeniu ulg przejazdowych dla turystów i zostanie im zalecone ujednostajnienie ulg turystycznych i udzielanie tychże wszystkim członkom A. S. T.

15. Polecono sekretarjatowi sporządzenie nowego wzoru odznaki, który ma być przedłożony Zarządowi Asocjacji do rozpatrzenia.

16. Uchwalono ponownie jednogłośnie, że zwyczajnymi członkami A. S. T. mogą być tylko górskie towarzystwa słowiańskie turystyczne, które zostaną przez zarząd jednogłośnie przyjęte w myśl statutu. Do współpracy mogą zostać od czasu do czasu proszone również inne towarzystwa albo korporacje naukowe i to na posiedzenia w sekcjach lub na plenarnych zebraniach A. S. T.

17. Materjał obrazowy winny poszczególne towarzystwa dostarczać w należytej ilości tak, ażeby mógł on służyć wydawnictwom prasowym dla celów propagandy oraz zasilić archiwum fotograficzne sekretarjatu.

18. Poleca się, ażeby w państwach, których układ terytorjalny tego wymaga, zostały powołane do życia terytorjalne komisje turystyczne z centralnem biurem przy ministerstwie w celu śledzenia ogólnych wyników i potrzeb pracy turystycznej (w Jugosławji — okręgi, w Polsce — województwa).

19. Kwestja zaprowadzenia czasu letniego pozostanie w programie obrad w przyszłym roku.

20. Wyrażono życzenie, ażeby statystyka ruchu zagranicznego została uzupełniona datami gości z państw słowiańskich.

21. Asocjacja powitała z uznaniem wynik konferencji w Zakopanem z 5—8 sierpnia 1930 r. w sprawie założenia międzynarodowej federacji górskiej turystyki i powołania do życia komisji studjów. Powierzono P. T. T. dalszą pracę nad organizowaniem europejskiego alpinizmu.

22. Ze względu na rozwój campingu poleca się towarzystwom, ażeby zwracały większą uwagę na jego rozwój, któryby się niesprzeciwiał zasadom turystyki i ochrony przyrody.

23. Uznaje się potrzebę organizowania w celach propagandowych wystaw wędrownych piękna przyrody i pamiątek państw słowiańskich.

24. Na najbliższy sezon należy sporządzić afisze propagandowe z napisem: „Poznaj piękno ziem słowiańskich".

25. Dla wspierania przedsięwzięć prasowych A. S. T. stwarza się fundusz prasowy na podstawie osobnego statutu następującej treści:

I. Fundusz prasowy A. S. T. stwarza się na potrzeby wydawnictw organizacyjnych i propagandowych, broszur, ulotek i t. p.) a zwłaszcza regularnie wydawać się mającego Rocznika, ażeby cel A. S. T. i turystyka w krajach słowiańskich były czynnie popierane.

II. Wszystkie wydawnictwa zasilane z funduszu prasowego muszą być wydawane we wszystkich językach towarzystw zrzeszonych w A. S. T.

III. Fundusz prasowy tworzy się *a)* z właściwego funduszu, który tworzą składki towarzystw zrzeszonych w A. S. T. w postaci dodatku 10 halerzy — 10 groszy — 10 leji — 10 par — według waluty odnośnych państw — do składki członkowskiej. *b)* z datków, subwencyj i zapomóg instytucyj publicznych albo też innych, oraz z własnych dochodów A. S. T.

IV. Funduszem prasowym zarządza, przechowuje go i wypłaca towarzystwo, któremu przypadł zarząd A. S. T. z tem zastrzeżeniem, że uskutecznia ono wypłaty tylko na pisemne polecenie przewodniczącego i sekretarjatu A. S. T. Z końcem każdego roku kalendarzowego, najpóźniej do 31 stycznia roku następnego sporządzono zestawienie bilansu, zamknięcie rachunkowe dochodów i wydatków i przedkłada przewodniczącemu i sekretarzowi A. S. T., których powinnością, jest odpisy dotyczących rachunków przedłożyć do 14 dni poszczególnym towarzystwom zrzeszonym w A. S. T. i na najbliższem zebraniu Zarządu A. S. T. złożyć sprawozdanie o stanie Funduszu prasowego.

V. Publikacje zasilane z Funduszu prasowego A. S. T. i przed wydaniem na czas Towarzystwom zrzeszonym w A. S. T. zgłoszone, powinny te Towarzystwa pobrać po ustalonej cenie w ilości odbitek, równej conajmniej 1 proc. ilości członków odnośnego towarzystwa, Rocznika zaś najmniej w ilości równej 2 proc. ilości członków Towarzystwa.

VI. Niniejszy statut Funduszu prasowego A. S. T. przyjęty na zebraniu Zarządu A. S. T. dnia 26 września 1930 roku, obowiązuje na przeciąg 3 lat t. j. do roku 1933 włącznie i wymaga uchwały Walnego Zgromadzenia każdego towarzystwa zrzeszonego

w A. S. T. Po upływie pełnych 3 lat od daty niniejszej uchwały, statut niniejszy staje się definitywnym, o ile nie wpłyną nowe dotyczące wnioski Towarzystw.

26. Przyjęto z podziękowaniem do wiadomości zezwolenie mistrza Alfonsa Muchy, aby postać słowiańskiej jedności, przedstawiona w jego obrazowym cyklu „Slovanska epopej" została odpowiednio zastosowana na nowej odznace i na afiszach A. S. T.

IX. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA TOWARZYSTW ALPINISTYCZNYCH.

Zjazd w Zakopanem.

W dniach od 5 do 7 sierpnia 1930 r. odbyła się w Zakopanem międzynarodowa konferencja tow. turystyki górskiej, zwołana z upoważnienia Rady A. S. T. T. a z inicjatywy P. T. T. przez Zarząd Główny Towarzystwa. Konferencja ta, na którą ze względów rozmaitych, częściowo technicznych, częściowo jednak i politycznych, nie przysłały swych delegatów kluby alpejskie niemiecki, angielski, włoski i norweski, miała na celu rozpatrzenie potrzeby i sposobów ściślejszej współpracy międzynarodowej pomiędzy tow. turystyki górskiej rozmaitych narodów oraz zastanowienie się nad ewentualnością założenia międzynarodowej federacji towarzystw alpinistycznych. Dwa te cele, rozważane od paru lat w łonie P. T. T. i A. S. T. T., wskazywane były na ich obradach jako potrzeba rozszerzenia na większe grono narodów takich form współdziałania, jakie się z powodzeniem rozwinęły w łonie A. S. T. T. pomiędzy tow. górskiemi narodów słowiańskich.

Na konferencji byli obecni delegaci Rady i Sekretarjatu A. S. T. T., i wszystkich towarzystw, wchodzących w skład A. S. T. T. (t. j. P. T. T., Bułgarskie Tow. Turystyczne, Klub Czeskosłowackich Turystów i Związek tow. górskich w Jugosławji), oraz przedstawiciele: „Club Alpin Français", „Svenska Turistföreningen" (tow. ogólno turystyczne, prowadzące w znacznej części gospodarkę w górach Szwecji) i „Svenska Fjällklubben" (tow. czysto wysokogórskie). Akces do prac konferencji zgłosiły ponadto: „Club Alpin Belge" z Brukseli, „Nederlandsche Alpenvereeniging" z Hagi, „Touring - Club Turc" ze Stambułu oraz z pewnemi zastrzeżeniami: „Schweizer Alpenclub" z Zurychu i „Oesterreichischer Alpenklub" z Wiednia. — Delegację P. T. T. stanowili pp.: prezes inż. Jan W. Czerwiński i prof. dr. Walery Goetel, jako przedstawiciele z prawem głosu stanowczego, oraz pp.: dr. Emil Stolfa, prezes Stanisław Osiecki i Mg. Witold Mileski — z głosem doradczym.

Pierwszy dzień obrad poświęcono wysłuchaniu trzech referatów podstawowych (mjr. Br. Romaniszyn: „Ideologja Alpinizmu", prof. dr. W. Goetel: „Ochrona przyrody i parki narodowe oraz ich stosunek do turystyki górskiej", Mg. W. Mileski: „Praktyczna współpraca tow. turystyki górskiej"), po których rozwinęła się interesująca dyskusja, której wyniki ujęto w projekty uchwał. W ciągu dwu dni następnych odbyły się wycieczki uczestników konferencji do Pienin i Szczawnicy (wraz z przejazdem łodziami przez przełom Dunajca) i do Morskiego Oka. Obydwie miały zilustrować uczestnikom naocznie stan prac nad realizacją pogranicznych polsko - czeskosłowackich górskich parków narodowych.

Uchwały konferencji.

Ostatniego dnia konferencji, przyjęto jednogłośnie na zebraniu końcowem tekst wniosków i rezolucji końcowej, przygotowany przez Komisję redakcyjną konferencji. Nie przytaczając w tem miejscu pełnego brzmienia tych uchwał, podanych dosłownie w tomie VIII Rocznika P. T. T. „WIERCHY" (1930 r.) na str. 198—199, zauważamy jedynie, że w wyniku przeprowadzonej nad referatami dyskusji konferencja jednogłośnie uznała za stosowne wyrazić życzenia, aby: 1) ochrona przyrody stanowiła zasadniczą część składową alpinizmu, 2) młode pokolenie turystów wychowywano w miłości do gór, 3) dążono do prostego i skromnego życia w górach oraz unikano urządzania zbędnych dla turysty ułatwień i udogodnień, 4) zwalczano manję rekordów wszelkiego rodzaju w wykonywaniu turystyki. W szczególności w sprawach ochrony przyrody górskiej przyjęto rezolucje wyrażające, że: 1) Konferencja uważa jako rzecz koniecznie potrzebną ochronę piękności przyrody górskiej, która jest zagrożona przez zbyt wielką eksploatację, industrjalizację i cywilizację. Ochrona przyrody jest w tem znaczeniu funkcją i racją bytu turystyki górskiej, 2) Na górskich obszarach rozmaitych krajów można osiągnąć tę ochronę przyrody w znacznej mierze drogą specjalnych ustaw oraz przez zakładanie Parków Narodowych. Jest rzeczą bardzo ważną, aby zagrożone obszary były strzezone, odnośne przepisy ściśle przestrzegane, a nadto, aby państwo oraz z organizacje społeczne i alpinistyczne przyczyniały się do powiększania fych obszarów,

3) Konferencja wita z radością i uznaniem założenie Parku Narodowego na granicy Polski i Czechosłowacji w Pieninach, który jest pierwszem w Europie urzeczywistnieniem Parku Narodowego wspólnego dwu państwom. Zakładanie podobnych Parków Narodowych stanowi istotny interes dla rozwoju turystyki wysokogórskiej i dobrych stosunków międzynarodowych.

Wreszcie w sprawie międzynarodowej współpracy towarzystw turystycznych, zalecił Zjazd jednogłośnie wymianę publikacyj, powołania do życia w poszczególnych krajach centralnych biur dla wymiany diapozytywów, konieczność wymiany zapatrywań poszczególnych towarzystw na rozwój ideologji alpinizmu i jej realizacji, oraz wprowadzenia na zasadach wzajemności dla członków towarzystw turystyki górskiej ulg i ułatwień w przekraczaniu granic państwowych i korzystaniu ze schronisk podobnie, jak to reguluje Konwencja Turystyczna Polsko - Czesko - Słowacka i układ Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego z Klubem Czeskosłowackich Turystów. Ponadto uchwalił Zjazd w końcowej rezolucji powołać do życia Komisję, mającą na celu ustalić zasady międzynarodowej organizacji Towarzystw alpinistycznych na podstawie wyżej wspomnianych wskazań. W skład tej Komisji weszły wszystkie towarzystwa turystyki górskiej, reprezentowane na Zjeździe. Uczestnicy Zjazdu wyrazili jednak jednogłośnie życzenie, iż byłiby nader zadowoleni, gdyby także delegaci innych towarzystw alpinistycznych zechcieli wziąć udział w pracach Komisji w ogólnym interesie turystyki górskiej.

W Komisji tej przewodnictwo objął „Club Alpin Français", wiceprezesurę „Svenska Fjällkluben", zaś sekretarjat generalny — P. T. T. W czasie konferencji, uczestnicy byli gośćmi Zarządu Głównego P. T. T.

Konferencja powyższa może mieć wielkie znaczenie jako pierwszy konkretny krok do zbliżenia do siebie poszczególnych towarzystw górskich rozmaitych krajów, poczem w przyszłości przyjść może także pewne, tak bardzo z wielu względów pożądane, ich powiązanie organizacyjne czy to w formie federacji alpinistycznej czy też w ramach ogólniejszego porozumienia.

Na P. T. T., wobec powierzenia mu obowiązków piastowania Sekretarjatu generalnego w ustanowionej przez Konferencję Komisji Studjów, ciąży odtąd obowiązek przygotowania podstaw do dalszej owocnej dyskusji i narad międzynarodowych w tej sprawie.

Przebieg konferencji, wygłoszone referaty i przyjęte na podstawie dyskusji uczestników rezolucje, postanowił Zarząd Główny zawrzeć w osobnej przez siebie wydać się mającej w 4 językach bogato ilustrowanej broszurze.

X. DZIAŁALNOŚĆ WŁADZ PAŃSTWOWYCH DLA UŁATWIENIA I PROPAGANDY RUCHU TURYSTYCZNEGO W KARPATACH.

Działalność Ministerstwa Robót Publicznych.

Podobnie jak w latach ubiegłych Referat Turystyki Ministerstwa Robót Publicznych, zwracał w 1930 r. baczną uwagę na Tatry i Beskidy jako najważniejszy teren turystyczny w Polsce. Dotyczyło to zarówno budowy schronisk, domów wycieczkowych i ścieżek turystycznych, jak spraw organizacyjnych, wydawnictw informacyjnych i propagandowych w języku polskim i w językach obcych. Z tego powodu niemal połowa kredytów jakimi dysponował Referat Turystyki w ubiegłym roku, została przeznaczona na wydatki związane z turystyką górską i jej propagandą. W szczególności z kwoty 160.000 zł. jaka stanowiła kredyty Ministerstwa Robót Publicznych na cele turystyki, sumę 78.450·46 zł. wydano na inwestycje w Karpatach oraz wydawnictwa związane z Karpatami, a zatem stanowi to 49% wydatków na cele turystyki.

Przedewszystkiem udzielono kilkunastu subwencji na budujące się lub wykończane schroniska w Tatrach i Beskidach. Z powodu szczupłych kredytów subwencje te nie mogły być wysokie, a najwyższe z nich wynosiły po 10.000 zł. Ogółem udzielono subwencyj w kwocie 50·178 zł. Z tego połowa przypadła oddziałom P. T. T., druga połowa innym towarzystwom turystycznym i narciarskim gospodarującym na tym terenie.

Z oddziałów P. T. T. otrzymały: Oddział Górnośląski w Katowicach na wykończenie schroniska na Równicy 3.178 zł., Sekcja Narciarska P. T. T. na schronisko na Hali Pysznej 1.500 zł., Oddział P. T. T. w Rabce na schronisko na Wielkim Luboniu 2.500 zł., Oddział P. T. T. w Zakopanem na schronisko przy Pięciu Stawach 3.000 zł., wreszcie

Oddział P. T. T. w Stanisławowie na rozmaite inwestycje w Karpatach Wschodnich 15.000 zł. Z kwoty tej zostało przeznaczone 2.000 zł. na ścieżki turystyczne, 500 zł. na wywieszenie map na dworcach kolejowych, 3.500 zł. na rozszerzenie schroniska na Zaroślaku, 3.000 zł. na schronisko w Rafajłowej, 3 000 zł. na szałasy turystyczne pod Chomiakiem, pod Wysoką w Gorganach i koło jeziora Szybeny, oraz 3.000 zł. na schronisko pod Doboszanką.

Z innych organizacji turystycznych i narciarskich otrzymały: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze na dom wycieczkowy w Zakopanem 3.000 zł, Karpackie Towarzystwo Narciarzy na rozszerzenie schroniska w Sławsku 10.000 zł., Beskid Śląski w Orłowej na wykończenie schroniska na Kozubowej 10.000 zł., oraz konwent OO. Bernardynów w Dukli, na schronisko turystyczne w Przełęczy Dukielskiej przy pustelni bł. Jana z Dukli 2.000 zł.

Szczupłość kredytów, w szczególności ich zmniejszenie w miesiącach jesiennych, zmusiły Ministerstwo Robót Publicznych do odroczenia do 1931 r. kilku dalszych subwencji, w szczególności na schronisko turystyczne w Pieninach, budowane przez Śląską Wojewódzką Komisję Turystyczną, na rozbudowę schroniska w Gorcach, na dom wycieczkowy w Szczawnicy Niżnej i t. d. Z tego samego powodu odłożono też do 1931 r. udzielenie dalszej subwencji na budowę rozpoczętego w 1930 r. schroniska Warszawskiego Klubu Narciarskiego w Dolinie Chochołowskiej w Tatrach, który natomiast dostał w 1930 r. subwencję Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego w kwocie przeszło 18.000 zł. Odłożono również dalszą subwencję na budowę nowego Dworca Tatrzańskiego P. T. T. w Zakopanem.

Wobec tego, że P. T. T. w 1929 r. nie otrzymało z powodu wyczerpania kredytów praktykowanej w ubiegłych latach subwencji w kwocie 5.000 zł. na roboty w górach (budowa ścieżek i ich znakowanie), subwencja ta w 1930 r. została wypłacona w podwójnej wysokości 10.000 zł. Ministerstwo Robót Publicznych zaznaczyło, że kwota ta powinna być podzielona między Zarząd Główny i oddziały prowadzące roboty w Tatrach, Beskidach Zachodnich i Beskidach Wschodnich.

W dziedzinie propagandy turystyki górskiej została w zimie 1929/30 wydana i rozesłana broszura prof. dr. Z. Klemensiewicza ze Lwowa, poświęcona terenom narciarskim w Polsce. Pojawiła się ona w nakładzie 3.000 egzemplarzy w języku francuskim (Les Terrains de Ski en Pologne), oraz w nakładzie 6.000 egzemplarzy w języku niemieckim (Das Skigelände in Polen). Obydwie broszury mają po 48 str. tekstu i kilkanaście ilustracyj, oraz kilka schematycznych mapek terenów narciarskich w Polsce. Koszt nakładu wynosił 6 081·72 zł. Chociaż nakład niemiecki był dwa razy większy od francuskiego, został on już całkowicie wyczerpany wobec dużego zainteresowania się polskiemi terenami narciarskiemi przedewszystkiem w krajach posługujących się językiem niemieckim, skąd niektóre konsulaty nadsyłały zapotrzebowania wynoszące po kilkaset egzemplarzy broszury. Egzemplarze francuskie cieszyły się mniejszem powodzeniem. Z Anglji i Ameryki wysunięto natomiast postulat wydania tejże broszury w języku angielskim.

Chcąc ułatwić propagandę turystyczną Tatr i Zakopanego udzieliło Ministerstwo Robót Publicznych Zarządowi Głównemu P. T. T. subwencji w kwocie 5 000 zł. na wydanie ulotki propagandowej Tatr i Zakopanego w językach angielskim i niemieckim. Z powodu udzielenia subwencji dopiero w połowie sezonu letniego 1930 r., broszury będą przygotowane dopiero na sezon letni 1931 r. Pozatem dla celów propagandowych nabywało Ministerstwo Robót Publicznych rozmaite broszury i albumy, które były rozsyłane na zagraniczne wystawy turystyczne, zagranicznym towarzystwom turystycznym i biurom podróżnym, konsulatom polskim i t. d.

Między innemi zakupiono: 500 egzemplarzy broszury prof dr. Szafera o Parkach Narodowych, 50 albumów Tatr, wydanych przez Sekcję Narciarską P. T. T. i kilkaset egzemplarzy albumu „Karłowicz w Tatrach“, wydanego przez Sekcję Turystyczną P. T. T. Ogółem wydano na wydawnictwa własne i obce z działu literatury górskiej 16.240·43 zł.

Z wiosną 1930 r. wyszedł drukiem w nakładzie 1.000 egzemplarzy kosztem 3.476·43 zł. protokół ankiety, odbytej w Zakopanem w 1929 r. p. t. „Sprawy Tatr, rozwój Podhala i Zakopanego“. Jest to spora broszura o rozmiarze 380 str. tekstu petitem, opracowana przez dr. Mieczysława Orłowicza i Stanisława Lenartowicza, która w ciągu kwietnia i maja 1930 r. została rozesłana zainteresowanym władzom państwowym i samorządowym, towarzystwom turystycznym i kulturalnym, oraz osobom interesującym się sprawami Tatr, Podhala i Zakopanego. W konsekwencji uchwał ankiety wysunęło P. T. T. postulat powołania do życia przy Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie, Komitetu

Rozbudowy Podhala, któryby się zajął realizacją postulatów ankiety. Do wniosku tego szereg władz centralnych odniósł się przychylnie, a sprawa znajduje się obecnie w toku załatwienia.

Aby mimo skromnych kredytów, jakiemi dysponowało Ministerstwo, zaznaczyć poparcie dla zagadnień kulturalnych związanych z górami, udzielono Muzeum Tatrzańskiemu w Zakopanem subwencję w kwocie 1.000 zł. na uzupełnienie działu turystycznego. Subwencją w tej samej wysokości poparto też Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe P. T. T. w Zakopanem, chcąc umożliwić temsamem jego egzystencję niezbędną dla ratowania ofiar nieszczęśliwych wypadków Tatrach.

Zarówno ze strony P. T. T. jak i Związku Polskich Towarzystw Turystycznych wpłynęły pod koniec 1930 r. wnioski, dotyczące rozszerzenia konwencji turystycznej polsko-czesko-słowackiej przedewszystkiem pod względem terytorjalnym przez rozszerzenie t. zw. pasa turystycznego. Załatwienia tych wniosków, dla których istnieje przychylny nastrój zarówno w Polsce jak i Czechosłowacji, należy się spodziewać w ciągu 1931 roku.

Jedną z ważniejszych spraw o charakterze międzynarodowym, dotyczących turystyki górskiej jest umowa polsko-czesko-słowacka w sprawie drogi pienińskiej i jej używania, zarówno przez mieszkańców okolicznych gmin polskich jak i dla celów turystycznych. Umowa ta przygotowana już jest we wszystkich szczegółach i prawdopodobnie dojdzie do jej podpisania w ciągu 1931 r.

Pod koniec roku 1930 Ministerstwo Robót Publicznych, uwzględniając inicjatywę P. T. T. i Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, po wysłuchaniu opinji, zainteresowanych w tej sprawie ministerstw, poleciło Urzędowi Wojewódzkiemu w Stanisławowie zwołanie ankiety w sprawie Karpat Wschodnich. Ankieta ta odbędzie się w Stanisławowie w ostatnich trzech dniach maja 1931 roku.

Do dziedziny propagandy turystycznej gór polskich należy zaliczyć kilka wystaw turystycznych, które odbyły się w 1930 r. z poparciem finansowem Ministerstwa Robót Publicznych. W szczególności kosztem 25.000 zł. przygotowano dział turystyczny w pawilonie polskim na międzynarodowej wystawie w Leodjum i Belgji. Turystykę górską reprezentowały panoramy Czarnohory w zimie i Morskiego Oka, oraz kilkadziesiąt powiększeń fotograficznych i przeźroczy z widokami gór polskich w szacie letniej i zimowej. Kwotą 130.000 zł. przyczyniło się Ministerstwo Robót Publicznych do wynajęcia stoisk w polskim dziale turystycznym Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu w 1930 r. Przyjęto na niej system regjonalny, a eksponaty przygotowały wojewódzkie komitety. Szczególnie okazale wypadły stoiska woj. krakowskiego, gdzie dział górski był doskonale reprezentowany, oraz stoisko woj. stanisławowskiego przygotowane przy współudziale Oddziału Stanisławowskiego P. T. T. W stoiskach tych zwracały uwagę piękne fotografje, wyroby ludowego przemysłu artystycznego, panoramy Nowego Sącza, Morskiego Oka i Czarnohory.

Odbywające się w Polsce kongresy międzynarodowe, o ile zależało to od Ministerstwa Robót Publicznych, były stale na zakończenie kierowane do Zakopanego w Tatry i w Pieniny. Między innemi w drugiej połowie maja zwiedzili Zakopane i Pieniny uczestnicy konferencji hydrologicznej państw położonych nad morzem Bałtyckiem przy udziale delegatów 8 państw, wśród których znaleźli się też reprezentanci Łotwy i Rosji Sowieckiej.

Niezależnie od władz centralnych opiekowały się turystyką górską również urzędy wojewódzkie w Katowicach, Krakowie, Lwowie i Stanisławowie przy pośrednictwie swoich referatów turystyki, oraz wojewódzkich komisyj turystycznych.

Wojewódzka Komisja Turystyczna w Krakowie.

Komisja ta odbyła następujące posiedzenia: 23 stycznia 1930 w sprawie przyjęcia, wycieczki Kongresu Hydrologów Bałtyckich w Województwie Krakowskiem. — 1 lutego 1930 w sprawie zawiązania Komitetu regjonalnego, i Komitetów lokalnych dla wzięcia udziału przez regjon krakowski w Międzynarodowej Wystawie Komunikacji i Turystyki w Poznaniu. — 17 marca 1930 w sprawie ustalenia programu działania Krakowskiego Komitetu regjonalnego, oraz w sprawie stoiska regjonalnego na tejże Wystawie. — 23 kwietnia 1930 w sprawie szczegółowego programu przyjęcia wycieczki Hydrologów Bałtyckich (posiedzenia W. K. T. z udziałem delegata M. R. P.). — 14 i 15 czerwca 1930. udział Woj. Kom. Tur. w konferencji turystycznej Polsko-Węgierskiej. — 30 października

1930 udział Woj. Kom. Tur. w sprawie zawiązania syndykatu inicjatywy turystyki dla miasta Krakowa

Czynności referatu turystyki w r. 1930/31 obejmowały głównie sprawy związane z udziałem regjonu krakowskiego na Wystawie Kom. Tur. w Poznaniu i z pokryciem potrzebnych na to funduszów. Prowadzono ścisłą współpracę z Wydziałem Samorządowym Urzędu Wojewódzkiego, Miejskiem Muzeum Przemysłowem oraz Komitetami lokalnemi w Nowym Sączu, Nowym Targu, Żywcu, Zakopanem i t. d.

Referent Turystyki jest stałym delegatem w Komisji dla spraw turystycznych Polsko-Węgierskiej. Ponadto Referat turystyki załatwia wszystkie bieżące agendy turystyczne swego Urzędu, przyczem z ważniejszych wymienia się: Udział regjonu Krakowskiego w Wystawie turystycznej w Warszawie, interwencja w sprawie zmiany w rozkładzie jazdy koleją na rok 1931/32, udział w Komitecie organizacyjnym imprez zimowych w r. 1930/31, udział w organizacji kursów narciarskich uruchomionych przez Urząd wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego i t. d.

Wojewódzka Komisja Turystyczna w Stanisławowie.

Komisja zauważa, że składa sprawozdanie w chwili, gdy Karpaty Wschodnie zaczynają być coraz bardziej popularne. Popularność ta powstała jako wynik pracy Towarzystw Turystycznych i klimatyk, gdyż przez nie umożliwiono dogodniejsze zwiedzanie i pobyt w pięknych naszych górach. Z Towarzystwami temi współpracował referent turystyki, gdyż inicjatywa tegoż znajdowała oddźwięk w W. K. T. i dostawała się do Towarzystw. I tak w dziedzinie propagandy wydano przewodnik, kartki widokowe, ukończono i wyświetlano filmy Czarnohory i Gorganów, przyczyniono się do urządzenia wystaw w Poznaniu, w Warszawie i w Stanisławowie, ukończono budowę kiosków informacyjnych w Jaremczu i Worochcie. Z prac w górach wykonano rozbudowę schroniska na Zaroślaku, most w Jaremczu na Makowicę, schron turystyczny na Borewkach pod Sywulą, schronisko na Niżnej pod Doboszanką, wyznakowano około 60 km ścieżek górskich, przygotowano plany i częściowo materjał pod schroniska w Rafajłowej i w Hucie za Porohami.

Posiedzeń W. K T. było 10, oraz kilkanaście posiedzeń różnych komisyj w szczególności w związku z wystawami, wszystkim sekretarzował referent turystyki. Tematem obrad były prócz wyżej wymienionych spraw, sprawy: rezerwatu w Czarnohorze i Gorganach, rozbudowa uzdrowisk w dolinach Prutu, Czeremoszów, Bystrzyc i Oporu, sprawy komunikacyjne, dworców autobusowych, sprawy fabryczki olejku kosodrzewinowego, letniska podmiejskie, sprawy rozbudowy klimatyk, groty w Łokutkach, jaru Dniestrowego, rozkładów i taryf kolejowych, ankiety, oraz wiele innych spraw.

Wojewódzka Komisja Turystyczna w Katowicach.

Wzorem lat ubiegłych Wojewódzka Komisja Turystyczna utrzymywała w roku 1930 dwanaście szkolnych domów wycieczkowych w następujących miejscowościach: Bielsko na 40 łóżek, Brenna 10 łóżek, Bystra 20 łóżek, Cieszyn 40 łóżek, Istebna 10 łóżek, Katowice 20 łóżek, Królewska Huta 50 łóżek, Równica 20 łóżek, Wisła 20 łóżek, oraz we Województwie Krakowskiem w Zawoji na 25 łóżek, w Zakopanem na 50 łóżek i w Sromowcach Niżnych w Pieninach w nowowybudowanym własnym budynku na 50 łóżek.

Frekwencja wycieczkowiczów w domach wycieczkowych Wojewódzkiej Komisji Turystycznej wzrasta z roku na rok. W roku bieżącym we wszystkich domach wycieczkowych nocowało ogółem 7.558 osób.

Ponadto w roku 1930 Wojewódzka Komisja Turystyczna przyszła z pomocą Związkowi Obrony Kresów Zachodnich w Katowicach wypożyczając mu cały inwentarz na urządzenie kolonji letnich dla najbiedniejszej dziatwy szkolnej.

Z okazji Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu Wojewódzka Komisja Turystyczna wspólnie z powołanym Komitetem urządziła stoisko śląskie na tej wystawie. Poza tem odbyto szereg konferencji z władzami kolejowemi, z przedsiębiorstwami autobusowemi, oraz z przedstawicielami Wydziału Komunikacji Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, w rezultacie których komunikacja kolejowa i autobusowa na Śląsku uległa znacznemu polepszeniu.

Poza normalnemi pracami, najwięcej wagi przywiązywała Wojewódzka Komisja Turystyczna do budującego się domu wycieczkowego w Pieninach, starając się usilnie o uzyskanie odpowiednich funduszów umożliwiających wykończenie budowy. Dzięki przychylności Pana Wojewody Śląskiego dr. Grażyńskiego, jak również p Naczelnika Wydziału Oświecenia Publicznego dr. Ręgorowicza, Wojewódzka Komisja Turystyczna uzyskała w tym roku dodatkowe subwencje, umożliwiające dokończenie budowy. Budowa została ukończona w jesieni 1930 r. Obecnie pozostały jeszcze do wykonania drobne prace jak malowanie ścian, drzwi i okien, wykonanie balustrady schodowej, równanie terenu i t p.

Ogółem w roku 1930 wydano na utrzymanie domów wycieczkowych, subwencje na wycieczki w Pieninach, administrację, budowę domu, kupno fotografij do albumów i na wystawę i tp. 118.200·58 zł.

Wojewódzka Komisja Turystyczna we Lwowie.

Wojewódzka Komisja Turystyczna we Lwowie oznajmia, że w ciągu roku 1930 załatwiono następujące sprawy: 1) Poczyniono skuteczne starania w tym kierunku, by przy projektowanych wycieczkach turystycznych turystów krajowych i zagranicznych nie pomijano miasta Lwowa i okolicy, 2) poczyniono starania, by ruch tramwajów i autobusów we Lwowie był zachowany od $5^1/_2$ z rana do 1-ej w nocy ze względu na ruch pociągów kolejowych, 3) zorganizowano wystawę regjonalną Województwa Lwowskiego na Międzynarodowej Wystawie „Kom. Tur.“ w r. 1930 w Poznaniu i następnie w Warszawie, 4) wyjednano subwencję w kwocie 2.000 zł. dla Konwentu OO. Bernardynów w Dukli na budowę schroniska turyst. w puszczy bł. Jana z Dukli pod górą Cergową, z zastrzeżeniem odpowiednich zniżek dla legitymujących się członków Towarzystw turystycznych i krajoznawczych, 5) przedsięwzięto dalsze środki w celu zwalczania lichwy mieszkaniowej w uzdrowiskach i letniskach, 6) ponowiono akcję w sprawie urządzenia domów szkolnych wycieczkowych na terenie Województwa Lwowskiego.

W Krakowie, dnia 1 kwietnia 1931.

Polskie Towarzystwo Tatrzańskie:

Sekretarz: *Dr. Emil Stolfa* m. p.

Prezes: *Inż. Jan Czerwiński* m. p.

ZESTAWIENIE FINANSOWE
Zarządu Głównego, Oddziałów, Kół i Sekcyj P. T. T. za rok 1930.

Oddział w	Łączny dochód	Subwencje: Zarządu Główn.	Subwencje: Obce	Łączny rozchód	Wpłacone należności Zarz. Gł. za wkładki	Wydatki administr.	Majątek: Czynny	Majątek: Długi
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
1. Bielsku	41.065			19.095				
2. Bochni	1.007			779	376	37		
3. Cieszynie	40.469		1.500	40.450	17.353	3.000	173.407	
4. Drohobyczu	7.652			7.214	1.421	132	6.000	2.433
5. Jarosławiu	791			567	336			
6. Katowicach	42.600		5 278	42.143	12.164	8.640	159.880	29.633
7. Kielcach	2.838			2.409	608	62		148
8. Kołomyji	8.723	2.500		7.664	385	838	74.000	11.108
9. Krakowie	26.366			13 509		2.950		
10. Krynicy	2.382			2.371		66		573
11. Lwowie	13.953	1.500		13.267	2.714	1.007	20.575	8.500
12. Łodzi	2.287			2.287		62		
13. N. Sączu	5.226		900	4.740	1.105	456	2.205	
14. N. Targu	4.668	1.000	200	4.632		160	26.341	401
15. Poznaniu	4.511			3.078	1.864		5.232	
16. Rabce			2.500					
17. Radomiu	2.147			2.109		574		
18. Sanoku								
19. Stanisławowie . . .	31.466	5.000	16.000	22.125		3.163	92.200	500
Koło w Kałuszu . .	600		500					
„ w Mikuliczynie	197			90				
„ w Nadwórnej .	2.894			2.645		12		
Sekcja Narciarska . .	480			380				
20. Szczawnicy	1.752			1.752				
21. Tarnowie	6.122			4.016	2.361	190	970	
22. Warszawie	111.372			100.682	1.787	6.808		
23. Wilnie	1.130			1.100	480	132		
24. Zakopanem	11.799		4.500	6.868	3.010	850	100.000	1.000
25. Żywcu	32.669	3.156		31.303	2.565	529	137.344	
Koło w Wadowicach	1.478			557	454	93		
26. Zarząd Główny . . .	281.500	(patrz Uwaga)	17.550 53.000	268.888				32.613
a) Dworzec Tatrz. . .							162.000	
b) Schronisko przy Morskiem Oku .							235.000	
c) Schronisko na Hali Gąsienicowej . .							578.000	
d) Schronisko przy Pięciu Stawach .							109.000	
e) Schron. w Roztoce							95.000	
f) „ na Pysznej							51.600	
27. Sekcja Narciarska . .			1.800					4.000
28. Pogotowie Rat. Tatrz.	3.200		1.650	2.900				
Razem . .	693.344	13.156	105.378	609.620	48.983	29.761	1,843.747	90.909

Uwaga Kwota 53.000 zł., wstawiona w zestawieniu jako subwencja otrzymana przez Zarząd Główny, obejmuje subwencję udzieloną przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych na cele przyjęć obcych delegacyj w Zakopanem w kwocie 3.000 zł. i udzielony przez Prezydjum Rady Ministrów, specjalny fundusz na prace nad utworzeniem Parku Narodowego (zakupno hal tatrzańskich i t. p.) w kwocie 50.000 zł.

Nadmienić tu wypada, że kwoty szacunku prawie wszystkich objektów są ustalone prowizorycznie i przeważnie niżej ich istotnej wartości.

Zestawienie powyższe jest niezupełne i niedokładne, gdyż niektóre Oddziały nie nadesłały wyczerpujących dat. Jest ono jednak wystarczającym obrazem wykazującym, że P. T. T. i pod względem finansowym jest bardzo poważnym czynnikiem w gospodarce górskiej turystycznej.

ZAMKNIĘCIE
KSIĄG ZARZĄDU GŁÓWNEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA

Przychody:

Saldo z roku 1929:		
a) gotówka w kasie P. T. T. w Krakowie	26.684·18	
b) „ „ „ P. T. T. w Zakopanem	2.349·38	
c) lokata w Banku Gosp. Krajowego w Krakowie	3.015·—	
d) „ „ P. K. O. w Krakowie	105·57	
e) „ „ P. K. O. w Warszawie	143·28	
f) „ „ M. K. O. w Krakowie	28 885·84	61.183·25
I. Wkładki i inne wpływy od członków P. T. T. należne Centrali.		
A. Wkładki wpłacone:		
a) w biurze w Krakowie	98.197·—	
b) „ „ „ Zakopanem	3.841·80	
	102.038·80	
B. Za legitymacje konwencyjne	11.743·30	
C. Wpływy na inwestycje od nowoprzyjętych członków:		
a) w biurze w Krakowie	7.322·72	
b) „ „ „ Zakopanem	1 215·—	
	8.537·72	
D. Wpływy ze sprzedaży legitymacji kolejowych	1.579·05	
E. Wpływy na Ligę Ochrony Przyrody:		
a) w biurze w Krakowie	1.465·80	
b) „ „ „ Zakopanem	128·10	
	1.593·90	
F. Wpływy ze sprzedaży nalepek A. S. T. T.	141.—	125.633·77
II. Wpływy z nieruchomości.		
A. Dochód z Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem:		
a) z noclegów	6.304·44	
b) z czynszu z Bibljoteki Publicznej	980·—	
c) z restauracji turystycznej	1.500·—	
	8.784·44	
B. Dochód ze Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem	1.541·49	
C. Dochód ze schroniska w Roztoce	1.700·—	12.025·93
III. Wpływy z wydawnictw i odznak.		
A. Wydawnictwa:		
a) z „Wierchów“	412·60	
b) z map „Gea“	53·60	
c) z przewodników turystycznych	95·—	
d) z albumów	454·—	
e) z innych publikacyj	127·—	
	1.142·20	
Do przeniesienia		198.842·95

RACHUNKOWE
TATRZAŃSKIEGO W KRAKOWIE ZA ROK 1930.

Rozchody:

I. Wydatki administracyjne.		
A. Biura P. T. T. w Krakowie:		
a) pensje, remuneracje, wkładki do Kasy Chorych i Zakładu Pensyjnego urzędników i służby	15.889·98	
b) portorja listów, paczek, telegramy i telefony	3.876·26	
c) czynsz za lokal, światło, opał	1.948·10	
d) papiery, materjały piśmienne i powielarskie	2.384·56	
e) inne	767·27	
	24.866·17	
B. Biura w Zakopanem:		
a) pensje, remuneracje, wkładki do Kasy Chorych i Zakładu Pensyjnego urzędników i służby	6.678·51	
b) portorja, telegramy, telefony	1.615·62	
c) światło, opał	528·15	
d) materjały piśmienne, druki	260·85	
	9.083·13	33.949·30
II. Wydatki na budynki Zarządu Głównego.		
A. Wydatki na utrzymanie Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem:		
a) konserwacja	3.844·19	
b) inwestycje	853·—	
	4.697·19	
B. Wydatki na rozbudowę starego oraz plany nowego Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem	14.000·—	
C. Wydatki na schronisko w Roztoce:		
a) pokryte przez biuro w Krakowie	6.358·12	
b) „ „ „ w Zakopanem	480·14	
	6.838·26	
D. Podatki:		
a) pokryte przez biuro w Krakowie	2.704·83	
b) „ „ „ w Zakopanem	278·08	
	2.982·91	
E. Asekuracje:		
a) zapłacone przez biuro w Krakowie	642·58	
b) „ „ „ w Zakopanem	1.003·69	
	1.646·27	30.164·63
III. Wydatki na ruchomy inwentarz:		
a) pokryte przez biuro w Krakowie	749·05	
b) „ „ „ w Zakopanem	1.598·15	2.347·20
IV. Wydatki na wydawnictwa i propagandę:		
a) na „Wierchy“	31.813·56	
b) „ mapy	165·30	
c) „ diapozytywy i fotografje	448·—	
d) „ koszta połączone z wystawą kraj.	587·45	
e) „ inne wydawnictwa	202·30	33.216·61
Do przeniesienia		99.677·74

Z przeniesienia . .		198.842·95
B. Odznaki:		
a) w biurze w Krakowie	380·50	
b) „ „ „ Zakopanem	237·25	
	617·75	1.759·95
V. Subwencje i dary.		
A. Na roboty w górach.		
1) Wpłacone w biurze w Krakowie:		
a) przez Bank Gospodarstwa Krajowego w Warszawie . . .	1.000·—	
b) „ Oddział w Kielcach	300·—	
	1.300·—	
2) Wpłacone w biurze w Zakopanem przez Zarząd Uzdrowiskowy w Zakopanem	1.850·—	
B. Na rozbudowę Dworca Tatrzańskiego w Zakopanem:		
1) Wpłacone w biurze w Krakowie przez Ministerstwo Robót Publicznych	10.000·—	
2) Wpłacone w biurze w Zakopanem przez Zarząd Uzdrowiskowy w Zakopanem	1.700·—	
C. Na cele wydawnictwa i propagandy.		
1) Wpłacone w biurze w Krakowie:		
a) przez Oddział Tarnowski	100·—	
b) „ członka P. T. T.	11·40	
	111·40	
2) Wpłacone w biurze w Zakopanem:		
a) przez Zarząd Uzdrowiska w Zakopanem	1.300·—	
b) „ gminę Zakopane	1.000·—	
	2.300·—	
D. Na cele przyjęć obcych delegacyj w Zakopanem przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych	3.000·—	
E. Na oprocentowanie pożyczki hipotecznej przez Wydział samorządowy	700·—	
F. Z prezydjum Rady Ministrów jako specjalny fundusz na prace nad utworzeniem Parku Narodowego	50.000·—	70.961·40
V. Różne przychody.		
A. Zwrócone przez Oddział Krakowski wydatki administracyjne .	2.950·—	
B. Procenta uzyskane z lokaty gotówki w Bankach	2.402·10	
C. Wpłaty na koszta udziałów na uroczystość Pienińską przez uczestników	565·—	
D. Zwrot asekuracji z Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych	369·27	
E. Wpłacone w biurze P. T. T. w Zakopanem wkładki należne Oddziałom	2.674·20	
Do przeniesienia . .		280.534·87

Z przeniesienia . . 99.677·74

V. Wydatki na roboty w górach.

A. Konserwacja i znakowanie ścieżek w Tatrach:

a) pokryte przez biuro w Krakowie	1.546·—	
b) „ „ „ w Zakopanem	2.289·65	
	3.835·65	

B. Subwencje na konserwację i znakowanie ścieżek oraz na budowę i konserwację schronisk w Tatrach i Beskidach udzielone Oddziałom:

	Gotówką	Drogą potrąceń	Razem	
a) Koło w Białej	—	3.393·—	3.393·—	
b) Oddział w Bielsku	—	6.474·—	6.474·—	
c) „ w Bochni	—	222·—	222·—	
d) „ w Cieszynie	—	8.412·—	8.412·—	
e) „ w Drohobyczu	—	465.—	465·—	
f) „ w Kołomyji	2.500·—	45·—	2.545·—	
g) „ w Krynicy	—	231·—	231·—	
h) „ w N. Sączu	—	495·—	495·—	
i) „ w N. Targu	1.000·—	360·—	1.360·—	
j) „ w Rabce	—	45·—	45·—	
k) „ w Stanisławowie	5.000·—	690·	5 690·—	
l) „ w Szczawnicy	—	300·—	300·—	
ł) „ w Tarnowie		1.086·—	1.086·—	
m) Koło w Wadowicach	—	30·—	30·—	
n) Oddział w Żywcu	1.000·—	1.064·—	2.064·—	
	9.500·—	23.312·—	32.812·—	36.647·65

VI. Wydatki na legitymacje kolej., nalepki, wkładki związkowe i t. p.

A. Nalepki Asocjacji	380·75	
B. Wypłacone Lidze Ochrony Przyrody	1.058·—	
C. Wpłacone wkładki do Zw. Pol. Tow. Tur.	1.200·—	
D. Wydatki na legitym. i zgłosz. kolej.	3.950·—	6.588·75

VII. Zakupno gruntów (nieruchomości).

A. Na cele rozbudowy Dworca:

przez biuro w Krakowie	6.000·—	

B. Na halach Tatrzańskich:

a) przez biuro w Krakowie	53.800·—	
b) „ „ w Zakopanem	1.151·91	
	54.951·91	60.951·91

VIII. Wydatki na delegacje, reprezentacje i koszta podróży.

A. Delegacje wysłane przez Zarząd Główny:

a) pokryte przez biuro w Krakowie	7.247·64	
b) „ „ „ w Zakopanem	1.108·60	
	8.356·24	

B. Koszta przyjęcia obcych delegacyj i inne wydatki reprezentacyjne:

a) pokryte przez biuro w Krakowie	2.169·80	
b) „ „ „ „ Zakopanem	5.022·31	
	7.192·11	15.548·35

Do przeniesienia . . 219.414·40

Z przeniesienia . .		280.534·87
F. Zwrócone przez Oddziały portorja	102·85	
G. Zamiejscowe rozmowy telefoniczne	514·15	
H. Drobne przychody:		
a) w biurze w Krakowie	55·50	
b) „ „ „ Zakopanem	302·75	
	358·25	9.935·82
Razem		281.500·12

Konto przechodnie przychodowe:

1.	Za zwrot przekazanej do Zakopanego kwoty na Park Narodowy i opłatę w Starostwie	1.757·—
2.	Za zwrot pobranej kwoty na zakupno gruntu na halach	1.000·—
3.	Za przejściowy wpływ z Ministerstwa Robót Publicznych	5.000·—
4.	Za zwrot wydatków Oddziału Krakowskiego	5.392·42
	Razem	13.149·42

Komisja rewizyjna sprawdziła zamknięcie rachunkowe i stwierdziła zgodność poszczególnych pozycyj z przedłożonemi dowodami.

Jan Fischer, m. p. *Władysław Skórczewski*, m. p. *Dr. Faustyn Jakubowski*, m. p.

Z przeniesienia . .		219·414·40
IX. Pożyczki, odsetki, prowizje.		
A. Udzielone pożyczki:		
a) Oddziałowi Drohobyckiemu	2.000·—	
b) p. Świerzowej	500·—	
	2.500·—	
B. Spłacone pożyczki Zakładowi Pensyjnemu we Lwowie . .	35.000·—	
C. Spłacone % od pożyczek przez biuro w Krakowie	3.357·—	
D. Spłacone prowizje i koszta manipulacyjne Banków	96·85	40.953·85
X. Różne wydatki:		
A. Zwrócone wkładki należne Oddziałom	3.273·85	
B. Subwencje i datki na różne cele:		
a) na „Przewodnik po Beskidach"	1.000·—	
b) „Sekcji Taternickiej"	500·—	
c) na „Taternika"	500·—	
d) Stowarzyszeniu „Czarni"	100·—	
e) p. Gajdzie	300·—	
f) Jakubowi Wawrytce	100.—	
	2·500·—	
C. Inne drobne wydatki:		
a) biura w Krakowie	1.065·20	
b) „ „ Zakopanem	680·—	
	1.745·20	7.519·05
Saldo: *a)* gotówką w kasie P. T. T. w Krakowie	10.512·91	
b) „ „ „ w Zakopanem	944·95	
c) lokata w P. K. O. w Krakowie	220·44	
d) „ „ P. K. O. w Warszawie	339·28	
e) „ „ Banku Gospodarstwa Krajowego	1.108·—	
f) „ „ M. K. O. w Krakowie	487·24	13.612·82
	Razem	281.500·12

Konto przechodnie rozchodowe:

1. Za przesłane do Zakopanego na Park Narodowy w Pieninach oraz na opłaty w Starostwie	1.757·—
2. Za pobrane kwoty na kupno gruntów na halach	1.000·—
3. Wypłata przejściowego wpływu z Ministerstwa Robót Publicznych	5.000·—
4. Wydatki wypłacone za Oddział w Krakowie	5.392·42
Razem	13.149·42

Za Główny Zarząd Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego:

Prezes: *Jan Czerwiński*, m. p.

Skarbnik: *Stefan Porębski*, m. p

PROJEKT
ZARZĄDU GŁÓWNEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA

Dochody:

I. Zwyczajne.

Wkładki członkowskie (12.500 osób × 8 zł.)		100.000·—	
Wpływy na inwestycje (3.000 × 2·50)		7.500·—	
„ za legitymacje (5.000 szt. po 2 zł.)		10.000·—	
„ z Dworca Tatrz. z noclegów	6·000·—		
„ „ „ z restauracji	2.000·—		
„ „ „ czynsz od Bibl. Publ.	1.200·—	9.200·—	
„ ze schroniska w Roztoce		1.800·—	
„ z czynszu ze Szkoły Przem. Drzewn. w Zakopanem		1.500·—	
„ z wydawnictw		1.000·—	
„ ze sprzedaży odznak		500·—	
„ zwrot wydatków administr. od Oddz. Krakowskiego		3.000·—	
„ nieprzewidziane		2.000·—	136.500·—

II. Nadzwyczajne.

Subwencje od Min. Rob. Publicznych		15.000·—	
„ od Komisji Uzdrow. Zakopane:			
„ *a)* na roboty w górach	3.000·—		
„ *b)* na biuro informacyjne w Zakopanem	2.400·—	5.400·—	
„ od Min. Spraw Zagranicznych		5.000·—	
„ różne		1.000·—	26.400·—
		Razem zł.	162.900·—

PRELIMINARZA
TARZAŃSKIEGO W KRAKOWIE NA ROK 1931.

Rozchody:

I. Zwyczajne.

Wydatki administracyjne		35.000·—	
Koszt sporządzenia legitymacyj konwencyjnych		4.000·—	
Asekuracja		1.600·—	
Podatki		2.800·—	43.400·—

Roboty w górach:

a) konserwacja i znakowanie w Tatrach		3.000·—	
b) utrzymanie Dworca		4.000·—	
c) utrzymanie schroniska w Roztoce		2.000·—	
d) subwencje Oddziałom drogą potrąceń	22.000·—		
gotówką	13.300·—	35.300·—	44.300·—

Wydawnictwa:

„Wierchy"	25.000·—	
Sprawozdanie roczne	5.000·—	
„Taternik"	3.000·—	
Broszura z konferencji alpinistycznej	3.700·—	
F. Altenberg	1.000·—	
Subwencja Kołu Narciarzy w Żywcu	300·—	
Na przewodnik prof. Gąsiorowskiego	2.500·—	40.500·—
Różne subwencje i dary	3.000·—	
Subwencja dla Sekcji Turystycznej (fundusz alpinistyczny)	1.000·—	
Subwencja dla Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	500·—	
Zjazdy międzynarodowe i krajowe, koszta podróży i propaganda	17.000·—	
Wkładka do Związku Pol. Tow. Turystycznych	1.200·—	
Odsetki od długów	1.500·—	
Nieprzewidziane	2.000·—	26·200·—

II. Nadzwyczajne.

Spłata połowy pożyczki dolarowej	8.500·—	8.500·—
	Razem zł.	162.900·—

Kraków, dnia 1 kwietnia 1931 r.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego:

Sekretarz: *Dr. Emil Stolfa* mp.

Prezes: *Inż. Jan Czerwiński* mp.

Skarbnik: *Stefan Porębski* mp.

SPRAWOZDANIA ODDZIAŁÓW, KÓŁ I SEKCYJ
POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO
z działalności za rok 1930[1]).

Oddział Zagłębia Dąbrowskiego w Będzinie.

Na skutek życzenia wyrażonego przed dwoma laty przez Zarząd Główny został Oddział Zagłębia Dąbrowskiego założony na zebraniu organizacyjnem członków P. T. T., należących do sąsiednich oddziałów i zaproszonych gości w dniu 23 czerwca 1930 roku w Starostwie Będzińskiem. Na zebraniu tem wybrano zarząd tymczasowy w następującym składzie: inż. Józef Ferch, prezes; prof. Adolf Hyła, wiceprezes; Ludwik Berbecki, sekretarz; Paweł Stonawski, skarbnik; Ludwik Łagiewa, zastępca skarbnika; Sylwester Ratkowski, zastępca sekretarza; Władysław Wolski, Isak Pysachson, członkowie zarządu. Jako siedzibę oficjalną oznaczono Będzin.

Na posiedzeniu Zarządu dnia 18 grudnia 1930 roku postanowiono, że Sekretarjat Główny Oddziału mieścić się będzie narazie w mieszkaniu prywatnem prezesa inż. Józefa Fercha, Dąbrowa Górnicza, ul. Legjonów 15, Szkoła Górnicza. W okolicznych miejscowościach zostaną ustanowione ekspozytury, pośredniczące w załatwianiu czynności Oddziału, a mianowicie: w Sosnowcu, ul. Małachowskiego, Bank Polski przez p. Pawła Stonawskiego tel. 14, w Dąbrowie Górniczej, ul. 3-go Maja 22 (lokal W. F. P. W. przy Magistracie m. Dąbrowy G.) tel. 273, w Będzinie, ul. Modrzejowska 76, przez p. A. Hyłę, tel. 207, w Grodźcu koło Będzina, przez p. Ratkowskiego, tel. 19, w Niwce, Modrzejowie, Klimontowie i Zagórzu przez p. Ludwika Łogiewę, tel. 6, Sosnowiec.

W toku są pertraktacje w sprawie założenia ekspozytury na Kazimierz, Ząbkowice, Strzemieszyce, Maczki i Zawiercie. Składka roczna została ustalona dla Oddziału na 13 zł. Po zatwierdzeniu Oddziału przez Zarząd Główny na zebraniu w d. 8 marca 1931 roku podjęto działalność na zewnątrz. Zamówiono w drukarni 300 egz. komunikatów informacyjnych oraz 500 zgłoszeń członkowskich. Na użytek Oddziału przed otwarciem własnego konta ofiarował prezes swoje konto Nr. 2570 P. K. O. Druki powyższe zostały rozesłane do dotychczasowych członków P. T. T. oraz osób interesujących się utworzeniem naszego Oddziału, w ilości 100 egz. oraz do wyżej wymienionych ekspozytur w miejscowościach okolicznych.

Legalizacja Oddziału jest już w zasadzie z władzami omówiona i wykonanie jej nie napotka na poważne trudności, jakie miały miejsce w Warszawie przy legalizacji tamtejszego Oddziału.

W roku bieżącym liczba członków nie będzie zapewne osiągnięta w takiej ilości, jaką okolica tutejsza dać może, ponieważ do czasu rozpoczęcia czynności część członków wznowiła swoje legitymacje w Katowicach i Krakowie.

W celach propagandowych zostały rozesłane „Wierchy“ ofiarowane przez Zarząd Główny dla miejscowych czytelń oraz osób stojących na czele władz państwowych, samorządowych oraz przemysłu miejscowego. Przez prezesa Oddziału zostało wygłoszonych kilka odczytów propagandowych w miejscowem lektorjum miejskiem. Niebawem do prasy zostaną przesłane komunikaty o działalności Oddziału.

---

[1]) Ugrupowane według porządku alfabetycznego siedzib Oddziałów. — Szczegóły dotyczące robót w górach i wycieczek oraz odczytów i imprez, urządzanych przez Oddziały, zawarte są w tabelach na str. XVI—XXIII i XXXVI—XLI.

Oddział w Bielsku na Śląsku.

Oddział w Bielsku na Śląsku został założony w roku 1930. Nowopowstały Oddział nie obejmuje narazie żadnego terytorjum, gdyż istnieje zaledwie 2 miesiące; poczynił jednak odpowiednie kroki w Głównym Zarządzie o przyznanie mu terenu działalności górskiej. W roku sprawozdawczym wchodzili w skład Zarządu: prof. Zygmunt Łubertowicz jako prezes, inż. Kazimierz Markiewicz jako wiceprezes i członek Zarządu Głównego. Aleksander Hatlas jako sekretarz i skarbnik, ks. pułkownik Antoni Miodoński, dyrektor Otton Schoppa, prof. Oskar Czaputa i Florjan Suchanek.

Zarząd kooptując dalszych członków utworzył następujące Komisje: 1) Komisja schroniskowa prof. Czaputa, 2) Komisja wystawowa inż. Markiewicz, 3) Komisja wycieczkowa Suchanek, 4) Komisja propagandowa prezes Lubertowicz

W ciągu roku sprawozdawczego odbyło się jedno ogólne roczne zebranie oraz dziesięć zwykłych, na których załatwiano sprawy bieżące.

Ilość członków zwyczajnych 2.092, razem z Kołem w Dziedzicach 2.404 członków. Wkładka oddziałowa uzależnioną była od położenia materjalnego danego członka, nie przekroczyła natomiast 10 zł. Ze względu na istniejące wielkie bezrobocie na tutejszej przemysłowej placówce, nie zastosowano w pełni wysokości normalnej wkładki członkowskiej, ale obniżono ją do minimum, zaś sekcji turystycznej przy Sokole załatwiano wygotowanie nowych legitymacyj po cenie własnego kosztu.

Ogólny obrót kasowy wynosił brutto 41.065·23 zł., z czego wydatkowano 19.094·91 zł., pozostało na rok 1931 do dyspozycji 22.170·32 zł.

Wytyczną działalnością Zarządu w roku sprawozdawczym było zrealizowanie uchwały powziętej przez Walne Zebranie Koła w styczniu 1930 roku, idącej w kierunku zamiany Koła na Oddział. Główny Zarząd po rozpatrzeniu krok ten przychylnie zaakceptował i dotychczasowe Koło z dniem 15 listopada 1930 na Oddział zamienił. Granic terytorjalnych nowego Oddziału nie ustalono coprawda, ale sprawa jest na dobrej drodze i zdąża do finalizacji.

Komisja schroniskowa zdążyła ostatecznie po prawie całorocznych pertraktacjach, złożyć swój podpis na zawartej umowie z Zarządem dóbr hr. Larischa w Jaworzu, na mocy której Oddział stał się właścicielem dwuhektarowej parceli, mającej służyć pod budowę schroniska przedewszystkiem dla dziatwy szkolnej.

Komisja wystawowa zajęła się gorąco pracami w urządzeniu Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu. Postarała się o odpowiednie eksponaty, które istotnie stanowiły unikaty tej wystawy i zachęciły obywateli polskich do zwiedzania w pierwszym rzędzie swej ziemi a unikania wyjazdów zagranicę.

Komisja propagandowa rozpatrywała przyszłe miejsce dla umieszczenia map i tablic orjentacyjnych. Nie mogła oczywiście zrealizować swych uchwał, a to z braku formalnego przydziału terenu górskiego. Prezes Lubertowicz wygłosił 3 odczyty na temat mnożących się w ostatnich latach nieszczęśliwych wypadków w Tatrach, przez zbytnie brawurowanie i lekceważenie miejsc niebezpiecznych.

Przy Oddziele istnieje świeżo założona Sekcja narciarska i liczy 28 członków. Sekcja uruchomiła dwa kursy narciarskie, które cieszyły się liczną frekwencją. Niezamożnym wypożyczył Zarząd 24 par nart. Prowadzącymi kursy byli profesorowie Boryczka Henryk i Kazimierz Srebro.

Oddział posiada Koło w Dziedzicach, którego prezesem jest ks. Ludwik Kojzar. Koło liczyło w roku sprawozdawczym 312 członków. W pracach dostosowywuje się Koło do swego Oddziału.

Nie uważając za celowe posiadanie własnego lokalu, którego nabycie w Bielsku naraziłoby Oddział na wielkie koszta, skorzystał Zarząd z uprzejmości dyrektora Państwowej Szkoły Przemysłowej p. inż. Stonawskiego i ulokował się w kancelarji szkolnej. W lokalu tym odbywają się miesięczne posiedzenia Zarządu i koncentruje się cały ruch naszej organizacji. Godziny urzędowe od 8 do 12 i od 16 do 18.

Oddział w Bochni.

Skład osobowy Zarządu: Prezes Piotr Galas, prof. gimn.; wiceprezes Marja Paschkowa, żona naczelnika salin; sekretarz Bronisław Nowak, prof. gimn.; skarbnik Aleksander Piątkowski, naucz ; członkowie: Stanisław Czyżewicz, naucz., Stanisław Fischer, prof. gimn., Robert Han, notarjusz, Bronisław Tylka, inżynier, Józef Urbanek, prof. gimn.;

zastępcy: Karol Dziurzycki, inżynier, Władysław Janik, prof. gimn., Feliks Pilarz, urz. Rady Pow.

Ilość członków: dożywotnich — 1, zwyczajnych — 47, uczestników — 11. Wkładka Oddziałowa wynosi 4 zł. Suma dochodów 1006·84 zł., suma rozchodów 778·97 zł. Suma należności Zarządu Głównego z tytułu wkładek członkowskich 376·00 zł. Suma wydatków administracyjnych 36·55 zł.

Szereg wycieczek organizował Zarząd, przyczem prezes P. Galas robił zdjęcia fotograficzne, a prof. St. Fischer, członek Zarządu, opowiadał zebranym przy ognisku i herbatce — legendy i dzieje zwiedzanych zabytków, z których kilka opisał w swoim krótkim przewodniku turystycznym, wydanym w r. 1930 p. t. „Ziemia bocheńska“. Wycieczki miały przeważnie charakter krajoznawczy. — W czasie wakacyj kilku członków Oddziału urządziło wycieczki w Tatry, Gorgany, na Czarnohorę, do Pienin i w Beskidy zachodnie (szlak Rytro — Krynica).

Zebrania członków: 1 walne zgromadzenie, 3 posiedzenia Zarządu; zebrania odbywały się w sali gimnazjum.

Prof. B. Nowak narysował mapę orjentacyjną terenu działalności Oddziału z uwidocznieniem szczytów górskich i ich wysokości, grodzisk, kopców, starych kościołów, zamków, ruin, dróg i szlaków turystycznych. Mapę tę (skala 1:100.000) z fotografjami osobliwości terenu i zabytków, zrobionemi przez prof. P. Galasa, umieści się niebawem na peronie stacji koleji w Bochni.

Oddział „Beskid Śląski“ w Cieszynie.

Na Walnem Zebraniu z dnia 15 marca 1930 skompletowany został Zarząd. Skład jego w minionym roku administracyjnym, który jest 21-szym z rzędu rokiem istnienia Towarzystwa, był następujący: Dr. Jan Galicz, dyrektor Państw. Sem. Żeńsk. w Cieszynie — prezes; inż. Kazimierz Markiewicz, prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku — I. wiceprezes; Jerzy Cienciała, prof. Sem. Żeńsk. w Cieszynie — sekretarz; Wincenty Zajonc, nauczyciel w Goleszowie — zastępca sekretarza; Jan Gibiec, dyrektor Związku Spółek Rolniczych w Cieszynie — skarbnik; Adam Sabela, kier. fabr. „Świt“ w Cieszynie — zastępca skarbnika. Członkowie Zarządu: Dr. Juljusz Truszkowski, lekarz w Skoczowie; ks. Ludwik Kojzar, katecheta w Dziedzicach; H. Boryczko, prof. gimn.; Aleksander Hatlas, sekretarz Szkoły Przemysłowej; Zygmunt Lubertowicz, prof. gimn., wszyscy w Bielsku; Florjan Balcar, nauczyciel szkolnych ćwiczeń; Stanisław Sowa, prof. gimn.; Karol Szczepański, technik; ks. Jan Sznurowacki, katecheta; dr. Stanisław Udziela, prof. gimn., wszyscy z Cieszyna i Karol Lipowczan, kierownik Spółki Spożywczej w Ustroniu. Zarządcą schroniska na Stożku był p. Jerzy Żydek, starszy gajowy w Wiśle, restaurację z ramienia Towarzystwa prowadzi p. Józef Szymura.

W ciągu roku administracyjnego odbył Zarząd 5 posiedzeń, otrzymał i załatwił 246 pism.

Członkowie honorowi. Z okazji obchodu 20-lecia istnienia „Beskidu Śląskiego, zostali przez Walne Zebranie dnia 15 marca 1930 w uznaniu pracy i zasług koło rozwoju Towarzystwa mianowani członkami honorowymi: Buzek Karol, inspektor szkolny w Cieszynie; dr. Galicz Jan, dyrektor Sem. Żeńsk. w Cieszynie; Gibiec Jan, dyrektor Związku Spółek Rolniczych w Cieszynie; dr. Orłowicz Mieczysław, referent dla spraw turystyki w Min. Robót Publicznych w Warszawie; Ratajski Cyryl, prezydent miasta Poznania; Sosnowski Kazimierz, profesor Akademji Handlowej w Krakowie.

Sprawy ogólne. W Zjeździe Delegatów P. T. T., który się odbył dnia 4 maja 1930 w Stanisławowie, wzięło udział z ramienia naszego Towarzystwa 2 członków Zarządu. Na tymże Zjeździe został wybrany członkiem Zarządu Głównego P. T. T. w Krakowie na okres 3-letni prezes tutejszego Oddziału dr. Jan Galicz.

Na posiedzeniu Zarządu z dnia 2-go kwietnia 1930 utworzone zostały następujące Komisje: Komisja Propagandy, Komisja dla Prac w Górach, Schroniskowa, Ochrony Przyrody i Komisja Turystyczna.

Do Komisji Propagandy należeli pp.: Stanisław Sowa, dr. Udziela i ks. Jan Sznurowacki. W celu propagowania turystyki i zachęcenia szerszych kół społeczeństwa do poznania piękności Beskidów, wystawił Oddział Cieszyński wraz z Kołem w Bielsku na Wystawie Komunikacyjno-Turystycznej, która się odbyła w Poznaniu od 7 lipca do 10 sierpnia 1930 roku, dziesięć zdjęć fotograficznych w formie wielkich obrazów przedstawiających najpiękniejsze partje naszych gór. Na tejże wystawie rozdzielono także

większą ilość ilustrowanego „I. Rocznika“ tutejszego Oddziału. Celem lepszej orjentacji i dla wygody turystów, rozwieszono przed głównym sezonem na 5 okolicznych stacjach kolejowych i 3 pensjonatach w Wiśle mapę turystyczną w ramkach za szkłem i po jednej tablicy orjentacyjnej z zaznaczeniem barwy znaków turystycznych i czasu drogi pieszej. W tym samym celu wynajął Zarząd w Cieszynie na rynku okno wystawowe, gdzie dla zachęty do wycieczek wystawiono 4 barwne obrazy, przedstawiające fragmenty naszych gór, mapę turystyczną, mapę plastyczną Beskidu z zaznaczonemi barwnie drogami turystycznemi, kolejami i schroniskami i serję amatorskich zdjęć fotograficznych. Obrazy, mapę plastyczną i fotografje wykonał bezinteresownie prof. Stanisław Sowa. Na Międzynarodowej Wystawie Komunikacyjno-Turystycznej w Poznaniu eksponaty nasze uzyskały list pochwalny dla naszego Oddziału.

Zauważa się, że nie wyznaczono drogi z Wisły (centrum) przez Kobylą na Stożek, która jest uznawana za najlepszą trasę zimową, a to z powodu budowy w tem miejscu toru kolejowego pod Kubalonkę. Ważnym dalej jest fakt, że dzięki staraniom Oddziału Zarząd Lasów Państwowych w Cieszynie przyznał mu wyłączne prawo znakowania ścieżek turystycznych w lasach państwowych na terenie gmin Wisła, Istebna i Brenna.

Komisja Schroniskowa, do której należeli prezes dr. Jan Galicz, prof. St. Sowa i p. J. Żydek, zajmowała się dalszemi pracami koło urządzenia schroniska na Stożku. Zakupiony w zimie r. 1929—30 silnik do pompowania wody uruchomiono na wiosnę r. 1930. Schronisko jest odtąd dobrze zaopatrzone w świeżą źródlaną wodę. Po zakończeniu sezonu letniego przeprowadzono tam dalej szereg adaptacyj. W bufecie pojawił się niebezpieczny gość w postaci grzyba i musiał był usunięty. Wszystkie te roboty i adaptacje były kosztowne i pochłonęły kilka tysięcy złotych, były jednak konieczne.

Komisja Ochrony Przyrody, do której należeli dr. K. Simm, Jerzy Cienciała i inż. M. Nunberg, z powodu szczupłości czasu nie mogła do tej chwili jeszcze wykazać pozytywnych wyników. Sprawa atoli jest w toku. Prof. dr. K. Simm organizuje szereg odczytów i wykładów z przeźroczami, ażeby zainteresować sprawą miejscową publiczność, a szczególnie młodzież szkolną.

Przy Towarzystwie istnieje Sekcja Narciarska „Watra“. Sprawozdania nie nadesłano.

Zapowiedziana już w roku przeszłym mapa turystyczna Beskidu Śląskiego, pojawiła się wreszcie staraniem Instytutu Kartograficznego „Gea“ w Warszawie, a nakładem Oddziału. Obejmuje ona tereny od doliny Soły po Kozubową, Ropicę i Jaworowy i wykonana jest barwnie w 7 kolorach. Miała się ona pojawić już w maju 1930, lecz wymieniony Instytut ciągle zwlekał, zasłaniając się coraz to innemi trudnościami, aż wreszcie zamiast w maju dostarczył mapę z końcem października 1930, a więc już po sezonie. Mapa ta jest przejrzysta i przedstawia się naogół dosyć dobrze, usterki są, ale nieliczne. Cena księgarska wynosi 2·50 zł., zniżona dla członków 1·75 zł. Drugiem naszem wydawnictwem jest „II. Rocznik“.

Stosunek Oddziału do bratniego polskiego Towarzystwa „Beskid“ w Orłowej w Czechosłowacji, był i jest zawsze serdeczny. W dalszym ciągu chętnie pośredniczy Oddział w zjednywaniu mu przyjaciół i pomocy po stronie polskiej.

W listopadzie b. r. odłączyło się od Oddziału Koło w Bielsku, zamieniając się za zgodą Zarządu Głównego P. T. T. w Krakowie w samodzielny Oddział. Razem z Bielskiem odłączyło się także Koło w Dziedzicach, które odtąd należeć będzie do Oddziału Bielskiego. Natomiast zyskał Oddział jedno nowe Koło w Skoczowie, utworzone w kwietniu 1930. Z końcem roku 1930 liczy nasz Oddział 1.553 członków.

Ruch turystyczny na Stożku. W roku 1930 odwiedziło to schronisko 7.006 gości, wpisanych do księgi i 28 wycieczek szkolnych. Jest to cyfra rekordowa od czasów otwarcia go w r. 1922. Uwzględniwszy okoliczność, że dużo gości do księgi z zasady się nie wpisuje, a między nimi niestety większość Polaków, można bez przesady twierdzić, że w minionym roku przewinęło się przez schronisko jakie 10 do 11 tysięcy ludzi.

Ażeby pokryć wielkie wydatki Oddziału z różnych tytułów, starał się Zarząd o uzyskanie subwencyj w Ministerstwie Robót Publicznych w Warszawie i w Radzie Wojewódzkiej w Katowicach. Min. Rob. Publ. nie udzieliło Oddziałowi tym razem subwencji z powodu zredukowania kredytów na podobne cele o 35 proc., a z niewiadomych powodów nie otrzymał Oddział już poraz drugi żadnej subwencji ze Śląskiej Rady Wojewódzkiej.

Obrót kasowy Oddziału wynosił 286.886 zł a w szczególności: Winien: Kasa 44.469·45, lokaty 34.203·67, Zarząd Główny Kraków 17.354·50, koszta legit. 1.076·78, subw. 1929 1.500,

wydawnictwa 6·868·46, wyd. adm. 2.561·96, ruchomości 25.671·20, nieruchom. 147.736·—, inwest. i naprawy 9.445·26, razem 286.886·28. Ma: kasa 40.450·43, lokaty 27.173·90, członkowie 33.332·90, Sub. 1929 1.500, wydawnictwa 1 051·50, wyd. adm. 3.000, Odsetki 699·50, inwest. i naprawy 344·05, majątek z 1929 r. 179.334, razem 286.886·27.

Oddział Drohobycko-Borysławski.

Oddział powstał w czerwcu 1930 dzięki inicjatywie p. dr. Majewskiego, wiceprezesa Zarządu Głównego. Oddział obejmuje swą działalnością obszar Bieszczadów od doliny rzeki San dolinę rzeki Opór. Skład Zarządu w roku sprawozdawczym był następujący: prezes dr. Konstanty Tołwiński, wiceprezes inż. Marjan Kozłowski, sekretarz inż. Stefan Niementowski, skarbnik dr. Emanuel Nappe.

Oddział liczył do końca grudnia 1930 r. 140 członków zwyczajnych.

Jednym z naczelnych postulatów świeżo powstałego Oddziału było pozyskanie możliwie jak największej ilości członków z pośród miejscowego społeczeństwa, a to drogą propagandy, z drugiej strony zorganizowanie takich imprez, z którychby można było czerpać fundusze potrzebne do robót w górach.

Odnośnie do punktu pierwszego zorganizowano w Drohobyczu, Borysławiu i Truskawcu biura informacyjno-propagandowe, które wyposażono w rozmaite wydawnictwa naszego Towarzystwa jak: „Wierchy“, mapy „Les montagnes de Pologne“, Parki Narodowe w Polsce i, t. p. Co się tyczy punktu drugiego zawarto umowę z pewnem przedsiębiorstwem autobusowem, dzięki czemu ujęto pod firmą Oddziału, a w szczególności jego sekcji krajoznawczej inicjatywę organizowania wycieczek autocarowych prowadzonych z Truskawca do rozmaitych miejscowości położonych we Wschodnich Karpatach.

Aby uprzystępnić pod względem turystycznym nasz obszar górski zupełnie jeszcze nie zagospodarowany, utworzyliśmy dwa schroniska w punktach specjalnie na to zasługujących (vide wykaz schronisk).

Z K. T. N. we Lwowie zawarliśmy umowę na podstawie, której członkowie Oddziału i K. T. N. korzystają wzajemnie ze schronisk na prawach członków.

W roku sprawozdawczym innych robót w górach a w szczególności znakowania szlaków jeszcze nie przeprowadziliśmy. Roboty te przeprowadzimy z wiosną i latem r. 1931 kierując się następującą zasadą: Będziemy zakładali małe schroniska nie typu hotelowego, drogą wynajmowania gotowych już budynków w miejscach na to specjalnie zasługujących, znaczyć będziemy szlaki w punktach tylko szczególnie ważnych, tak aby turystów poruszających się po naszych terytorjach zmusić do używania mapy i kompasu, które to tak ważne czynniki wychowania turystycznego zostały już niestety w innych partjach górskich, a szczególnie w Beskidzie zachodnim dawno zarzucone.

Celem propagowania narciarstwa wśród tutejszego społeczeństwa przystąpiliśmy w listopadzie do zorganizowania Sekcji Narciarskiej przy naszym Oddziale. Aby zachęcić jak najszersze warstwy do tego pięknego sportu poprzedziliśmy powstanie sekcji urządzeniem szeregu odczytów i przedstawień kinomatograficznvch.

Zorganizowaliśmy 4 kursy jazdy na nartach przy ogólnej liczbie uczestników 50. Instruktorami kursów byli pp. Jakubowski Zbigniew i Lankosz Józef (K. T. N. Lwów), za co im w tem miejscu wyrażamy podziękowanie. Sekcja nasza liczy 100 członków i należy do P. Z. N.

Sekcja Ochrony Przyrody zajęła się w pierwszym rzędzie utworzeniem rezerwatu z pięknej partji skał w Uryczu. W tym też celu wykonaliśmy odpowiedni plan projektowanego rezerwatu, który wraz z odpisem posiadaczy dotyczących parcel gruntowych przesłaliśmy Zarządowi Głównemu z prośbą o zrealizowanie tej sprawy.

Obrót kasowy do końca grudnia 1930 był następujący: Suma dochodów w r. 1930. wkładki członków zł. 2.978·40, wycieczki autocarowe 1.934·50, pożyczka w Zarządzie Głównym 2.000, subwencje 130, wyświetlenie filmów i odczyty 609·10, razem 7.652. Suma rozchodów: Główny Zarząd, Kraków zł. 1.421, propaganda t. j. wyświetlenie filmów, umieszczenie na stacjach tablic, fotografij i t. p. zł. 592·80, schronisko w Malmannsthalu zł. 4.449·78, schronisko w Orowie zł. 617·87, administracja 7.232·80, długi z końcem 1930 r. Główny Zarząd 2.000, Uwiera za pościel do schronisk zł. 433·10, razem zł. 9.646·90.

Oddział w Jarosławiu.

Rok założenia Oddziału 1924. Skład Zarządu: Andrzej Wondaś prof. gimn. przewodniczący, śp. Edward Duchiewicz prof. gimn. zastępca przew., Skarbowski Kazimierz

prof. gimn. sekretarz, Kotzian Bolesław kierownik kasy skarbowej, skarbnik, Inż. Billy Zygmunt, Por. Różański Władysław, Prof. Leśniak Jan, Nosowiczowa Marja dyr. gimn. żeńskiego.

Członków zwyczajnych 42, wkładka oddziałowa 1 zł, dochody 791 zł., rozchody 567 zł., należności Zarządu Głównego 336 zł.

Zmarli członkowie: dr Duchiewicz Edward prof. gimn., wiceprezes Oddziału, Inż. Hornung Franciszek dyr. szkoły budownictwa.

Oddział niema lokalu własnego, zebrania odbywają się w kasynie oficerskiem.

Oddział w Katowicach.

Rok założenia Oddziału 1924. Granice terytorjalne: Grupa Baraniej Góry aż do Skrzycznej, stąd przez Salmopol i do Równicy i do rzeki Wisły, wzgl. Czarnej Wisełki. Zasięg przyjmowania członków obejmuje Górny Śląsk. Aż do ostatecznego ukonstytuowania się Oddziału w Zagłębiu Dąbrowskiem przyjmuje się nadal także członków z tego Zagłębia.

Skład osobowy Zarządu: prezes Zygmunt Żurawski, wicewojewoda Śląski, wiceprezes dr. Bogusław Parczewski, lekarz, sekretarz Edmund Kaźmierczak, adwokat, skarbnik Urban Sojka, geometra, członkowie: dr. Adam Kocur, prezydent miasta Katowice, Bolesław Mroczkowski, adwokat, Alfons Dzięcioł, adwokat, Stefanja Rutkowska, naucz. gimn., Teodor Ludyga, kupiec, Teofil Balcerowicz, restaurator, Jan Lipowczan, urzędnik, Henryk Gambiec, architekt, Jan Stawski, adwokat, Roman Górski, urzędnik, Adam Konopczyński, inżynier.

Ilość członków: zwyczajnych 2.273, akademickich 23, uczestników 253, dożywotnych 4, razem 2.555, wysokość wkładki Oddziałowej 10 zł. Ogólna wkładka 18 zł.

Suma dochodów (włącznie z subwencjami) 42 599·61 zł., suma rozchodów 42.142·73 zł., suma należności Zarządu Głównego z tytułu wkładek członkowskich 12.164·00 zł., Subwencje Ministerstwa Robót Publicznych 3.178·00 zł., Magistratu miasta Katowic 2.000·00 zł., Magistratu miasta Rybnika 100·00 zł., razem 5.278·00 zł., suma wydatków administracyjnych: lokal 1.800·00 zł., personel 4.653·00 zł., telefon i porto 923·82 zł., świadczenia socjalne 164·75 zł., druki i przybory kancel. 1.098·20 zł., razem 8.639·77 zł, suma długów hipotecznych 27.632·55 zł., suma i rodzaj innych długów 2.000·00 zł. (wekslowy).

Oddział wydał mapę szematyczną Beskidu Zachodniego od Cieszyna do Babiej Góry. Podziałka 1:7.500. Bibljoteka: Oddział posiada roczniki „Wierchów" i „Taternika", oraz mapy Beskidów i Tatr. Oddział posiada 2 schroniska pod Baranią Górą własność Komory Cieszyńskiej w Cieszynie i na Równicy własność O. G. P. T. T. W stosunkach dzierżawnych nie zaszły żadne zmiany. Miejsca noclegowe w schronisku na Baraniej, powiększyły się o 12, ponieważ ustawiono tyleż prycz.

Oddział współpracuje w założeniu rezerwatu na Baraniej Górze przy źródłach Wisły.

Oddział ma stałego członka przy Wojewódzkiej Komisji Turystycznej.

Koła miejscowe: Król. Huta prezes Jan Stawski, członków 276 składka 7 zł., Mikołów prezes Jan Kurzak, członków 60, składka 7 zł., Ruda prezes Jan Bonk, członków 23 składka 7 zł., Rybnik prezes dr Tchórzewski, członków 279 składka 4 zł., W. Hajduki prezes dr Stateczny, członków 77 składka 7 zł., Dąbrowa Górnicza (obecnie Oddział Dąbrowski) prezes Inż. Ferch, członków 134 składka 7 zł.

Wykaz zmarłych członków: śp. Kazimierz Czapla, adwokat, z Katowic, ks. Antoni Wojciech proboszcz, Żory, Alfons Wracławek adwokat, Katowice, Emilja Mitisowa, Katowice, Jerzy Schmidt inżynier, Nowy Bytom, Herman Arendt budowniczy, Wodzisław, Jan Ziętek kasjer, Katowice, Józef Siostrzonek urzędnik, Katowice, Zdzisław Motowski urzędnik, Babiec, Oskar Spiler aptekarz, Pszczyna, Franciszek Grüning dyrektor rzeźni, Pszczyna.

Długoletnie starania o uzyskanie tanich biletów wycieczkowych zakończyły się dodatnim wynikiem. Uzyskano zwrotne bilety wycieczkowe w cenie 8 zł. w klasie III, a 12 zł. w klasie II. Bilety te ważne są do stacji Węgierska Górka, Zwardoń i Ustroń, Wisła. Takie udogodnienie wpłynęło oczywiście bardzo dodatnio na rozwój turystyki. Oddział robi starania o uzyskanie biletów wycieczkowych również do Zakopanego.

Adres lokalu: Katowice, ul. Królowej Jadwigi Nr 4, I. p., godziny urzędowe od 9—16-tej w soboty i dnie przedświąteczne od 9—12-tej, telefon 16-64.

Oddział w Kielcach.

Oddział Kielecki został założony 17 maja 1923 r. W sferze działalności Oddziału były w roku sprawozdawczym powiaty: kielecki, jędrzejowski, włoszczowski, częstochowski, zawierciański, olkuski, miechowski, sandomierski, opatowski, stopnicki, pińczowski i częściowo będziński.

Skład osobowy Zarządu: dr. Adam Kroebl, prezes; ks. Prałat Adam Błaszczyk, wiceprezes; Gustaw Kobylecki, sekretarz; dr. Jerzy Cybulski, skarbnik; członkowie: prof. Władysława Piekarska, drowa Zofja Gąsiorowska, wiceprokurator Czesław Janiszowski, dyr. Lucjusz Knichowiecki, prof. Jan Jurasz.

Ilość członków zwyczajnych 81. Opłaciło składkę 80 członków. W porównauiu z rokiem 1929 przybyło nowych 39 członków. Wysokość wkładki Oddziałowej (bez należności Zarządu Głównego) wynosiła 2 zł.

Suma dochodów: 2.837·87, suma rozchodów: 2.408·77, saldo na 1 stycznia 1931 r. 429·10, suma należności Zarządu Głównego z tytułu wkładek członkowskich: 608 zł. (za 76 znaczków). O subwencje Oddział nie zabiegał i ich nie otrzymał. Suma wydatków administracyjnych: 62·37 zł, suma i rodzaj długów: Zarządowi Głównemu P. T. T. za składki członkowskie za 1929 r. i różne 148 zł. Zasilono fundusze Sekcji Turystycznej P. T. T. w drodze kupna dla bibljoteki Oddziału Kieleckiego kompletu roczników „Taternika“.

Schronisk własnych Oddział nie posiada, postanowił natomiast, w miarę możności finansowej, subwencjonować projektowaną przez Oddział P. T. T. „Beskid“ w Nowym Sączu budowę schroniska na Prehybie względnie Obidzy. Na ten cel wypłacono już Oddziałowi „Beskid“ subwencję 300 zł.

Przeprowadzone w 1930 r. zabiegi w P. I. M. o założenie w górach świętokrzyskich na św. Krzyżu pierwszorzędnej stacji meteorologicznej, pod opieką Oddziału Kieleckiego P. T. T. zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem, gdyż stacja owa zostanie otwarta na wiosnę 1931 roku.

Z ważniejszych spraw Oddział: *a)* zabiegał o udostępnienie dla ruchu turystycznego kolejki wąskotorowej leśnej wiodącej ze stacji kolejowej w Zagnańsku na św. Katarzynę (pod Łysicą) i św. Krzyż. *b)* interwenjował u wojewody kieleckiego w sprawie wadliwie zbudowanej drogi kołowej Kraków—Ojców—Olkusz, skutkiem czego, zakurzana dolina ojcowska hamuje w znacznym stopniu ruch turystyczny, *c)* zabiegano u władz kolejowych o objęcie w roku 1931 m. Kielc, Olkusza i Sandomierza relacją dla 25% zniżek kolejowych turystycznych, jako stacyj wyjazdowych i przyjazdowych, co zostało uwieńczone pomyślnym skutkiem odnośnie m. Kielc i Olkusza.

Lokal Oddziału mieścił się w biurze urzędowem sekretarza Oddziału w gmachu Urzędu wojewódzkiego i był czynny w godzinach od 8—15.

Oddział Czarnohorski w Kołomyji.

Oddział założony w roku 1872. Teren działania obejmuje wschodnią część Beskidu Wysokiego od źródeł Prutu przez Czarnohorę po Biały Czeremosz.

W skład Zarządu Oddziału wchodzili pp.: inż. Ludwik Morawetz, przewodniczący, inż. Karol Szeligowski, zastępca przewodniczącego, Ignacy Śnigowski, sekretarz, Władysław Sozański, skarbnik, Ludwik Rajski, Wilhelm Stiefel, Marceli Schindler, Emil Arbesbauer i Schmuck Adam, członkowie Zarządu.

Oprócz dat zawartych w tabelach nadmienia się, że Oddział ma następujące długi: Dług w Banku Rolnym na odbudowę schroniska 8.000·— zł. Długi prywatne krótkoterminowe 6.668·— zł. Dług u zawiadowcy schroniska (w formie kaucji) 4.440·— zł.

Oddział reprezentował w Wojew. Komisji Turyst. prezes inż. Morawetz. Koło narciarskie prowadzi p. Arbesbauer Emil. Założenie Koła w Kosowie jest w toku. Dnia 5 września 1930 r. zabrała śmierć z grona Zarządu jednego z najtęższych pracowników. Ubył śp. dr. R a j s k i Ludwik, doskonały znawca terenów Beskidu Wschodniego, dzielny i ideowy pracownik P. T. T., a dbający o rozwój Oddziału Czarnohorskiego, śmierć Jego przyniosła Oddziałowi niepowetowaną stratę.

Oddział w Krakowie.

Oddział Krakowski został założony w r. 1922. W roku 1930 skład Zarządu Oddziału był następujący: prezes: Inż. Jan Wacław Czerwiński, wiceprezes: dr. Adam Lardemer,

sekretarz: dr. Emil Stolfa, Skarbnik: dyrektor Józef Dorawski. Członkowie: Prof. dr. Walery Goetel, dr. Jan Nowicki, prof. Kazimierz Sosnowski, inż. Stanisław Krawczyk, dr. Władysław Stawowczyk, Jan Fischer, dr. Włodzimierz Łaba, Bohdan Małachowski, mjr. Bronisław Romaniszyn, prof. Franciszek Sykutowski, Stefan Porębski.

Członków zwyczajnych liczył Oddział 1950, w tem członków Koła Akademickiego 250, a tytułem wkładki dla Oddziału pobierał 5 zł. (pełna wkładka 13 zł.). Zauważa się, że Koło Akademickie przekształciło się z końcem r. 1930 w samoistny Oddział Akademicki. Dochodu miał 26.366·53 zł., zaś rozchodu 13.509·09 zł. Suma wydatków administracyjnych 29.50 zł.

Oddział Krakowski ma w swym zarządzie stare i nowe schronisko na Morskiem Okiem. Nowe schronisko jest dwupiętrowe i posiada 18 pokoji z łączną ilością 63 łóżek, zaś stare posiada 5 izb i poddasze o ilości 60 miejsc noclegowych. Cena noclegów w nowem schronisku wynosi dla członków 3 zł., dla nieczłonków 6 zł., a w starem dla członków 1·20 zł., dla nieczłonków 1·70 zł. Żonom członków przysługuje opust 25%. Dzierżawcą schroniska jest p. Teofil Janikowski, tam zamieszkały. W roku sprawozdawczym przeprowadzono adaptacje za cenę 4.556·98 zł. oraz sprawiono dodatkowy inwentarz kosztem 3.980·44 zł. W szczególności wykonano dalsze wzmocnienie i nawożenie moreny, poprawiono ogrodzenie i zabezpieczono drutem kolczastym, naprawiono mostek na potoku i ławy na drodze do Czarnego Stawu, szopę na łódź, wybudowano nowe przystanie dla łodzi i nowy odpływ z dołu kloacznego, wykonano nową rurę wybuchową przy motorze, obito tekturą pokoje w schronisku na II. p., zabezpieczono klozety na I. p. przed zamarznięciem, nad stajnią wybudowano drugi pokoik dla personalu i poczyniono w obu schroniskach różne naprawy i uzupełnienia. Dochód ze schronisk przyniósł 7.842·86 zł. Wartość budynków z ruchomościami wynosiła 260.000 zł.

Lokal Oddziału mieści się wraz z Zarządem Głównym w Krakowie, przy ul. Andrzeja Potockiego 4. Biuro otwarte od 9—13 i od 17—19 godziny.

Zarząd Oddziału odbył w roku sprawozdawczym 6 posiedzeń oraz 1 Walne Zgromadzenie.

B i b l j o t e k a Oddziału Krakowskiego znajduje się jeszcze w stanie reorganizacji i porządkowania. Obecnie został uporządkowany księgozbiór. Liczy on w chwili obecnej 1092 tomy. Po objęciu bibljoteki przez p. B. Małachowskiego wykończono ostatecznie katalogi (rejestr książek, katalog działowy i katalog kartkowy), a w chwili obecnej przystępuje się do uporządkowania map i przeźroczy. Są to bogate zbiory, liczące do 1000 przeźroczy i stokilkadziesiąt map. Dokładnego ich stanu jednak podać narazie nie można, gdyż szereg defektowych egzemplarzy będzie musiał zostać usuniętym, a wiele rzeczy brakujących uzupełnionych. Z powodu tej reorganizacji bibljoteka jest tylko częściowo uruchomiona i możność korzystania z niej jest ograniczona. Można mieć nadzieję, że jednak do pół roku najdalej bibljoteka zostanie ostatecznie uporządkowana i udostępniona.

Dodać należy, że z gościnności lokalu bibljotecznego korzystają księgozbiory Sekcji Turystycznej P. T. T. oraz Sekcji Taternickiej A. Z. S. w Krakowie, stanowiąc niejako uzupełnienie tej bibljoteki.

Akademicki Oddział w Krakowie.

Oddział powstał na podstawie uchwały Walnego Zebrania Koła Akademickiego przy Oddziale Krakowskim P. T. T. dnia 24 października 1930 r.

Zainicjonowano wraz z Kołem Wadowickiem przy Oddziale Babiogórskim, budowę schroniska-szaletu opodal szczytu Leskowca, które ma zostać wystawionem w 1931 r.

Ilość członków w roku 1930 wynosiła 250, w czem jeden członek dożywotni i kilku uczestników.

Lokal Oddziału znajduje się w gmachu Instytutu Geograficznego, U. J. Sekretarjat urzęduje we wtorki od godz. 17-tej do 18-tej.

W skład Zarządu Oddziału wchodzą: Wł. Midowicz, prezes; A. Stolfa, wiceprezes; Wł. Milata, sekretarz; W. Stolfówna, zast. sekretarza; I. Książkówna, skarbnik, jakoteż K. Sinkówna, Z. Hoszowska, mgr. St. Leszczycki, mgr. M. Klimaszewski, P. Jabłoński, A. Niesiołowski, T. Kaszper, M. Marcinkowski, W. Głodkiewicz.

Oddział w Krynicy.

Rok założenia Oddziału 1929. Granice terytorjalne: pd.-wsch. granica państwa, pd.-zach. Poprad, pn.-zach. Potok Wierchomlański, Juchówka, Łabowa.

Skład osobowy Zarządu: Nitribitt Roman, Graba-Łęcki Wacław, Kamyk Zygmunt, Kmietowicz Stanisław, Żarlikowski Kazimierz, Żykowicz Władysław.

Komisje: 20 lipca, Bardyjów, konferencja z Oddziałem z KCST. w sprawie wspólnego znakowania szlaku Bardyjów—Krynica. 4 września, 15 października, komisje na Jaworzynie w sprawie schroniska.

Wydawnictwa własne: Nitribitta i Hetpera „Krynica, Muszyna, Żegiestów, Przewodnik Turystyczny“ sprzedaż w r. 1930 ok. 500 egz.

Schroniska: schronisko tymczasowe w Rynku (1081 m) koło Jaworzyny, niezagospodarowane, klucze w Zarządzie Oddziału, 3 ubikacje, 4 prycze z siennikami, piec kuchenny. Budowa wielkiego schroniska P. T. T. na Jaworzynie Krynickiej w rękach Zarządu Głównego.

Działalność na polu ochrony przyrody: udział delegata Oddziału do Komisji Zdrojowej w Krynicy w pracach Komisji nad obszarami parkowemi. Kontakt z Towarzystwem Myśliwskiem.

Lokal Oddziału: latem w pawilonie przy mecie toru saneczkowego.

Zmarli członkowie: Vogel Dawid.

Oddział we Lwowie.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje dziesiąty rok istnienia Oddziału założonego w roku 1921.

Oddział Lwowski P. T. T. obejmował początkowo swoją działalnością obszary Gorgan zachodnich na zachód od linji grzbietowej biegnącej przez szczyty Sywulę, Ihrowyszcze, Wysoką i Seredną, obejmując szczyty jak Gorgan, Popadję, Parenki, Grofę, Mołodę, pasmo Arszycy, następnie szczyty leżące pomiędzy doliną Świcy i Oporu, oraz Bieszczady na zachód od doliny Oporu, granicząc w ten sposób z terenami należącymi do Oddziału P. T. T. w Sanoku.

Wskutek powstania nowych Oddziałów P. T. T. oraz kół miejscowych w łonie Oddziału Stanisławowskiego, obszary te musiały ulec ograniczeniu. W szczególności na opisanym terenie współdziałają z Lwowskim Oddziałem Koła w Kałuszu, Dolinie, Skolem, należące do Oddziału w Stanisławowie, oraz nowo zawiązane Oddziały w Stryju i Drohobyczu.

Plan zagospodarowania tych terenów i program robót górskich ustala wspólnie dla wszystkich Oddziałów i Kół Międzyoddziałowa Komisja dla Beskidów wschodnich, przyczem skierowuje się działalność w tereny, których udostępnienie przedstawia największe braki.

Prezesem Oddziału w roku 1930 był prof. Adam Lenkiewicz, wiceprezesem Kazimierz Lubieniecki, sekretarzem Władysław Grzędzielski, skarbnikiem dr. Władysław Josse, ponadto liczył zarząd ośmiu członków. W ciągu roku ustąpił skarbnik dr. Josse i członek Wydziału dyr. Stanisław Kączkowski.

Ilość członków w roku sprawozdawczym utrzymywała się na poziomie roku poprzedniego, i tak: członków dożywotnich (1929 — 3), 1930 — 3, zwyczajnych starych (140) 175, zwyczajnych nowych (83) 64, akademickich starych (106) 69, akademickich nowych 36, razem (332) 347. Uczestnicy są wliczeni do członków koła akademickiego. W zestawieniu powyższem są zaliczeni członkowie, którzy przystąpili względnie prolongowali legitymacje w Biurze Zarządu Głównego w Zakopanem.

Rachunkowość Oddziału w roku sprawozdawczym przedstawiała się następująco: Suma dochodów 13.953·49 zł. Suma rozchodów 13.267·81 zł. Z tytułu wkładek członkowskich zainkasowano na rzecz Zarz. Gł. 2.714·30 zł. Gotówka w kasie na 31 grudnia 1931 685·68 zł. Wydatki administracyjne 1.007·61 zł. Dług w Zarządzie Głównym 5.000 zł. W roku sprawozdawczym przyznana została Zarządowi Oddziału przez Zarząd Główny subwencja w wysokości 1.500 zł wypłata jej jednak została zatrzymana na poczet długu wobec Zarządu Gł. w kwocie 5.000 zł. Wierzytelności Oddziału wynoszą 3.500 zł, powstały one przez udzielenie pożyczki wekslowej p. Witkowskiego w Sławsku na budowę pensjonatu, w którym mieści się zarazem schronisko Oddziału. W wydatkach administracyjnych policzono czynsze za lokal Oddziału we Lwowie, ubezpieczenia schronisk, koszta podróży na posiedzenia Zarządu Gł. i wydatki ściśle administracyjne.

Należyte zorganizowanie wycieczek zbiorowych jest przedmiotem stałych starań ze strony Zarządu. W roku sprawozdawczym ogłoszono kilka wycieczek, z czego doszła do skutku tylko jedna, w pasmo Bliźnicy i Swidowca oraz w Karpaty Marmaroskie.

Inne wycieczki z powodu braku zgłoszeń nie odbywały się. W związku z osłabieniem się ruchu wycieczkowego zbiorowego występuje jako objaw wyrównawczy bardzo silny wzrost turystyki samotnej, o czem świadczy bardzo silna frekwencja w schroniskach, wielka ilość wydanych zniżkowych legitymacyj kolejowych i wogóle wielka ilość turystów w górach. Z drugiej strony niepowodzenie zbiorowych wycieczek urządzanych przez Oddział da się wytłumaczyć oddaleniem Lwowa od gór i ogólna sytuacją ekonomiczną. Wśród turystów przeważa rzecz prosta młodzież akademicka. Zauważyć też można było w roku ubiegłym wzrost wycieczek szkolnych w schronisku Oddziału w Jali w dolinie Lomnicy. Wycieczek tych było w roku ubiegłym pięć wobec dwóch w r. 1929.

Turystyka zimowa jest zrzeszona w Karpackiem Towarzystwie Narciarzy. Oddział Lwowski nie zawiązał własnej sekcji narciarskiej, gdyż na terenie Lwowa działa zasłużone wspomniane powyżej Karpackie Towarzystwo Narciarzy, którego większość członków jest równocześnie członkami Towarzystwa Tatrzańskiego.

Imprez sportowych, odczytów i zebrań członków w roku sprawozdawczym nie urządzono. Wydawnictw własnych Oddział nie posiada, wydaje natomiast łącznie z Zarządem Głównym „Wierchy“.

Zarówno schroniska jak i inwentarz są ubezpieczone w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych. Prezes Oddziału jest członkiem Wojewódzkiej Komisji Turystycznej. Kół fachowych Oddział nie posiada, Kół miejscowych również. Lokal Oddziału mieści się przy ul. Sokoła 4, godziny urzędowe we wtorki i piątki od 18—19. Zgłoszenia członków i wkładki przyjmuje również firma Krawiański i Czołowski we Lwowie, plac Marjacki 8.

Oddział w Łodzi.

Rok założenia 1923. Granice: Województwo Łódzkie.

W roku sprawozdawczym do dnia 31 grudnia 1930 r. uiściło wkładkę członków zwyczajnych 108. Innych członków w Oddziale niema. Z liczby członków ubył śp. Łukasz Bednarczuk, który padł ofiarą wypadku w Tatrach.

Zarząd, częściowo zdekompletowany stałym wyjazdem lub dłuższą nieobecnością kilku członków, ograniczył swoją działalność do kontynuowania prac rozpoczętych. Wysokość wkładki Oddziału wynosi 6 zł. Dochód wynosił zł. 2.287 z czego na nabycie znaczków prolongacyjnych, legitymacyj konwencyjnych i kolejowych przesłano Zarządowi Głównemu 1.537 zł. (Z nadwyżką nabytych na r. 1931). 62 zł. wydano na koszta administracyjne (sekretarjat i przeprowadzka wypożyczalni sprzętu narciarskiego), resztę na inwestycje wewnętrzne, 412 zł. na wypożyczalnię sprzętu turystycznego i narciarskiego, a za remanent, uzupełniony dochodami z początku 1931 roku nabyto, w styczniu tegoż roku za 357 zł. koce w darze dla schroniska na Turbaczu.

Działalność Zarządu stanowiło przyjmowanie członków, w czem Zarząd skrupulatnie stał na stanowisku selekcji prawdziwych turystów i wystawianie legitymacyj, udzielanie informacyj, organizowanie lub inicjowanie wycieczek szkolnych w Tatry i Beskidy. W dziedzinie ruchu turystycznego, zwłaszcza turystyki narciarskiej, zanotować możemy pierwsze w Łodzi samodzielne wyprawy grup młodzieży szkolnej, zaopatrywane przez Oddział w komplety sprzętu narciarskiego i pomoc w przyjęciu i umieszczeniu w schroniskach, co pozwala uniezależnić ten ruch od braku inicjatywy w tej dziedzinie kierownictw szkolnych. W akcji naszej skierowywania wycieczek w Beskidy, cieszyliśmy się pomocą i zrozumieniem, zwłaszcza ze strony Oddziału Gorce, jak również Zarządu schroniska na Turbaczu, co ostatnie specjalnie podkreślić pragniemy.

Skład nowoobranego Zarządu na 1931 rok przedstawia się: przewodniczący: Inż. Wacław Kowalewski, zastępca przewodniczącego: inż. Kazimierz Sulikowski, skarbniczka: Olga Kołodyńska, sekretarz: Herbert Bergwitz, kierownik wypożyczalni sprzętu: prof. Adam Ferens, członkowie Zarządu: prof. Juljusz Jurczyński, Kazimierz Jarociński, Stanisław Sandmeer, Aleksander Rusecki, Wacław Wagner.

Adres Zarządu: Inż. Wacław Kowalewski, Łódź, Narutowicza 107.

Oddział „Beskid“ w Nowym Sączu.

Rok założenia 1906. Granice działalności turystycznej: Pasmo Radziejowej i pasmo Jaworzyny do potoku Wierchomlańskiego.

Skład osobowy Zarządu: Rapf Feliks, prezes; dr. Kołaczkowski Bogusław, wice-

prezes; Hasslinger Roman, sekretarz; inż. Lazarowicz Roman, skarbnik; dr. Bieliński Zygmunt, Bogusz Józef, Konopacki Jerzy, Kostańska Amelja, Rzepa Bolesław, Sobota Karol.

Ilość członków: zwyczajnych 207, akademików 16, młodzieży szkolnej 35, razem 258. Wysokość całkowitej wkładki członkowskiej 12 zł., z czego należność dla Zarządu Głównego 5 zł. Suma dochodów 5.226·34 zł. Suma rozchodów 4.739·95 zł. Suma należności dla Zarządu Głównego tytułem wkładki 1.105 zł. Subwencje na budowę schroniska: Oddział Tarnów 600 zł., Oddział Kielce 300 zł. Wydatki administracyjne 455·83 zł.

W sprawie budowy schroniska w Beskidzie Sądeckim odbyła się wizja lokalna na Prehybie, gdzie wybrano teren pod budowę schroniska. Pertraktacje jednak z gminą Szlachtowa o kupno gruntu nie doprowadziły do pomyślnego wyniku. Również dyskutowano możliwość budowy schroniska na Obidzy i obrano dwa miejsca na budowę. Pertraktacje o kupno z gminą Piwniczną są w toku. Sprawiono część inwentarza (koce, poduszki, sienniki) kosztem 1 235 zł. Pomoc w budowie zdeklarowały Oddziały Krakowski, Tarnowski, Kielecki i Bocheński. Fundusz budowy schroniska wykazuje w dochodach 2.000 zł., w rozchodach 1.324·35 zł., saldo na r. 1931 wynosi 675·65 zł.

Sekcja Narciarska liczyła 19 członków, należała do P. Z. N. z 1 głosem. Przewodniczący: Inż. Lazarowicz Roman.

Zmarli członkowie: Dr. Lazarowiczowa Natalja, dr. Zieliński Edward.

Adres Oddziału: Nowy Sącz, Gimnazjum I. Lokal Oddziału przy ul. Jagiellońskiej 37 był czynny przez cały rok we wtorki i piątki od 6—7. Konto P. K. O. 411.315.

Oddział „Gorce“ w Nowym Targu.

Oddział „Gorce“ został założony w roku 1920, obecnie liczy 98 członków. Liczba członków jak na Nowy Targ niewielka i dałaby się podwyższyć, Zarząd jednak ściśle przestrzega odnośnych zarządzeń i przyjmuje na członków tylko tych, co do których ma pewność, że nie nadużyją praw wypływających z posiadania legitymacji, tembardziej, że Nowy Targ leży tuż nad granicą.

W skład Zarządu Oddziału wchodzą: Inż. Rams, prezes; burmistz Rajski, wiceprezes; członkowie wydziału: Czaja, sędzia Ptaś, Rajski Kazimierz, płk. Anlauf, prof. Łaszczyński, inż. Polak, p. Bryniczka. Do Komisji rewizyjnej: dyr. Kador i Jarosz. W skład sądu honorowego dr. Mieszkowski, inż. Rajski Marjan.

Planowane w roku 1929 roboty około rozbudowy i adaptacji w schronisku pod Turbaczem zostały w roku sprawozdawczym w znacznej części przeprowadzone, a w szczególności: przepierzono i otynkowano halę poddaszową, postawiono w niej piec, przez co uzyskano ubikację noclegową na zimę, w której umieszczono 12 łóżek. Otynkowano postawiony w roku 1929 pokój na parterze, oraz 2 pokoje na I. piętrze. Całą powierzchnię dachu na schronisku od strony północnej pokryto blachą, to też w bieżącym sezonie zimowym nie było na strychu śniegu, który dotąd z wiosną powodował formalny zalew parterowych ubikacji, a nadto przez to pokrycie uzyskano wyższą temperaturę wewnątrz schroniska przy mniejszej ilości drzewa opałowego. Całe podmurowanie zewnętrzne otynkowano zaprawą cementową, nadając przez to schronisku estetyczniejszy wygląd. Pogłębiono studnię, a inwentarz pomnożono przez kupienie 13 nowych koców i 10 sienników. Koszta wykazanych powyżej robót wynoszą kwotę 2.959·75 zł. Planowanej budowy oszklonej werandy od strony południowej nie wykonano z braku funduszów, a gdyby te nawet były, obróconoby je na dalszą rozbudowę, frekwencja bowiem zwłaszcza w zimie tak się wzmaga, że istniejące 7 ubikacyj nie wystarczają.

Obrót kasowy w roku sprawozdawczym w dochodach 4.668·21 zł., w rozchodach 4.632·07 zł., saldo na rok następny 34·14 zł. Inwentarz: 32 łóżek, 38 sienników, 33 koców, 40 prześcieradeł, 38 poszewek, oraz pomniejsze jak stoły, ławki, naczynia kuchenne o łącznej wartości — według cen zakupu 2.600 zł. Ogólna wartość schroniska z urządzeniem przy uwzględnieniu kosztów rozbudowy i adaptacji w roku 1930 wynosi 23.740·91 zł. Schronisko jest ubezpieczone od ognia w P. Z. U. W. na 20 000 zł.

Według księgi noclegowej, nocowało w schronisku w roku sprawozdawczym 2.486 osób, a ogólna liczba turystów narciarzy i wycieczkowiczów przekracza cyfrę 5.000. Cyfry te wykazują, jak bardzo potrzebną placówką jest schronisko pod Turbaczem i nic dziwnego, wszak leży ono na głównym szlaku turystycznym Babia Góra—Pieniny, jest otoczone miejscowościami klimatyczno-uzdrowiskowemi, a do licznego odwiedzania przyczyniają się przewspaniałe widoki i rozległe hale, stanowiące wymarzone tereny narciarskie.

Zarząd Oddziału dokłada usilnych starań i wkłada bardzo wiele żmudnej pracy, aby schronisko odpowiadało swemu zadaniu i celowi, nie oglądając się na pochwały lub uznania, ma jednak prawo do wymagania od wszystkich, znajdujących oparcie i wypoczynek w schronisku, aby szanowano te wysiłki i pracę i respektowano istniejące przepisy, a niestety w tym kierunku dzieją się niejednokrotnie rzeczy wprost nie do pomyślenia. Będzie rzeczą Zarządu w roku przyszłym, aby w porozumieniu z Zarządem Głównym otworzyć w prasie codziennej rubrykę wytykającą takie zachowanie się jak krzyki, darcie bielizny i koców, wycieranie zabłoconego obuwia w pościel, samowolne palenie w piecach aż do ich pęknięcia, odzywanie się do gospodyni słowami, nie dającemi się powtórzyć, bo to nie tylko materjalną szkodę przynosi, ale daje ujemne świadectwo wobec obcych (a były takie wypadki) o naszej kulturze. Wprawdzie niewielki procent turystów i narciarzy tak się zachowuje, jednak zło potęguje się przez to, że ci, którzy na miejscu mogliby przeciw takiemu zachowaniu zareagować, przypatrują się milcząco tego rodzaju wybrykom, biorąc poniekąd współodpowiedzialność za ujmę, jaką wyrządzają sami „autorzy" naszemu polskiemu imieniowi.

O ile starania Zarządu o uzyskanie subwencji odniosą pożądany skutek, planowane jest w roku przyszłym dalsze rozszerzenie schroniska przez dobudowanie sali noclegowej na parterze na 14 łóżek i zakupienie odpowiedniego inwentarza, a przybliżona kwota na ten cel preliminowaną jest na 5.000 zł.

Oddział w Poznaniu.

Oddział został założony 1. marca 1921 i obejmuje terytorjalnie Wielkopolskę.

Zarząd składają: prezes dr Tadeusz Smoluchowski, wiceprezes prof. dr Antoni Jakubski, sekretarz inż. Marjan Serwacki, skarbniczka Jadwiga Rasińska, bibljotekarz dr Stanisław Dedio, inni członkowie: insp. Władysław Mroczkowski, inż. Zygmunt Hetper, Bolesław Gardulski, dr Feliks Kamiński, reprezentant Koła Akademickiego Józef Pastucha.

Ilość członków zwyczajnych 228, dożywotnich 5, akademickich 20, łącznie 253.

Wysokość wkładki oddziałowej wynosiła zł. 4, suma dochodów w roku 1930 zł. 4.510·83, suma rozchodów w roku 1930 zł. 3.078·20, nadwyżka w roku 1930 zł. 1432·63, majątek Oddziału 31. XII. 1930 zł. 5.232·23, wydatki administracyjne wynosiły w r. 1930 zł. 137·65.

Sekcja Narciarska liczyła 22 członków i urządziła w zimowym sezonie 5 wycieczek, 4 niedzielne w pobliżu Poznania, 1 czterodniową w Zachodni Beskid. Przewodniczącym był dr Smoluchowski, S. N. należała do P. Z. N.

Koło Akademickie liczyło 20 członków, przewodniczącym był J. Pastucha.

Oddział przygotowuje się do czynnego wystąpienia w roku 1931 w Zachodnich Tatrach, przydzielonych mu jako teren działalności. Z początkiem roku 1931 obchodził dziesięciolecie istnienia uroczystą akademją w auli uniwersyteckiej, co należy już do sprawozdania za rok 1931.

Oddział w Radomiu.

Rok założenia Oddziału 1928. Granice terytorjalne: od Skarżyska do Lublina z jednej i od Dęblina do Rozwadowa z drugiej strony. Skład osobowy Zarządu Oddziału przedstawia się jak następuje: Prezes: inż. Podworski Władysław; wiceprezes: inż. Grudziński Stanisław; sekretarz: Małecki Kazimierz; skarbnik: Borowska Aleksandra; członkowie Zarządu: Gilles Oskar, Kruszyński Eugenjusz, Wojtasik Feliks, Badowska Tota i Tokarska Anna.

Suma dochodów wynosi: z pozostałości z r. 1930 565·30 zł., z wpływu z opłat członkowskich 764·60 zł., z wpływu z urządzanych imprez 524·45 zł., z wpływu za wynajęcie lokalu 20·70 zł., za sprzedaż map przewodników 22·15 zł., z wpływu jako % bankowy 48·50 zł., tytułem subwencji na urządzenie toru saneczkowego z Magistratu m. Radomia 200·— zł. Razem: 2.146·77 zł. Suma rozchodów wynosi: tytułem podatku od zakupionego gruntu w Kazimierzu 16·14 zł., za wydatki kancelaryjne 23·44 zł., za opłaty pocztowe 36·30 zł., za wydatki administracyjne 343·40 zł., urządzenie lokalu i kupno mebli 968·53 zł., koszty delegacji 170·80 zł., koszty urządzenia toru saneczkowego 130·85 zł., wpłacono do Banku 348·50 zł., różne 71·— zł. Razem: 2.108·96 zł. Saldo na dzień 31. XII. 1930 wynosi 37·81 zł. Oddział nie otrzymał żadnej subwencji z Zarządu Głównego. Na budowę toru saneczkowego otrzymano z Magistratu m. Radomia tytułem subwencji 200·— zł. Długów

Oddział nie posiada. Odczytów w okresie sprawozdawczym nie było. Zebrań członków Zarządu w ciągu roku było 8 i jedno Walne Zebranie. Imprez o charakterze zabaw towarzyskich odbyło się 3 z czego uzyskano czysty dochód w sumie 525·45 zł. Wydawnictw własnych Oddział nie posiada.

Oddział ograniczył się do tej pory tylko do zakupu parceli budowlanej pod budowę schroniska w Kazimierzu n. Wisłą. Ewentualna praca nad wzniesieniem schroniska uzależniona jest od otrzymania na ten cel subwencji. Natomiast przystąpiono do wybudowania toru saneczkowego, który został w pierwszych dniach grudnia oddany do użytku publicznego. Przy torze uruchomiono wypożyczalnie sanek.

Oddział nie brał dotychczas udziału w wojewódzkich komisjach turystycznych.

Nowo zorganizowane przy Oddziele Koło narciarskie, z powodu niepomyślnych warunków atmosferycznych nie mogło rozwinąć w obecnym okresie wymaganej działalności. Ograniczono się w miarę możności do szkolenia narciarzy. Koło nie należy P. Z. N. Przewodniczącym Koła jest p. Grudziński. Kół miejscowych dotychczas Oddział nie posiada. Rozwinięta została silna akcja w kierunku zorganizowania 2-ch Kół t. j. w Lublinie i Skarżysku.

W dniu 7 czerwca 1930 zmarł ś. p. Karol Muszyński, członek Oddziału. W zmarłym Oddział radomski stracił bardzo czynnego członka, który wykazał dużo dobrej woli i starań na polu organizacyjnem Oddziału, jak również szerzył ideologję tatrzańską.

W celu zasilenia funduszu Oddziału. Zarząd przystąpił do wydania znaczków metalowych na laski. Znaczki te wyobrażają projektowane schronisko w Kazimierzu n. Wisłą i są zaprowadzone na wzór zagranicznych.

Lokal Oddziału mieści się przy ul. Żeromskiego 46. II p. Godziny urzędowe w porze zimowej od 17—19, a w letniej od 17—20.

Odd iał w Stanisławowie.

Oddział Stanisławowski obejmuje terytorjum, którego granice tworzą: na zachodzie dolina rzeki Świcy i Mizunki, na południu granica państwowa od przełęczy Wyszkowskiej (wyłączając połać Gorganów centralnych w górnym biegu Łomnicy, gdzie gospodarzy Oddział Lwowski) do Pop Iwana Czarnohorskiego 2026, przez Poliwny do doliny Szybenego, od wschodu doliną Czarnego Czeremoszu do Żabiego i gościńcem biegnącym przez Krzywopole na przełęcz Bukowiele, stąd działem wód Prutu i Czeremoszu przez Kitylówkę 1383, Hordie 1478, Łysunia 1464, Rokiety 1114 do Delatyna i Nadwórnej, na północy granicę Oddziału tworzy granica Województwa Stanisławowskiego. Nadto obejmuje Oddział terytorjum Kosowa i jego najbliższej okolicy.

Zarząd Oddziału: Prezes: inż. A. Firich; I. wiceprezes: dr. W. Majewski; II. wiceprezes: dyr. Emiljan Bürgel; sekretarz: Stanisław Czuczewicz; skarbnik: Jan Baczyński; członkowie Zarządu: dr. Tomaszek, A. Haas, mgr. T. Pawłowski, dr. J. Grabowski, I. Czaykowski, inż. R. Dąbrowski, mgr. F. Piątek, prof. M. Rosenbaum, T. Wieliczko, mgr. T. Cais, prof. J. Sytnik; zastępcy członków Zarządu: Z. Dziurzyński, prof. Jacyk, prof. Małecki i M. Pozowski.

Ilość członków zwyczajnych wynosiła 522, uczestników zaś 27 t. j. włącznie z Kołami zamiejscowymi.

W roku sprawozdawczym otrzymał Oddział następujące subwencje pieniężne: *a)* z Ministerstwa Robót Publicznych 15.000 zł., *b)* z Zarządu Głównego 5.000 zł., *c)* z Oddziału Warszawskiego P. T. T. 1.000 zł. Razem: 21.000 zł. Wydatki administracyjne wynosiły 3.162·50 zł. Długi Oddziału S. A. „Mikuliczyn“ 500 zł. Komisji uzdrowiskowej w Jaremczu udzielono subwencję w kwocie 2.200 zł. na wybudowanie mostu przez Prut, którego brak odczuwali turyści i letnicy.

Oddział utrzymuje stały kontakt z Wojewódzką Komisją turystyczną, a w obradach i pracach tejże silnie reprezentowany przez członków Zarządu, przeprowadził szereg donosłych uchwał w sprawach turystycznych. Dotyczy to samo Komisyj Klimatycznych w Worochcie i Jaremczu, gdzie dzięki współpracy z Oddziałem zapoczątkowano sezon zimowy, który mimo ciężkiego położenia gospodarczego w Państwe dał pewnie realne wyniki. Nadto wziął Oddział wybitny udział w urządzeniu wystawy Komunikacyjno-Turystycznej w Poznaniu oraz w Warszawie, zasilając je nietylko eksponatami, ale i ponosząc część kosztów w kwocie 2.000 zł.

Oddział utrzymuje stale biuro w Stanisławowie (lokal własny) przy ul. Trzeciego Maja 19, III p., oraz w sezonie letnim biura informacyjne w Jaremczu i Worochcie.

W roku ubiegłym poniósł Oddział stratę przez wyjazd I. wiceprezesa p. dr. W. Majewskiego, który na stałe przeniósł się do Lwowa. Uroczyste pożegnanie p. dr. Majewskiego i Jego Małżonki, również zasłużonej działaczki w dziedzinie narciarstwa, odbyło się w lokalu własnym w dniu 22. XI. 1930. Dla podniesienia zasług p. dr. Majewskiego ofiarował Mu Oddział dyplom uznania za owocną pracę około rozwoju Oddziału i turystyki wogóle.

Oddział posiadał w roku sprawozdawczym 2 sekcje fachowe, a mianowicie: Sekcję Narciarską i Sekcję Krajoznawczą oraz Ochrony Przyrody. Nadto posiadał Oddział 8 Kół prowincjonalnych a mianowicie: w Nadwórnej, Jaremczu, Mikuliczynie, Worochcie, Kałuszu, Dolinie, Skolem i Kosowie. Delegatury utrzymywał Oddział w Rafajłowej i Porohach.

Sprawozdania Sekcyj i Kół: 1) Sekcja narciarska liczy 42 członków. Przewodniczącym do października był p. dr. W. Majewski, poczem przewodnictwo objął p. prezes Oddziału inż. A. Firich, zastępcą przewodniczącego jest p. Haas, sekretarzem St. Czuczewicz, kapitan sportowy p. Igor Czaykowski, zastępcą p. S. Sowa, skarbnik p. T. Pawłowski. W dochodach wykazuje Sekcja 480 zł. (w tem 200 zł. subwencji Oddziału), w rozchodach zaś 380 zł. Sekretarjat mieści się w lokalu Oddziału przy ul. Trzeciego Maja 19, III p. Sezon narciarski 1929/30, ze względu na łagodną zimę i złe warunki śniegowe był średnio ożywiony. Sekcja dbając jak zwykle o działalność propagandową tak wśród początkujących członków jak i młodzieży, urządziła 2 kursy narciarskie a to od 27 do 31. XII. 1929 w Czarnohorze, przy udziale 18 uczestników, oraz 2-dniowy kurs w czasie małych wakacyj dla młodzieży w Worochcie. Powyższe kursa były prowadzone przez dr. Majewskiego i kapitana sportowego sekcji Igora Czaykowskiego. W czasie świąt Bożego Narodzenia gościła w schronisku pod Howerlą liczna wycieczka Warszawskiego Klubu Narciarzy, którzy w Towarzystwie naszych członków zwiedzili szereg szczytów i przełęczy Czarnohorskich.

Sekcja Narciarska posiada swój własny lokal przy Oddziale P. T. T. Zawodów sekcja nie urządza propagując jedynie kierunek turystyczny.

2) Sekcja Krajoznawcza i Ochrony Przyrody: Przewodniczący p. dyr. E. Bürgel, sekretarz p. prof. Rosenbaum, sprawy kasowe załatwia Oddział P. T. T. Ilość członków 16. Sekcję zawiązano w 1929. Sekcja w ciągu roku zajęta była sprawami Wystaw w Poznaniu i Warszawie, oraz przygotowaniem Wystawy w Stanisławowie i tygodnia ochrony przyrody.

3) Koło w Nadwórnej liczy 29 członków i 1 uczestnika. Zarząd Koła: Przewodniczący p. T. Cais, zastępca p. dr. Fudali, sekretarz p. dr. Schall, skarbnik p. Syrotiuk. Suma dochodów 2.894 47 zł. Suma rozchodów 2.644 81 zł. Koło otrzymało z Oddziału 1.500 zł. subwencji. Wydatki administracyjne wynosiły 12 25 zł. Koło to należy do najpracowitszych Kół Oddziału.

4) Koło w Jaremczu liczy 25 członków. Zarząd Koła: Przewodniczący Vacat, zastępca W. Czap., sekretarz Merunowicz. Biuro Koła znajduje się w Urzędzie Uzdrowiskowym. Agendy Koła w czasie sezonu letniego objął Oddział przez swoje biuro informacyjne. Bliższych danych wskutek nie nadesłania sprawozdania podać nie można.

5) Koło w Mikuliczynie liczy 34 członków. Zarząd Koła: Przewodniczący F. Drwota, sekretarz L. Runge, skarbnik F. Malinowski. Suma dochodów 196·50 zł. Suma rozchodów 90 43 zł. Koło w roku ubiegłym poza wydawaniem legitymacyj członkom, przeprowadziło znakowanie na Łysunię, Swiniankę, Leszniowa i na Rokietę. Sekretarjat czynny jest w poniedziałki, środy i piątki każdego tygodnia.

6) Koło w Worochcie liczy 18 członków. Zarząd Koła: Przewodniczący M. Klimaszewski, sekretarz Petrowicz. Z braku sprawozdania bliższych danych podać nie można. Koło prawie nie czynne.

7) Koło w Kałuszu liczy 40 członków. Zarząd Koła: Przewodniczący J. Piasecki, zastępca dr. Strzelichowski, sekretarz J. Sytnik, skarbnik inż. T. Wietrzny. Rok założenia 1929. Suma dochodów 600 zł. Suma rozchodów —. Na roboty w górach uzyskało Koło z Wydziału Powiatowego w Kałuszu subwencję w kwocie 100 zł., Tespu 300 zł. i Magistratu 100 zł. W czasie sezonu urządziło Koło 5 wycieczek letnich z ogólną liczbą uczestników 30, na Sywulę, Howerlę, Szpyci, Burkut—Szybeny—Żabie—Kosów. Prowadzili pp. prof. Sytnik, Olewicz i dr. Strzelichowski. W roku 1930 odbyło Koło 3 zebrania plenarne. Wykonane roboty w górach: Poprawiono znakowanie ze Sywuli na Jal (6 km) i wybudowano schron na Borewce.

8) Koło w Dolinie liczy 28 członków. Zarząd Koła: Przewodniczący p. starosta M. Rappe, zastępca dr. T. Zabiega, sekretarz por. Tokarski. Koło założono w roku 1928. Bliższych danych z powodu nie nadesłania sprawozdania podać nie można.

9) Koło w Skolem liczy 20 członków. Przewodniczący p. nadleśniczy J. Jureczek. W roku ubiegłym ograniczyło się Koło do przeprowadzenia znakowań w grupie Żeleminu i do wydawania członkom legitymacyj. Z braku sprawozdania bliższych danych podać nie można.

10) Koło w Kosowie założone przy końcu 1930 r przez p. starostę Grodeckiego liczy 20 członków. Z braku sprawozdania bliższych danych podać nie można.

Oddział w Stryju.

Oddział w Stryju został zorganizowany w grudniu 1930 roku z inicjatywy dr Majewskiego b. Naczelnika Wydziału Woj. Urzędu Zdrowia w Stanisławowie oraz dr Jana Misińskiego, lekarza powiatowego w Stryju.

Oddział obecnie liczy 50 członków, z tego czynnych turystów jest 20-tu. Narazie Oddział intenzyjnej pracy nie mógł podjąć, ponieważ jest w stadjum organizacji. Brak przydziału terenu działania uniemożliwia czasowo pracę w górach. Nie posiadamy narazie żadnego schroniska, jakoteż domów wycieczkowych, a to ze względu na brak gotówki. Lokalu własnego również nie posiadamy. Zebrania Zarządu odbywają się w Miejskim Urzędzie Sanitarnym, zaś zebrania wszystkich członków w sali Rady powiatowej.

Skład Zarządu Oddziału przedstawia się następująco: prezes, Starosta powiatowy Stanisław Harmata, wiceprezes dr Feliks Lassota, sekretarz Mieczysław Jarosz, członkowie Zarządu: prok. dr Walisch Henryk, kpt. Czerwonka, por. Sobolta, Salo Borak, Jarosław Krasiński i Benzion Garfunkel.

Wysokość wkładki Oddziałowej ustanowiono następująco: na rzecz Oddziału wpisowe 6 zł., wkładka roczna 1·20 zł., wraz z legitymacją konwencyjną rocznie 20 zł., względnie 14, od dawnych członków bez wpisowego.

Wszelkie pisma kierowane są na ręce sekretarza Jarosza Mieczysława, Stryj, ul. Mickiewicza L. 28

Oddział urządził 3 posiedzenia informacyjne ogólne i 5 posiedzeń Zarządu, na których były omawiane sprawy organizacyjne.

Oddział w Szczawnicy.

Oddział został założony 28 lipca 1893 roku. W roku 1929 posiadał 89 członków, zaś w roku 1930 — 115. W skład Zarządu na rok 1930 wchodzili: prezes dr A. Stadnicki, wiceprezes dr Paweł Sonnenthal, skarbnik Tadeusz Kąsek, sekretarz Albin Dąbrowski; członkowie Zarządu: Jan Kalinowski, Ignacy Bielawski, Piotr Salomon i Antoni Majerczak. Stan kasy w kapitale obrotowym po dzień 31 grudnia 1930 r. wynosił 1.752 zł. 15 gr.

Zarząd Oddziału w ciągu roku ostatniego odbył 12 posiedzeń Zarządu i 3 Walne posiedzenia, na których przeprowadził szereg uchwał natury wewnętrznej administracyjnej, jakoteż celem utrzymania ścisłego kontaktu z Zarządem Głównym prawie że na każde posiedzenie Zarządu Głównego wysyłał swoich Delegatów. Ponadto Zarząd postanowił wybudować, względnie przyczynić się do budowy dostępnej i wygodnej drogi z Krościenka na Trzy Korony, oraz do granic rezerwatu t. j. Parku Narodowego, wybudować tamy przy schronisku Sienkiewicza, aby woda nie zabierała ziemi będącej własnością Towarzystwa, zburzyć z wiosną 1931 r. schody betonowe przy Schronisku Sienkiewicza, w ich miejsce, stosownie do wskazówek Zarządu Głównego postawić inne schodki bardziej harmonizujące z krajobrazem. Wydzierżawiono miejsce przy Schronisku Sienkiewicza fotografowi p. Breninowi za cenę 250 zł.

Na Walny Zjazd do Stanisławowa wydelegowano dr P. Sonnenthala i Czesława Winiarskiego.

Zarząd wyłonił z pomiędzy siebie komisję egzaminacyjną dla flisaków, przyczem nakazano flisakom w dostępnych miejscach postawić tablice orjentacyjne dla gości. W sezonie Zarząd Oddziału zwrócił się listownie do Starostwa w Nowym Targu w sprawie ochrony Wodospadu Mickiewicza koło Sewerynówki przed niszczeniem przez nieznanych sprawców, którzy tam kamienie wyłamywali.

Oddział w Tarnowie.

Rok założenia 1924. Granice terytorjalne nie ustalone.

Skład Zarządu: prezes W. Arway, prof. gimn., zast. prezesa Wł. Kapa R. S. O., sekretarz dr Em. Carewicz, skarbnik Z. Lalicka. Członkowie Wydziału: Cz. Bandura,

S. Eichorn, M. Godowski, inż. K. Ignatowicz, inż. M. Leuchter, Iz. Löffel, ks. Fr. Pinda, Zd. Simche. Ilość członków zwyczajnych 325, akademików 46, razem 371. Wysokość wkładki Oddziałowej normalnej 7 zł, dla akademików i uczestników 2 zł.

Dochody 6.121·96 zł., rozchody 4.016·48 zł., wpłata do Z. Gł. P. T. T. 2.360·60 zł., administr. 190·13 zł. Odbyło się 7 posiedzeń Wydziału Oddziału i 3 zebrania członków Sekcji Narciarskiej, poświęcone organizacji Sekcji. Oddział udzielił Oddziałowi w Nowym Sączu 600 zł. subwencji na zakupno inwentarza dla przyszłego schroniska.

Oddział posiada nowozałożoną Sekcję Narciarską, liczącą 14 członków, przyjętą do P. Z. N. Zarząd Sekcji N. następujący: prezes W. Arway, wiceprezes dr H. Fink, sekretarz dr E. Carewicz, skarbnik P. Chęciński. Członkiem S. N. może zostać członek Oddziału i dopłaca 2 zł., zaś uczestnikiem — uczestnik Oddziału; uczestnicy i akademicy płacą na rzecz S. N. 1 zł., zaś resztę należytości do P. Z. N. dopłacał Oddział.

Lokal odnajmowano od Stow. Prac. Gminy w Tarnowie przy ul. Krakowskiej 12, na czas urzędowania we wtorki i czwartki od 17—18 i na posiedzenia Wydziału.

Oddział w Warszawie.

W roku ubiegłym, dwunastym istnienia Oddziału, Zarząd jego stanowili: prezes: Stanisław Osiecki, wiceprezesi: śp. Stefan Makarczyk i Jan Jaroszyński, sekretarz: Bohdan Dzięciołowski, skarbnik: Achilles Rosenkranz, zastępca: Lubosław Tomassi, bibljotekarz: Kornel Kubacki. Członkowie Zarządu: pp. Jarosław Chełmiński, Kazimierz Drewnowski, Adam Huszcza, Karol Kawiński, Stanisław Lenartowicz, Mieczysław Orłowicz i Jan Rzewnicki oraz zastępca: Jan Rudziński. W ciągu roku został kooptowany do Zarządu Oddziału Henryk Mogilnicki, jako delegat Koła Wysokogórskiego przy Oddziale.

Skład Komisyj stanowili: schroniskowej: pp. Osiecki, śp. Stefan Makarczyk, Jaroszyński; propagandowej: pp. Kawiński i Rudziński; wycieczkowej: pp. Rosenkranz, Lenartowicz i Orłowicz, Kawiński; filmowej: pp. Osiecki i Jaroszyński. Delegatami na zebrania Zarządu Głównego byli pp. Osiecki i Orłowicz.

W ciągu roku sprawozdawczego Zarząd Oddziału, a zarazem i cały Oddział poniósł bolesną stratę przez śmierć w i c e p r e z e s a O d d z i a ł u, ś p. S t e f a n a M a k a r c z y k a.

Liczba członków Oddziału dniu 31 grudnia wynosiła 1.290 — w tem 29 członków dożywotnych. W ciągu roku sprawozdawczego przybyło 215 członków, wykreślono zaś 320 członków. Koło Wysokogórskie liczy członków 28. Wysokość składki oddziałowej wynosiła 6 zł., wpisowe 5 zł

W ciągu roku 1930 odbyło się 1 ogólne zebranie roczne oraz 4 zebrania miesięczne z następującemi odczytami: 1) dr. J. Loth: „Wrażenia z wyprawy przez środek Afryki“. 2) Stanisław Osiecki: „Trzy dni w Czarnohorze“ i Stefan Osiecki: wyświetlenie filmu p. t. „Snieg i słońce“. 3) Stanisław Osiecki: „Kronika Tatrzańska 1930 r.“ i Adam Wisłocki: pokaz filmu z Pienin i część filmu „Trzech djabłów z Matterhorn“. 4) Stefan Jarosz: „Przez Prerje i góry Ameryki Północnej“.

Frekwencja na każdym odczycie wynosiła 400—600 osób, odczyty były ilustrowane przeźroczami, na 3 zebraniach były wyświetlane filmy tatrzańskie i alpejskie „Białe Piekło“ (na zebraniu rocznem).

Biuro Oddziału Warszawskiego P. T. T. mieści się w dalszym ciągu przy ul. Hożej 48, w lokalu powiększonym do 2 pokojów i czynne jest codzień w godzinach 5—7 po południu, telefon 233-33.

Zarząd Oddziału odbył w okresie sprawozdawczym 5 posiedzeń plenarnych oraz 4 posiedzenia Prezydjum.

W roku 1930 urządzono następujące wycieczki zbiorowe: 8 czerwca na Kozubową (poświęcenie nowego schroniska) 3-dniowa przy udziale 39 osób, prow. dr. Orłowicz, 7—9 czerwca 1930 r. w Pieniny i Gorce, 5 lipca do 3 sierpnia w Pireneje: 4 tygodniowa wycieczka z udziałem 20 osób, prowadził St. J. Lenartowicz, 19—20 lipca 2-dniowa wycieczka na Pilsko (poświęcenie nowego schroniska) z udziałem 16 osób, prow. dr. Orłowicz, 4—24 sierpnia na Słowaczyznę (3 tygodniowa) z udziałem 16 osób, prow. dr. M. Orłowicz, 23—31 sierpnia w Karpaty Wschodnie (8-dniowa, z udziałem 10 osób), prowadził St. J. Lenartowicz.

M a j ą t e k O d d z i a ł u W a r s z a w s k i e g o P. T. T. Zbiór przeźroczy wzrósł w okresie sprawozdawczym o 157 sztuk i wynosi obecnie 2.612 przeźroczy, w tem 1.497 tatrzańskich, 574 z Karpat Wschodnich i Beskidu i 541 z Alp, Norwegji, Kaukazu i t. d.

Pozatem zbiory Oddziału zawierają ok. 250 negatywów i fotografij, 165 map i książek oraz mapę plastyczną Tatr. Wartość tych zbiorów wynosi ok. zł. 4.145. W zarządzie Oddziału znajduje się w Tatrach schronisko na Hali Gąsienicowej wartości zł. 578.000. Administratorką jest p. Helena Bauerówna. W roku sprawozdawczym dokonano następujących uzupełnień schroniska, a mianowicie urządzono: wentylator w pralni, tubę w kuchni, lodownię, rynny i rowy odwadniające naokoło schronisko, uzupełniono urządzenia kanalizacyjne i wodociągowe, zremontowano instalację turbinową (turbiny i dynamo) umieszczono na schronisku tablicę oraz powiększono bibljotekę kosztem ok. zł. 3.500 Frekwencja noclegowa w schronisku wynosiła w roku sprawozdawczym 7.936 noclegów wobec 7.183, 7.670, 5.730 i 5.360 w latach 1929, 1928. 1927 i 1926. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba noclegów zwrosła o 753. Opłata za nocleg wynosiła zł. 3·— w pokojach i zł. 2·— na sali strychowej (dla członków P. T. T. zł. 2·— i zł. 1·—).

Z żadnych subwencji Oddział nie korzystał, natomiast ze swej strony udzielił subwencji Oddziałowi Stanisławowskiemu zł. 1000, Sekcji Turystycznej na wydanie „Taternika“ zł. 400, Kołu Wysokogórskiemu zł. 300 i Pogotowiu Ratunkowemu Tatrzańskiemu zł. 200.

Filmy. W roku sprawozdawczym wykończono drugi film zimowy, długości ok. 300 m i przygotowano ok. 200 m trzeciego, letniego filmu. Przygotowaniem filmów zajmuje się inż. Stefan Osiecki.

Ogólna suma dochodów Oddziału w r. 1930 zł. 111.371·86, rozchód 100.682·01, dochód ze schroniska brutto zł. 99.309·94, netto zł. 11.165·01. Wydatki administracyjne biura Oddziału wynosiły w roku 1930 wraz z wynajęciem sali, druku zaproszeń i drobnych wydatków zł. 6·808·65, w schronisku zaś na Hali Gąsienicowej zł. 12·062·98. Długów niema. Dla celów propagandy ułożono odczyt o Tatrach i Pieninach z serją 77 przeźroczy, który przesłano do Bułgarji na ręce prof. Rajewa w Sofji.

Zarząd Koła Wysokogórskiego stanowią: prezes Stefan Bernardzikiewicz, wiceprezes Henryk Mogilnicki, sekretarz i skarbnik Bolesław Chwaściński, bibljotekarz Konstanty Jodko-Narkiewicz. Komisja rewizyjna: Stanisław Murczyński, Tadeusz Pawłowski, Jacek Żuławski. Członków w chwili obecnej liczy Koło Wysokogórskie 28, w tem 14 członków zwyczajnych. Zebrania odbywają się co tydzień w środy o charakterze klubowym w lokalu biura P. T. T, Hoża 48, w godzinach 19—22.

W grudniu rozpoczęto kurs „Taternictwa zimowego“. Kurs obejmuje cykl referatów. Prelegenci: prof, dr. Marjan Sokołowski, Konstanty Jodko-Narkiewicz i Wiesław Stanisławski oraz wycieczkę w Tatry w okresie świąt Wielkanocnych. Odbyły się 4 zebrania kursu w lokalu Koła (Hoża 48). W dniu 27 stycznia b. r. Koło zorganizowało zbiorowy odczyt na zebraniu miesięcznem członków Oddziału Warszawskiego P. T. T., prelegenci: Stefan Bernardzikiewicz oraz Henryk Mogilnicki. Koło zorganizowało wypożyczalnię sprzętu dla członków Koła, zamówiono 4 pary karpli i 2 namioty zimowe dwuosobowe Opracowano model namiotu zimowego dwuosobowego, Koło wykonywuje namioty tego typu na zamówienie członków; przystąpiono do wykonania pierwszej serji 6 namiotów. Pozatem przystąpiło Koło do opracowania monografji Tatr Wysokich, z punktu widzenia taternickiego, pracę tę powierzono Stanisławskiemu Wiesławowi oraz rozpoczęto wydawanie „Nowych dróg“. Wydawnictwo to zawierać będzie opisy, sprostowania i uzupełnienia najciekawszych dróg tatrzańskich. Wychodzić będzie raz na miesiąc (za wyjątkiem miesięcy letnich). Redaktorem jest Wiesław Stanisławski, druk na powielaczu.

Oddział w Wilnie.

Oddział Wileński P. T. T. został założony w r. 1924, terenem jego działalności jest Woj. Wileńskie. Skład osobowy Zarządu w r. 1930 był następujący: przewodniczący Juljusz Rudnicki, zastępca przewodniczącego Stanisław K. Zaremba, sekretarz Tadeusz Czeżowski, skarbnik Bohdan Aleksandrowicz, bibljotekarz Marja Aleksandrowiczowa, członkowie Zarządu Jan Kruszyński i Janina Turska. Składkę członkowską za rok 1930 uiściło 66 członków zwyczajnych (wśród nich jeden dożywotni), oraz dwóch uczestników.

Bibljoteka Oddziału posiada 135 dzieł i roczników czasopism oraz otrzymuje następujące czasopisma: Die Alpen (organ SAC), La Montagne (organ CAF), Alpinisme, Deutsche Alpenzeitung, Turistik - Alpinismus - Wintersport, Taternik, Wierchy, Zakopane. Zbiór przeźroczy Oddziału obejmuje 288 sztuk.

Adres Oddziału: prof. dr Tadeusz Czeżowski, Wilno, Uniwersytet. Biuro Oddziału (przyjmowanie składek i wydawanie legitymacyj) mieści się w księgarni św. Wojciecha, Wilno, Dominikańska 4.

Schronisko Oddziału Zakopiańskiego P. T. T. im. Leopolda Świerza w Dolinie Pięciu Stawów.

Oddział w Zakopanem.

Oddział Zakopiański założony został w roku 1922. Granice terytorjalne Oddziału obejmują: Zakopane, Tatry Polskie a w szczególności Dolinę Pięciu Stawów Polskich i Dolinę Roztoki.

Skład osobowy Zarządu Oddziału na rok sprawozdawczy: Tadeusz Malicki, przewodniczący; dr. Włodzimierz Jasiński, zastępca; Ignacy Bujak, sekretarz i skarbnik; członkowie: Łukasiewicz Józef, Tadeusz Zwoliński, dr. Gustaw Nowotny, dyr. Stryjeński Karol, Stanisław Zdyb, Zofja Miłoszewska, Józef Oppenheim, inż. Schiele Kazimierz, Bujak Franciszek.

Oddział liczy członków zwyczajnych 380. Wkładka oddziałowa wynosi 4 zł. Dochody za rok sprawozdawcay wynoszą 11.799'32 zł, rozchody 6.868 05, suma należności Zarz. Gł. 3.010 — zł, subwencja Min. Rob. Publ. 3.500 zł, suma wydatków administracyjnych 850 zł.

Ze względu na forsowne kończenie schroniska jak też na tymczasowość obecnego dzierżawcy oddział ewidencji wycieczek szczególnie szkolnych nie mógł przeprowadzać. Systematyczną statystykę zaprowadzi w roku 1931. Oddział niema Koła narciarskiego.

W sierpniu roku bieżącego na skutek konferencji odbytej wspólnie z Sekcją Ochrony Gór otwarto przy Oddziale Zakopiańskim Komisję Ochrony Gór. W skład komisji wchodzi pełny Zarząd Oddziału. Komisja określiła szeroki zakres działania przez rozciągnięcie ochotniczej straży Członków Zarządu na całe terytorjum Tatr Polskich. Zaprowadziła Księgę raportów w Dworcu Tatrzańskim, i t. d. Komisja ma w programie szereg prac uświadamiających publiczność o przymusie ochrony przyrody, jako też ma w programie nawiązanie kontaktu ze stroną południową Tatr przez zorganizowanie odczytów wśród turystycznych Kół słowackich. Biuro Oddziału mieści się w Dworcu P. T. T. obok Muzeum.

Oddział Babiogórski w Żywcu.

Rok założenia 1905. Granice terytorjalne: powiat żywiecki, makowski i wadowicki. Skład osobowy Zarzadu: prezes inż. Mieczysław Mączyński, wiceprezes inż. Stanisław Fox, sekretarz vacat, skarbnik inż. Wiktor Fucik, członkowie dyr. Antoni Waśniowski, dyr. Stanisław Merta, prof. Józef Braszka, Andrzej Moliński Kazimierz Ziemnowicz, Karol Szestag, Władysław Pantofliński, prof. Czesław Panczakiewicz. Ilość członków *a)* zwyczajnych: 452 + Koło w Białej 1.157 + Koło Zwardoń 20 + Koło Wadowice 56, *b)* uczestników: 2, razem 1685. Wysokość wkładki Oddziałowej bez należytości Zarządu Głównego zł. 11.

Suma dochodów: zł. 32.669'05, rozchodów 31.302.86, należności Zarządu Głównego z tytułu wkładek członkowskich 2.565, wysokość subwencji otrzymanej od Zarządu Głównego 3.156, wydatków administracyjnych 528'55, imprezy i Bal Tatrzański zł. — 27'91, poświęcenie schroniska na Pilsku — 398'56, wydawnictwa własne: Monografja „Babia Góra" 640, kartki widokowe 12.2000 sztuk 466 zł.

Koło narciarskie przy Oddziale Babiogórskim w Żywcu liczy 100 członk. i 5 uczestników. Koncentrowało swoją działalność głównie na terenie Zwardonia urządzając wycieczki na Pilsko i na Babią Górę.

Koło w Zwardoniu liczy członków 20, obejmowało swoją działalnością okolicę Zwardonia, współdziałając z Kołem narciarzy w sezonie zimowym. Adres Oddziału Żywiec, ul. Kościuszki, Czytelnia T. S. L., godz. urzędowe od 16—18.

Zmarli: śp. Antoni Wiśniowski, dyr. gimn. w Żywcu, b. prezes Oddziału Babiogórskiego i długoletni członek zarządu, wielki miłośnik gór.

Koło Oddziału Żywieckiego w Wadowicach.

Koło Wadowickie P. T. T. (Oddział Babiogórski) założone w roku 1927 prowadzi agendy Towarzystwa na obszarze powiatu wadowickiego.

Prezes Koła p. Henryk Gawor, dyrektor państw. gimn., sekretarz, skarbnik i delegat do prac w górach p. Czesław Panczakiewicz, prof. gimn., wydziałowy p. Kazimierz Modyczko, prof. gimn. (jedno miejsce w wydziale Koła zarezerwowano dla delegata Oddziału Akademickiego w Krakowie). W roku 1930 Koło liczyło 55 członków zwyczajnych i 1 uczestnik. Wkładka roczna dla nowowstępujących wynosiła zł. 25'30, dawnych 17'30.

Zestawienie kasowe. Dochody: Gotówka z roku 1929 zł. 267·45, subwencje na budowę schroniska na Leskowcu: *a)* Korpus Oficerski 12 p. p. zł. 50, *b)* p. Romaszkan, Wadowice zł. 50, wkładki członków zł. 1062, zwrot za nalepki L. O. P., oznaki A. S. T. T., blankiety 48·60, razem 1478·05. Rozchody: Wydatki administracyjne zł. 92·91, Zarząd Główny za nalepki, legitymacje i porta zł. 454·10, gotówka przeznaczona na budowę schroniska na Leskowcu 921·94.

Wycieczek na Leskówiec i okoliczne góry prowadził prof. Panczakiewicz letnich 27, zimowych narciarskich 19, ilość uczestników od 20—40, przeważnie wycieczki młodzieży szkolnej. Nadto prof. Panczakiewicz poprowadził 2½ tygodniową wycieczkę okrężną przez Beskid Śląski, Babiogórski, Gorce, Pieniny i Tatry, uczestników 5.

W ubiegłym roku administracyjnym zmarł w wypadku motocyklowym członek Koła Wadowic Mr. Tadeusz Lisko.

Wspólnie z Kołem P. T. T. w Białej i Oddziałem Akademickim w Krakowie omawiano sprawę budowy schroniska na Leskowcu i uznając konieczność wzniesienia go w tej partji Beskidu, by ożywić ten odcinek i ułatwić turystom pobyt, posanowiono wspólnemi siłami wybudować narazie schronisko niezagospodarowane, przedewszystkiem dla potrzeb narciarskich.

W sprawach Towarzystwa przyjmuje codziennie od godziny 13—14 z wyjątkiem świąt i niedziel prof. Panczakiewicz, ul. Tatrzańska 48.

Sekcja Narciarska w Zakopanem.

Rok założenia 1907. Skład zarządu: inż. Kazimierz Schiele, prezes; Zdzisław Rittersschild, zastępca; Ignacy Bujak, sekretarz i skarbnik; członkowie: Zubek Stanisław, Zwoliński Tadeusz, Domaniewska Irena, Lachman Odo, Oppenheim Józef, Schielowa Hanna, Leisten Zygmunt, Jabłoński Michał, Czech Bronisław, komisja rewizyjna: Zborowski Juljusz, Gąsior Antoni, Ziętkiewiczowa Ela. Ilość członków 300 honorowych 6. Wkładka roczna wynosi 3 zł. Sekcja ma dług za sprzęt narciarski u firmy Schiele 4.000 zł.

Sekcja urządziła w ubiegłym sezonie zimowym 6 wycieczek wysokogórskich 4—5 dniowych. Na schronisko na Hali Pysznej, udzieliło Min. Rob. Publ. subwencji 1.500 zł i Klimatyka 300 zł. Lokal Sekcji Narciarskiej mieści się w Dworcu Tatrzańskim. Najstarsza tradycja narciarska nakazuje Sekcji wciąż usilnie dbać o rozwój narciarstwa tak w zakresie sportowym jak i turystycznym oraz szerzyć propagandę wśród młodzieży. Turystyka narciarska w łonie naszego klubu zaczyna się właściwie w późniejszym sezonie narciarskim, gdyż praca organizacyjna zawodów pochłania cały wolny czas w pełni sezonu. Dla samej jednak turystyki na bieżący sezon zimowy dokonał Zarząd Sekcji Narciarskiej P. T. T. bardzo dużo. Przygotowano należycie jedyne obecnie schronisko w Tatrach zachodnich na Pysznej. Wprawiono podwójne okna w schronisku, wybielono wnętrze, wymyto izby, poprawiono piece i kominy uzupełniono cały inwentarz, a co najważniejsze przygotowano drzewa na całą zimę. Fundusze na to otrzymał Zarząd z Min. Rob. Publ. dzięki szczególnemu poparciu p. radcy dr. Mieczysława Orłowicza. który specjalnemi względami darzy turystykę zimową. Na tem miejscu składa Zarząd dr. Orłowiczowi za subwencję najserdeczniejsze podziękowanie.

W sprawozdaniu z dalszej działalności Zarządu Sekcji należy podkreślić starania o fundusze z różnych źródeł jak w Gminie i Klimatyce, co zostało uwieńczone pozytwnym rezultatem, jak to uwidocznionem jest w sprawozdaniu kasowem. Uzyskane tą drogą fundusze dały możność spłacenia dość dużych długów Sekcji, zaciągniętych na sprzęt narciarski dla zawodników, na wysyłkę ich na lekkoatletyczne zawody i t. d. Zarząd poczynił starania o wydanie nowych odznak klubowych projektu p. Rafała Malczewskiego wykonanych miniaturowo. Odznak tych jest 500 szt. Uzupełniono album Sekcji wielką ilością zdjęć sportowych i historycznych zabytkowych, jak zdjęcie ś. p. Mieczysława Karłowicza po odgrzebaniu zwłok z pod lawiny.

Inwentarz został sprawdzony i uzupełniono numery zawodnicze. Uchwała Zarządu, aby zawodnicy na lato złożyli wypożyczony im sprzęt do magazynu, nie została w całości wykonaną, gdyż tylko nieliczni zawodnicy oddali narty na przechowanie. W ub. sezonie zimowym wypożyczono zawodnikom zakupioną na ten cel następującą ilość sprzętu: 15 par nart hickorowych do biegu, 12 par nart hick. do skoku, 14 par nart jesionowych do biegu, 24 par wiązań do nart, 11 par kijków, 3 wiatrówki, 5 par butów narciarskich, 2 pary spodni narciarskich oraz komplet stroju lekkoatletycznego (koszulki, spodenki i pantofle do biegu). Wydatki te obciążyły kasę klubu kwotą około 4.000 zł.

z czego część spłacono, resztę zaś zaległości winien następny Zarząd pokryć, a nadto ograniczyć wydawanie sprzętu, gdyż w przeciwnym razie firmy mogą zamknąć nam kredyt. Wydatek na sprzęt był jednak konieczny, gdyż i rezultaty sportowe były znakomite, w konkursach skoków na Krokwi 26 i 28 grudnia 1929 r. pierwsze miejsca należą do nas (B. Czech). 31 grudnia 1929 r. zdobywa nasz klub poraz drugi puhar wędrowny im. Stanisława Fachera w biegu sztafetowym 5×10 km w składzie B. Czech, Karol Szostak, Jan Skupień, Stanisław Skupień i Władysław Polankówy, w czasie 3·33'58" przy bardzo silnej konkurencji i trudnych warunkach atmosferycznych W drużynowym konkursie skoków 5 i 6 stycznia 1930 zwycięża i plasuje się na 1-szem miejscu nasza Sekcja w składzie Marusarz Stanisław, Marusarz Andrzej, Słowik Jan i Słowik Michał. 15-go stycznia 1930 na zawodach Koszyckiego Klubu Sportowego w Starym Smokowcu nasi zawodnicy, reprezentując godnie polski sport narciarski, zdobyli I-sze i II-gie miesce w klasie starszych biegu 18 km — p. inż K. Schiele i p. H. Bednarski, w tymże biegu 18 km I-sze miejsce w sen. B. Czech w I-szej kl. i I-sze miejsce, w II-giej kl. Jerzy Ustupski, w biegu młodzików I-sze miejsce Marusarz Stanisław, w biegu pań III-cie miejsce Zosia Stopkówna za znakomitą zresztą zawodniczką „Karpathenverein" Klarą Hentschl z różnicą czasu 35". Dnia 17 stycznia 1930 zdobywa członek klubu naszego Karol Szostak wędrowny puhar kryształowy z r. 1847, fundowany przez Kornela Makuszyńskiego za bieg z przeszkodami. W tym biegu w kl. juniorów pierwsze miejsce zdobywa Stanisław Marusarz. 25 i 26 stycznia 1930 r. w zawodach o mistrzostwo Okręgu Podhalańskiego tytuł mistrza zdobywa B. Czech — S. N. P. T. T. W czasie międzynarodowych zawodów o mistrzostwo Polski zdobywa w biegu zjazdowym pierwsze miejsce Władysław Suleja — S. N. P. T. T. W Tatrzańskiej Polance 27 lutego 1930 r. I-sze miejsce w kl. starszych uzyskał inż. K. Schiele, zaś w biegu zjazdowym pierwsze miejsce zdobywa w niesłychanie ciężkim terenie i po zaciętej walce na całej trasie ze słynnym Purkertem z H. D. W. Stanisław Marusarz. Należy tu podkreślić, że w czasie rozdania nagród przez dr. Michała Cuhra wśród licznie zebranej i doborowej publiczności sukcesy Polaków były huraganowo oklaskiwane a Marusarz Stanisław jako najlepszy narciarz podziwiany przez wszystkich, co dla propagandy polskiego imienia nie było bez znaczenia.

Reasumując powyższe zestawienia widzi się, że wszystkie pierwsze miejsca należą do członków S.N.P.T.T., które posiada najlepsze siły do reprezentacji zagranicą. Z Innych spraw należy podkreślić zawsze poprawny i miły stosunek, jaki panuje między członkami klubu i w Zarządzie. Ilość członków w ub. roku zmalała, natomiast zgłoszeń zawodników jest coraz to więcej. Członków honorowych liczy Sekcja Nar. sześciu: dyr. Stanisław Barabasz, dr. Józef Diehl, Zdzisław Rittersschild, dyr. Stryjeński Karol, gen Zaruski Marjusz i mjr. Władysław Ziętkiewicz. Ustępujący Zarząd zwraca się do wszystkich zawodników klubu z gorącym apelem o utrzymanie lub nawet w miarę możności o zwiększenie tej sprawności sportowej, jaką dotychczas wykazywali.

Sekcja Ochrony Gór.

W roku sprawozdawczym następujące sprawy, tyczące się ochrony gór, wymagały powzięcia uchwał, interwencji i współpracy Zarządu Sekcji:

Akcja około zalesienia ogołoconych lawinami stoków Wołoszyna.

Podjęcie na nowo planu zalesienia Jaworzynki.

Pobieranie szutru i kamieni przez organa Dyrekcji Robót Publicznych ze szkarp przy drodze do Morskiego Oka celem konserwacji tejże. W sprawie tej Sekcja uzyskała zapewnienie, że materjał do naprawy szosy będzie na przyszłość pobierany z pewnych punktów, ściśle określonych przez komisję, w skład której wchodzi delegat Sekcji.

Interwenjowano w sprawie zniesienia drabiny przy Wodogrzmotach Mickiewicza, pozostawionej tam przez Dyrekcję Robót Publicznych w Krakowie. Drabina została usunięta.

Sprawa zniesienia schroniska Burego przy Morskiem Oku, w której ubiegłych lat Sekcja niejednokrotnie głos zabierała, dobiegła nareszcie końca. Schronisko to zostało z polecenia władz administracyjnych zniesione.

Zamierzone postawienie prywatnego budynku przy drodze do Morskiego Oka zostało definitywnie wstrzymane.

Wobec powstałego nowego projektu wzniesienia kaplicy przy Morskiem Oku ku pamięci Władysława Zamoyskiego, Sekcja, uznając szlachetną inicjatywę, wypowiedziała się jednak ze względów zasadniczych przeciw budowaniu jej nad Morskiem Okiem.

Przy budowie nowej ścieżki z Kuźnic na Halę Gąsienicową Zarząd Sekcji interwenjował w sprawie ochrony drzew, co w zupełności zostało uwzględnione.

Przy drodze na Kalatówki przewody telefoniczne zostały zamienione na kable podziemne.

Przy budowie nowego schroniska w dolinie Chochołowskiej Zarząd Sekcji interwenjował w sprawie wyboru miejsca pod budowę i zewnętrznego wyglądu schroniska.

W Starostwie w N. Targu i w Województwie w Krakowie interwenjowano o nieudzielanie pozwoleń wędrującym kramom i fotografom na uprawianie ich zawodu w głębi dolin tatrzańskich.

Celem ochrony zwierzostanu interwenjowano w zarządzie dóbr Fundacji Kórnickiej o pozostawienie strażników łowieckich w dotychczasowej liczbie.

Akcja propagandowa przeciw niszczeniu roślinności stale jest prowadzona przy pomocy ogłoszeń i prasy.

Zarząd Sekcji przyjął z radością do wiadomości fakt powstania przy Oddziale Zakopiańskim Komisji Ochrony Tatr i powstałych ostatnio przy innych Oddziałach P. T. T. sekcyj ochrony przyrody górskiej, co świadczy o tem, że praca na polu ochrony przyrody w łonie P. T. T. zatacza coraz szersze kręgi.

Sprawy ochrony gór po stronie czesko-słowackiej nie przedstawiają się pocieszająco. Wyrąb lasów postępuje tam w szybkiem tempie, odnawiają się wciąż projekty budowy kolejek na szczyty, a budowa bitej drogi przez dolinę Koprową mimo licznych interwencyj z naszej strony posuwa się naprzód. Także w Pieninach rząd czeskosłowacki nie wprowadził jeszcze gospodarki rezerwatowej na prawym brzegu przełomu Dunajca.

Te i inne sprawy są z wielką troskliwością obserwowane przez Sekcję, która wspólnie z Zarządem Głównym Towarzystwa zabiega o ich jaknajrychlejsze i właściwe uregulowanie.

Sekcja posiada 65 członków. Zarząd Sekcji stanowili: Prezes: prof. dr. J. Gw. Pawlikowski; członkowie Zarządu: prof. dr. W. Goetel, dyr. Łukasiewicz, J. Oppenheim, mjr. B. Romaniszyn, H. Romaniszynowa, dr. Marjan Sokołowski, dyr. Zborowski.

Sekcja Ratownicza.
Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Zakopanem.

Dzięki inicjatywie i gorliwości gen. Marjusza Zaruskiego przeprowadzono na wiosnę 1930 r. reorganizację Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego tak w zakresie administracyjnym jak i osobowym. Na kilku posiedzeniach Zarządu opracowano szczegółowo wytyczne, po których ma iść praca w T. O. P. R. oraz program Walnego Zebrania członków T.O.P.R., które w dniu 13-go kwietnia 1930 r. przygotowany materjał zatwierdziło. Do najważniejszych uchwalonych i wykonanych spraw należy uporządkowanie i skompletowanie sprzętu ratowniczego, które powierzono St. Zbybowi, założenie telefonu dla celów ratowniczych do mieszkania p. Oppenheima (Nr. tel. 608) i Andrzeja Marusarza (Nr. 607), umieszczenie w schroniskach tablic z objaśnieniem sygnalizacji optycznej i akustycznej w razie wypadku w górach, uzupełnienie apteczek w schroniskach górskich, a nadto uchwalono wznowić przeszkolenie techniczne i sanitarne Straży Górskiej, składającej się wyłącznie prawie z przewodników tatrzańskich.

Na Walnem Zebraniu członków T. O. P. R. został obranym jednogłośnie prezesem T. O. P. R. oraz honorowym naczelnikiem Straży Górskiej gen. Marjusz Zaruski I-szym wiceprezesem dr. Wacław Kraszewski, II-gim Andrzej Marusarz, sekretarzem Ignacy Bujak, gospodarzem St. Zdyb, skarbnikiem Józef Oppenheim, nadto do Zarządu weszli: Zdzisław Rittersschild, Stan. Gąsienica Byrcyn, dr. Gustaw Nowotny. Walne Zebranie powołało do życia Komisję statutową w składzie: Oppenheim, Marusarz i Rittersschild, której zadaniem jest ułożenie nowego statutu uwzględniającego fuzję T. O. P. R. z P. T. T. (Sekcja Ratownicza P. T. T.).

Na Walnem Zebraniu złożyło 11 członków T. O. P. R. uroczyste przyrzeczenie słowem honoru i podaniem ręki Prezesowi gen. Zaruskiemu, że oddają się z całą gotowością na każdą wyprawę celem niesienia pomocy nieszczęśliwym turystom. Ślubowanie to złożyli: Andrzej Wawrytko, Wojciech Wawrytko starszy, Józef Wawrytko Krzeptowski, Józef i Jan Gąsienica Tomków, Wawrzyniec Dzielawa, Józef Bachleda Wala, Wojciech Wawrytko Krzeptowski, Józef Stopka Krzeptowski, Zdzisław Rittersschild oraz Stanisław Krystyn Zaremba.

Stan majątkowy T.O.P.R. przedstawia się nieszczególnie. Zarząd całą swoją uwagę

i finanse poświęcił uzupełnieniu sprzętu ratowniczego, środki zaś na ten cel czerpał tylko z subwencji, której w kwocie 1000 zł udzielił Referat Turystyki Min. Rob. Publ. dzięki szczególnej opiece, jaką T O. P. R. otacza dr. Mieczysław Orłowicz, oraz w kwocie 650 zł. od Zarządu Uzdrowiska Zakopane. Nadzieje, jakie T. O. P. R. pokładało w Walnym Zjeździe Delegatów P. T. T. w Stanisławowie, gdzie wysunięto wniosek minimalnego opodatkowania członków P. T. T. na cele Pogotowia, zawiodły w zupełności. Jako połowiczne załatwienie dotacji na cele ratownictwa w górach znalazł Zarząd Główny P. T. T. w tej formie, że z własnych funduszów przyrzekł corocznie zasilać kasę T. O. P. R. kwotę 500 zł, zaś Oddział Zakopiański i Warszawski P. T. T. również przyrzekł subwencję po 250 zł. Jeśli się jednak zważy koszta wypraw ratunkowych, które nie zawsze poszkodowani są w stanie pokryć, to w gorącym sezonie wypadków akcja Pogotowia stanąć może pod znakiem zapytania. W „księdze wypraw“, prowadzonej od czasów założenia T. O. P. S. do tej pory, notowanych jest 120 wypadków, w których życie ludzkie uratowano dzięki pełnej poświęcenia akcji Pogotowia Ratunkowego. Nie wliczono tu tych wypraw, gdzie chodziło o zniesienie z niedostępnych prawie miejsc zwłok nieszczęśliwych turystów.

W końcu podajemy kilka szczegółów, dotyczących administracji i organizacji Sekcji. Założenie TOPR sięga roku 1908—1910. Zasięg działalności Sekcji obejmuje Tatry polskie i czechosłowackie. Członków czynnych w ratownictwie jest 20-tu. Osobnych wkładek Sekcja nie ma, utrzymuje się ze subwencji. Suma dochodów 3.200·— zł., suma rozchodów 2.900·— zł.

Lokal Sekcji znajduje się w Dworcu Tatrzańskim P. T. T., całodzienne urzędowanie.

Sekcja Turystyczna [1]).

W roku 1930 — dwudziestym ósmym istnienia — rozwijała się działalność Sekcji pomyślnie. Główną troską Zarządu było wydawanie pisma „Taternik“, które dzięki pomocy finansowej Zarządu Gł. i kilku Oddziałów (drohobycko-borysławskiego, kieleckiego, poznańskiego, stanisławowskiego, tarnowskiego, warszawskiego, wileńskiego), oraz Sekcji taternickiej A. Z. S. w Krakowie mogło osiągnąć objętość równą największym przedwojennym rocznikom. Sekcja uzyskała wreszcie w roku sprawozdawczym zatwierdzenie nowego statutu przez władze administracyjne.

XXI. Walne Zgromadzenie odbyło się 15 sierpnia w Zakopanem i wybrało Zarząd, który ukonstytuował się następująco: przewodniczący dr K. Piotrowski, zastępca przew. dr A. Sokołowski, sekretarz J. K. Dorawski, skarbnik W. Paryski, bibljotekarz J. A. Szczepański, członkowie: dr S. Komornicki i S. K. Zaremba (równocześnie redaktor „Taternika“), zastępcy członków: prof. dr J. Lande i Z. Roszkówna. Pod koniec roku 1930 zrezygnował p. S K. Zaremba, na którego następcę, jako redaktora „Taternika“ wybrano p. J. A. Szczepańskiego. Na miejsce opróżnione w Zarządzie nie kooptowano nikogo.

Budżet przyjęty przez Walne Zgromadzenie przedstawia się: Dochody: Saldo z roku 1929: kasa 623·79 zł., P. K. O. 776·— zł., wkładki członków 350·— zł., wpisowe 30·— zł., prenumerata i sprzedaż wydawnictw 1.175·— zł., sprzedaż odznak 30·— zł., subwencje i dary 2.000·— zł., razem 4.984·79 zł. Wydatki: druk „Taternika“ 2.600·— zł., koszta redakcyjne 250·— zł, koszta administracyjne Zarządu 200·— zł., na fundusz im. Karłowicza 900·— zł., bibljoteka 350·— zł., Saldo na r. 1931 — 684·79 zł., razem 4.984·79 zł. Wkładkę ustalono na 5·— zł. rocznie.

Fundusze administrowane przez Sekcję doznały powiększenia i wynoszą obecnie: fundusz im. M. Karłowicza 1.467·— zł., fundusz uczczenia pamięci dra M. Świerza 200·— zł., fundusz zapasowy 80·— zł., fundusz alpejski 500·— zł.

Bibljoteka została — dzięki uprzejmości Zarz. Gł. i Oddziału krakowskiego P. T. T. — umieszczona w szafach w lokalu P. T. T. w Krakowie, uporządkowana i oddana do użytku członków.

Zarząd stara się wytworzyć ściślejszy kontakt z członkami. Celowi temu mają służyć zebrania towarzyskie. Jedno takie zebranie odbyło się dn. 9 lutego 1931 r. z okazji pobytu w Krakowie znakomitego taternika węgierskiego, a członka Sekcji, dra Gyuli Komarnickiego. Bardzo ważne prace Zarządu w kierunku zjednoczenia taternictwa oraz zorganizowania wyprawy alpejskiej są obecnie w pełnym toku.

[1]) Wobec tego, że obszerne i szczegółowe sprawozdania z działalności Sekcji turystycznej ogłaszane są w „Taterniku“, ograniczamy się tutaj do podania jedynie ogólnych i najważniejszych informacyj. Dokładne sprawozdanie za rok 1930/31 ukaże się w zeszycie 4-tym (jesiennym) „Taternika“.

Sekcja wykonywa nadal nadzór nad przewodnictwem w Tatrach za pośrednictwem komisji, w której skład wchodzą pp: Józef Oppenheim, Jan Gw. Pawlikowski jun., Stanisław Byrcyn Gąsienica i Jędrzej Murusarz Jarząbek. Stan ilościowy przewodników obejmował 9 przewodników I-ej klasy, 10 II-ej i 4 III-ej.

Sekcja liczy obecnie 123 członków.

* * *

U w a g a: Dotychczas nie nadeszły sprawozdania Oddziałów w Rabce i Sanoku oraz Towarzystw Turystycznych Słowiańskich zrzeszonych w Asocjacji. Sprawozdania te będą dodatkowo zamieszczone w odbitkach do „Wierchów".

Uprasza się o nadesłanie zauważonych usterek w tekście sprawozdania celem ich sprostowania przed wykonaniem odbitek do „Wierchów".